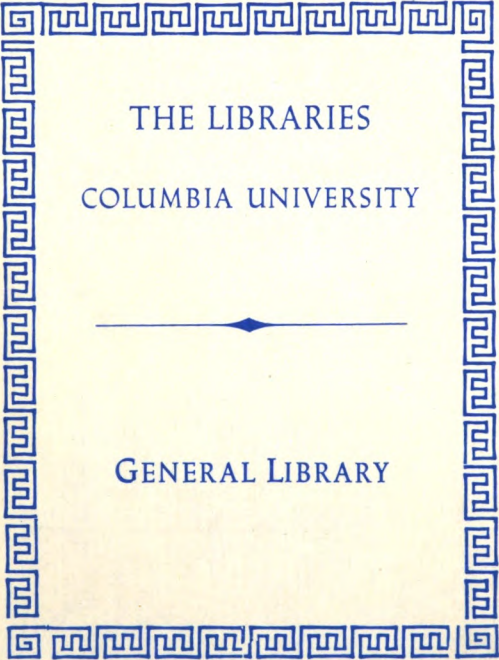

THE LIBRARIES
COLUMBIA UNIVERSITY

GENERAL LIBRARY

RRT—

SZUNYOCOK

írta

NAGY IGNÁC.

Új olcsó Kiadás

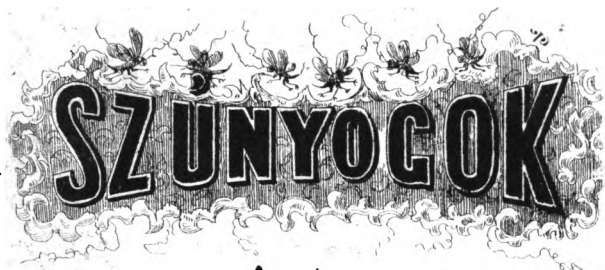
ÁRA 40. KR. P. P.

Edelmann

PESTEN

EDELMANN KÁROLYNÁL

1862.

irta

NAGY IGNÁC.

Új olcsó Kiadás

ÁRA 40. KR. P. P.

PESTEN

EDELMAHN KÁROLYNÁL

1862.

PH

3291

• N32

S9

1852

49947 H

RS
69
MAR 3 19
499474

A
KÉT MAGYAR HAZA
LEGNAGYOBB
SZÚNYOGÁNAK

AJÁNLVA.

AJÁNLÁS.

Cím nélkül szólítom önt meg, hazám legnagyobb szűnyoga, mert azon fölvilágosult században élünk, melyben minden ember egyenlő, s azon boldog idő-hez közelítünk hatalmas lépésekkel, melyben az emberek egyenlő fokon állandnak a szűnyogokkal, melyekhez testileg — főkép nagyobb városokban — már most is igen közel állanak, lelkileg pedig szint-olly hamar eljutandnak, mert apadó testben a lélek is fogyásnak indul.

Még eddig nem ajánlám munkáimat senkinek, részint mivel gondolám: ajánlják magokat, ha birják, vagy merüljenek el, ha egyébre nem méltók; részint, mert attól tarték, hogy a nagyságos, méltóságos, vagy épen nagyméltóságu irodalmi pártfogó, vagy pártfogónő kegyessége által el hagyja magát ragadtatni, és engem szegény bűnöst rendkívüli tisztelet-

VI

ben és illetőleg jutalomban akarván részesíteni — ebédre hivand meg tulajdon nemes uri asztalához, mit aztán rögtön a helyszínen nem tudom hány elmés ötlettel kellett volna viszonzanom, hogy kacagás által mozdítassék elő a magas gyomrok emésztése, mellyet az alacsonyabb rangu jelenléte olly könnyen megronthata. Végre, mindig csak a haza legkitűnőbb fiának, vagy lányának szerettem volna munkáimat ajánlani, hogy fényökből saját csekély elmeszülötteimre is ragadjon valamicske, mellyek pongyolasága illy szépítő visszasugározást nem kis mértékben csakugyan kívánatossá is tett; ámde itt mindig szörnyen megakadtam, mert boldog hazánknak olly tömérdek kitűnő fia és lánya van, hogy a választás enyimnél gazdagabb elmét is ugyancsak megzavarhatna.

Ön mosolyog, mintha állításom valódiságán kétkedni méltóztatnék? Oh, tessék csak megkérdezni édes hazánkban bár kit, ki hiszi magáról, hogy nemcsak irni, olvasni, hanem még beszélni is tud, s meg fog ön győződni, hogy azok mind valódi nagy hazafiak és honlányok. Ezen utóbbiak — ezt önnek tájékozásul megemlitenem mulhatlanul szükséges — azért nem neveztetnek hazalyányoknak, hanem mindig csak honlányoknak, mivel többnyire mind honn és örökre lányok maradnak, minthogy az ildomos és eszélyes férfiak kissé irtóznak az olly tudákos nőktől, kik annyira a közügyekbe

sodortatják magokat, hogy X...megye sérelmeit szép ujjaikon tudják ugyan elszámolni, de ott-hon cselédek által tetszés szerint csalatnak meg; kik jól tudják, hány kisdedovó intézet van Magyarországon, de világért sem tudnák megmondani: hol csak angol egész nap tulajdon gyermekökkel a gondatlan dajka; kik szaváról ismerik három, vagy négy megye minden nevezeteseb szónokát, de saját férjökre csak akkor gondolnak, midőn árjegyzéket kapnak.

Bocsánat, hazám legnagyobb szűnyoga, ezen rövid kitérésért, ünnepélyesen ígérem, hogy ez — nem lesz az utolsó. És most engedje ön elmondanom az okokat, mellyek engem azon szerencsés gondolatra birtak, hogy ezen igénytelen lapokat önnek ajánljam:

Először is azért tettem ezt, mert szomorúan tapasztalám, mikép nálunk magyaroknál igen nagy hatása van még az ajánlsnak, mert hiszen a gyermeket mindenre bírhatni szép szóval, s a legjobb kalácstól is vissza lehet riasztani, mihelyt előtte ocsároljuk; magától értetvén, hogy okokat e két szélsőség bebizonyítására a gyermek soha nem kér, és azért nem is kap.

Másodszor azért folyamodám ezuttal ajánláshoz, mert az általános divattól elmaradni magam sem akartam, melly szerint mai világunkban pártfogás nélkül még az „ezer egy éjszaka“ azon óriásai sem léphetnek át a hangyazsombot, kik felhőkkel mosdottak,

VIII

napsugárral törülköztek és villámokkal borotválkoztak, míg pártfogás mellett a sánta csiga is elnyeri a pályadíjt a vihar szárnyai előtt.

És ha már csakugyan szükség vala illy pártfogásért folyamodnom, ugyan tehettem volna é azt méltóbb és egyszersmind hathatósb helyen, mint éppen önnél, legnagyobb szűnyoga a két magyar hazának? Mert ugyan ki az, ki önnel érdemekben mérközhetnék? Mondják, és azt magam is hiszem, hogy van hazánkban nagy férfi, kinek érdemei megbecsülhetlenek, mert a századok óta alvó magyart ő ébreszté föl olly hatályosan, hogy azóta százan sem birják többé ugy elaltatni, hogy legalább hatalmasul ne horkolna; ámde, ha szoros vizsgálatba bocsátkozunk, meg fogunk győződni, mikép azon nemes férfi koránsem ébreszté föl az ország minden lakosát, míg ellenben ön társaival minden ember szeméről elriasztá már az álmat. Tisztelet, becsület, de igazság is! gondolám példás elszántsággal, és önhez folyamodtam, mert hiszen öntől még a miatt sem kelle rettegnem, hogy ebédre hivand meg, sőt inkább azt remélhetém, mikép homlokomen ön tart majd barátságos lakomát, mit annál örömeőbb türhetek el, mivel az író megszokta már a világ minden részében, hogy agyából a könyvtárusok meghiznak és házakat vesznek, míg ő a koporsó árát is alig bírja összeszerezni, melly nyugalmat adjon sovány testének. Végre találhatnék é hozzám illőbb pártfogót önnél,

miután hosszas betegség és buzgó orvosi segély által magam is tökéletes szűnyoggá silányultam el?!

Ne higye ön azonban, hogy épen semmi jutalmat nem várok öntől, tisztelt szűnyognagya hazámnak, mert hiszen én is embernek születtem, következképen szintolly haszonleső vagyok, mint bárki más. Teljes bizalommal kérem önt tehát, méltóztassék a két magyar haza valamennyi szűnyogának meghagyni, hogy mindazokat irgalom nélkül megszűrni kegyeskedjenek, kik e lapokat nem olvassák, vagy azokat olvasva — elalusznak.

E lapok címét illetőleg pedig, szabad legyen megjegyzem, hogy eleinte darázsoknak kívántam azokat elnevezni; meggondolám azonban utóbb, mikép darázs-fészekbe nyulni nem igen üdvös, és hogy a darázs többnyire a sebben hagyja fulánk-ját, s azután többé nem szűrhat, mikép azt eléggé tapasztalhatni, míg a jó kedvű szűnyogok mindig folytathatják a szurkálást, kellemes énekszó mellett.

És most befejezésül csak azt ohajtom, hogy ezen szűnyogok sok embert gátoljanak az alvásban, még többet boszantsanak, s legtöbbször kacagtassanak meg amazok boszankodásának látása által; részemről pedig iparkodni fogok, hogy ezen szűnyogok éneke ne legyen rekedt, mit könnyen elérhetni vélek, mert ők nem pénzért énekelnek; továbbá rajta leszek, hogy énekők ne legyen egyhangu, hanem a városi sovány szűnyogot alföldi kövér szűnyog vál-

X

tsa föl, s mindnyájan majd szeliden, majd élesen énekeljenek, igen vastag hangokat pedig ne hallassanak.

Ezeket kelle önnek elmondanom, hazám legnagyobb szűnyoga, és most éljünk mindketten csöndesen, mások csöndét lehetőségig háborgatva, hogy tisztuljanak, mint lég és víz a vihar után.

Ön hű tisztelője

a szerző.

ELŐSZÓ.

Mit előszó gyanánt írnom kellene, az már mind a főnebbi ajánlásban foglaltatik, kivéve azt, mi ezenel következik. Sok szűnyogom van már fogva és papirra tapasztva, s azt már csak meglehetősen tudom, hogy ezek mit fognak tapasztalni és énekelni; mivel azonban igen sok még a szűnyog hazánk minden részében, főkép mióta az első gőzhajó a szűz Tisza hullámmosta vidékéről is fölzavará őket füstös csókjaival, nagyon természetes, hogy még sok szűnyogot fogandok, s aztán nem az én hibám lesz, ha ezek nemcsak emberekről, hanem állatokról is énekelni fognak, miután elhagyatott vidékeiken embert és tornyot talán nem is láthattak soha. Egyébiránt pedig valljuk meg őszintén, nem közelitnek é napjainkban emberek és állatok egymáshoz annyira, hogy sokszor nemcsak valamelly tapasztalatlan falusi szűnyog, hanem a legfurfangosabb városi ember is alig tudja őket egymástól megkülönböztetni, melly meg-

XII

különböztetést nem is igen tartják az emberek lényegesnek, mert hiszen ki nem tudja, hogy még a legműveltebbek közt is sokan találkoznak, kik magokat egyenesen és nyíltan arszlánoknak nevezgetik, és szinte kevélykednek abban, hogy állatokká lettek, ámbár füleikről mindjárt meg lehet ismerni, hogy ők bizony nem arszlánok.

De tekintsünk csak kissé körül, hogy a főnebbi állítást ezen sajátyszerű közelítésről egészen igazolva láthassuk. Némellyek a kutyák s lovak érdemes fajából annyira ki vannak mindenféle mesterségre, sőt művészi fogásra tanítva, hogy sok embert valóban megszégyenítnek, míg viszont nem ritkán találkozunk emberekkel, kik tíz s több évig ronták a tanuló terem levegőjét — s mégsem méltók bocskorszóját megoldani sok lónak, ha ezen utóbbiaknak sokkal jobb dolguk nem volna, hogysem bocskorban járni kényszerülnének. Sok madár beszélni is megtanul, és pedig mindig azon emberek nyelvét tanulja meg, kik közt tartózkodik, míg sok ember nem tud beszélni, midőn szólnia kellene, sokan pedig idegen nyelvvél rontják a levegőt. Igen, mondja erre talán valamely lágy szívű emberbarát, de a madár nem tudja ám, mit beszél! Igaz, de boldog isten, hány emberrel találkozunk mindennap, kik szinte nem tudják, mit beszélnek! De lássuk tovább a roppant hasonlatot állatok és emberek közt. Valamennyi kutya közt az agár legkevesebbet ugat, és mégis — ő fogja el

a nyulat, s az emberek közt is az jut leggyorsabban célhoz, ki legtöbbet tud hallgatni; a róka ravasznak mondatik, pedig váltógyakorlatot, vagy üzletet nem folytat; a farkas megfojtja az ártatlan bárányt, hát az emberek körmei közt hány ártatlan embertárs vérezik el; a szamár legtöbb terhet visel s csak kóróval él, és az emberek közt is azoknak van legnyomorubb sorsuk, kik legtöbbet dolgoznak; a patkány farkát hordóba mártja, azután végig nyalja és így jóllakik borral, az emberek pedig e helyett címeiket használják, miknek segítségével sok élvezethez és jogbitorláshoz jutnak; a majom szereteiből agyon nyomja kölykét, hát ember mennyi okozza szellemi halálát gyermekének, oktalan s bálványozó szeretet által! A csalogány csak tavaszkor énekel, a színházi énekesnők is csak akkor, midőn kedvök van; a szarvas nem látja szarvait, habár ölnyi nagyságuk is valamint az emberek sem, kik ezen kitűnő díszjelt viselik.

De elég, ezekből is átlátni méltóztatik a nyájias olvasó, mikép az állatokat és embereket egymástól elválasztó vonal annyira össze van olvadva, hogy bizony nem lesz csoda, ha a tapasztalatlan szűnyogok őket néha néha összevegyítendik. —

Szegény , ne igyál.

Hol volt , hol nem volt, azt nem mondjuk meg, de minek is , hiszen hazánkban mindenütt gyakran megesik az , hol nem munka által keresik a mindennapi kenyeret , — tehát nagy lakoma volt , mellynél az tartaték legérdemdúsabbnak a vendégek közül , ki többet evett és ivott, mintsem gyomra megbirt ; mert hiszen nálunk már az úgy megy , hogy például a szegényre is több terhet raknak, mint mennyit elbir, az előkelőre pedig annyi előjogot és vagyont , hogy szinte nem bírja el.

Valami ünnepélyes oka talán mégis volt e lakomának , keresztelő , temetés , tisztujítás , vagy bírói végrehajtás ? mert tudnunk kell, hogy a magyar örömet, fájdalmát , büszkeségét , s boszuságát mind evés meg ivás által szokta nyilvánítani , mert ekkor csak gyomrára van szüksége , s ez olly erős és jó, hogy még az ausztrigát is megemészti , mint a feleskei notárius mondja. És ugyan, mért ne birhatna

illy áldott jó gyomorral, hiszen a mi egyebe van, az úgyis mind rossz -- legalább politikai orvosai azt állítják, hogy mindenét meg kell javítani, mert különben elmarad a haladó század háta mögött, és azért mindenek előtt a magyar lábát kezdék talpalni és fejeleni —

De térjünk ismét vissza a lakomához, hiszen terített és rakott asztalhoz talán csak nem sajnál bennünket követni a nyájas olvasó.

Örömmel mondhatjuk, mikép a kérdéses lakoma ezúttal nem tartaték minden ok nélkül, és így sem az úri ház tulajdonosát, sem tisztelt vendégeit nem vádolhatni, hogy csupán időöltésből töltik testöket. Az aratást tudniillik ma végezték be a dús alföld egyik gazdag birtokosánál a' szegény emberek -- mi természetesenb tehát, mint, hogy a vendégszerető főtáblabíró úr nemes szomszédait ünnepélyes lakomára hívá meg, mert hiszen illő, hogy az urak is kifáradjanak valamiben, miután a parasztok már derekasan megizzadtak. És ugyan érdemelhet é csak legkisebb figyelmet is az, hogy a fáradozást pohár, vagy kasza emelése okozta é? Ezen állítás felett ne méltóztassék a nyájas olvasó hirtelen pálcát törni, alaposságát mindjárt bebizonyítandjuk. A lélek nemesb a testnél, a kasza pedig csak testet, s a pohárürítés a lelket veri le: kik tehát ezen utóbbit gyakorolják, azok nem állhatnak a kaszások mögött, és ennélfogva még igenis engedékenyek

voltunk, midőn köztök semmi különbséget nem tettünk, mert a mai világban bizony mindig több becstületesre találunk azok, kik a bort megisszák, mint kik azt verejtékezve termesztik.

Azonban ne gondolja senki, hogy a vendégszerető úr ez alkalommal a szegény aratókról egészen megfeledkezett volna. Oh nem, hiszen jól tudá, hogy édes atyja udvarseprő volt egy pesti vendéglőben, hová isten tudja, mellyik bajor falucskából jutott, s azért mostani szerencsájében éppen nem bizta el magát, hanem — mint maga mondani szokta — falatja felét is mindig örömet kész volt a boldogtalan szűkölködővel megosztani. Így most is, miután az agarak kenyere kissé barnábbra sült, mi a nemes állatok szaglásának árthatott volna, — az egész sütetést az aratóknak ajándékozta. — És itt ne emlegessen ám senki valami embertelenséget, vagy mit tudom én mit, mikép már szokás az általános elégtelenség e mostani századában, mert a kenyér bizony igen jó volt, mit világosan bizonyított egy árvai aratónak, ki irgalomból kapott munkát, mivel csak eledeléért dolgozott, ezen istentelen fölkiáltása: „Uram istenem! ugyan mért nem születtem inkább agárnak!” — mellyre fakadt, midőn fogait ropogva a kemény kenyérbe mélyeszté. Egyébiránt a kenyér a konyhaajtó előtt osztatott ki, és így a jó ételek szagát bátran rákenhették az aratók, ha a nélkül is legjobb kalács gyanánt nem temették volna azt el

gyomrukba; mert meg kell jegyezünk, hogy a magyar parasztnak még sokkal jobb gyomra van, mint urának, — hiszen különben nem is bírná mindazt megemésztetni és eltűrni, a mivel minden oldalról megterheltetik. Végre azt sem hallgathatjuk el, mikép az aratók ugyanazon kútból kaptak vizet, következésképp ugyanazon vizet itták, mellyel az úri vendégek jobbnál jobb borukat megvizezhatték volna. És az úri kegy e számos jele még nem minden, még ennél is többet van szerencsénk elmondhatni. Az aratóknak példás nagylelkűségből meg fog engedtetni, hogy az úri vendégek multságára, dudszó mellett ebéd után táncolhassanak, mert egy rendkívül szellemdús kisasszonyka, ki épen akkor került haza a főváros egyik nevelőintézetéből, s tele volt elmés ötletekkel, miket ott külföldi divatlapokból merítgete, hogy jó magyar háziasszony válhassék belőle, — azt találta mondani, hogy ő a medvetánc látásában igen gyönyörködik. Itt azonban nem szabad sem a nemes kisasszonyra, sem a házi úrra neheztelnünk, mert a szellemdús hölgyecske Pesten mindig csak a dunaparti színházat látogatta, következésképp megszokta az emberek ugrándozásait is medvetáncnak tartani; a vendégszerető földesúr pedig ugyan mért ne tekinthette volna medvéknek szeretett jobbágysait, kiket hajtóvadászaton is használhat és használ.

Ezek szerint a külső vigalom elrendezésében

tökéletesen megnyughatunk, s bátran a fényes ebédlőbe tekinthetünk, mellynek falain nem bánulhatunk pompás festvényeket, mert a vendégszerető háziúr nem akarhatja illyesmikkel vendégeinek figyelmét a tálak és üvegek tartalmáról elvonni. Urak és hölgyek tarka változatosságban ülnek az ételek és italok szörnyű tömege alatt hajladozó asztal körül, a férfiak mind táblabírák, s azonkül részint fiatalok, részint középkorúak, részint pedig őszbe csavarodott öregek, s egyébiránt mindnyájan éhesek és szomjasak — többet az irígység sem mondhatna róluk. A hölgyekről — a táblabíróságot kivéven — szinte csak ennyit lehet mondani; azon lényeges különbség mindazáltal mégis feltűnik köztök, hogy a férfiak jól beszélnek magyarul, de a hölgyekkel még is németül szólni kénytelenek, mert ezek a magyar nyelvtől idegenkednek, habár úgy pattog is ajkaikról a német szó, mint a szemfényvesztő öblös szájában az ökölnyi fekete golyó. Bizony csak furcsa emberek vannak a világon! Az oktan állat nem tagadja meg soha fájának saját szerű hangjait, a nemes, a szabad ember pedig szégyennek tartja hazája nyelvén szólni.

Ha körülbelül egy évtizeddel hátrább esnék ezen nevezetes lakoma, úgy azt is el kellene mondanunk, mikép a vendégszerető háziúr és aszszonyság ellenállhatlan nyájassággal kínálgaták vendégeiket, most azonban ez már tökéletesen kikopott a divatból, s

a magyar nemcsak nem kínáztatja többé magát, hanem inkább csoportosan jár kérni, könyörögni.

Az ételeket két okból nem soroljuk el: először, mert ez az éhezőkben csak fájdalmas érzést támasztana, és másodszor, mivel a jóllakottak ebben semmi gyönyörűséget nem találnának, csak a borokra nézve kell megjegyeznünk, hogy a lelkes házi gazda rendkívül át meg át volt hatva az alkotmányosság dicső elveitől, mert csupán alkotmányos országok borainak engede helyet nemes asztalán, és így természetesen, hogy hazánk, Franciaország, és a spanyolok szép hazája ugyancsak derekasan képviselve voltak nála e tekintetben. Mivel pedig a szabadság mostani dicső korszakában akkor ihatik a magyar, mikor szomjat érez, s ezt éreznie akár a leves előtt is szabad: tehát épen nem kell csodálni, hogy a sülték roppant táborának beérkeztekor több arc bátran fényesre pirosodott malac-bőrnek kölcsönözhetette volna ki magát. Midőn jó akarat, buzdító példa, és saját szerény törekvése ennyire hozzák az embert, akkor tágulni kezd szíve, melyet némelly fekete vérű elméncek ez úttal talán gyomornak bérnálnának. Ezen állapotban a francia elmés ötleteket hallat, az angol matróz kereskedési vállalatokat tervez, az olasz kését keresi, a spanyol énekel, a német elalszik, a magyar pedig indítványozni kezd. Így történt az most is, és alkalmasint ezen boros körülmény is egyik oka, hogy sok indítvány úgy elfeledtetik, mintha adósság lett volna.

Először is egy rettentően szőke fiatal ember emelt szót, miután az asztal alól szakálát fölhúzá, s belőle mintegy fél kosárra való hulladékot gondosan kitisztított, mert — engedelmet kérünk, ezt mellesleg megjegyezhetni — a mostani nagy szakálak azon haszonnal is dicsekedhetnek, hogy ebéd fölött mindig egy kis estelire valót fognak fel illető tulajdonosaik számára, még pedig minden sérelme nélkül az illedéknek.

„Nagytekintetű gyülekezet!”

„Halljuk! Halljuk!”

Meg kell itt jegyznünk, mikép gyűléseinkben az időnek legalább egy negyedét lopja el ezen „Halljuk!” mely éppen a hallhatást gátolja, mit előmozdítani akar.!

„Nagytekintetű gyülekezet! — kezdé ismét az angolos szőkeségű fiatal szónok. — Annyit élveztünk most néhány rövid óra alatt, hogy barátságos együtt-létünket maradandó emléküvé óhajtom tétetni.”

„Éljen! Halljuk!” (Iszonyú pohárkoccantások, hogy a lelkes szónokot jobban lehessen hallani.)

„A magyar is a cselekvés terére lépett immár, s a társulati szellem fölkarolása által csodákat kezd végrehajtani. Mélyen tisztelt uraim és hölgyeim! én is társulatot óhajtok alapítani, mely ezen asztal mellől még ma szárnyra keljen, és a haza évlapjaira jegyzendi fel a mai napot.”

„Éljen! Éljen!”

„Kötelezzük magunkat személyenként, minden évben három magyar könyv megvételére —“

„Oh! Oh!“

„Én minden kényszerítést határozottan ellenzek, — kiálta egy bazsarózsa arcú táblabíró, s minden kényszerítés nélkül, önkényt ürité ki öblös poharát — éljen a magyar szabadság!“

„Éljen! Éljen!“

„De uraim, ha a magyar irodalomra a részvétlenség halotti leplét vetjük, úgy a magyar szabadságnak is ütni fog utolsó órája.“

„Eh mit, — jegyzé meg gyakorlott szónoki hang fiók mennydörgésével egy másik előkelő, és egyszersmind fizetési főtáblabíró, ki olly részrehajlatlanul szereté hazáját, hogy mindennap minden vármegyéért, a kapcsolt részeket és szabad kerületeket is ide értve, külön egy egy pohár bort szokott inni. — Árpád apánk idejében magva sem volt a könyvnek, s még is különb emberek voltunk, mint most. Ha már csakugyan valami új társaságot akarunk alapítani, tehát álljunk össze annak kivételére, hogy az ujságok ne trombitálhassák ki, ha valakit megveretünk, vagy úri jogainkat egyéb módon szabadon gyakoroljuk.“

Ezen indítvány osztatlan tetszéssel fogadtatott, s már csaknem határozattá emelteték, midőn egy vidéki hirlapi levelező fölállott, s azon elszántsággal, melyet a lenni, vagy nem lenni szülni szokott, hangosan szóla:

„Tisztelt gyülekezet! hátha inkább arra egyesülnénk, mit hajdan Debrecen városa érdemes csizmadiacéhe már tervezett, hogy Budapest ezentúl húsz mérfölddel közelebb essék hozzánk? Ugy hiszem, ezt szintolly könnyen kivihetnők?”

„Ha ha ha!”

E váratlan ötlet használt, és a sajtógyilkoló indítvány megbukott.

„Szót kérek!” esenge most egy halvány ifjú, ki idő előtt megvénült, és minden áron szeretett volna nevezetességre emelkedni.

„Halljuk! Halljuk!”

„Századunk emberbaráti szelleme kívánja, hogy mindenek fölött a boldogtalan szegényekre fordítsuk figyelmünket. (Zúgás a conservatív oldalról, melyen rémitően ürülnek a tálak és poharak; tetszés a szabadelmű oldalról, melyen iszonyuan ürülnek a' poharak és tálak, mit az itt együttlévő két árnyéklat közt uralkodó különbség megismertetéseül világosan föl kelle jegyzenünk). Nem akarok a szegények anyagi helyzetéről szólni, mert azon nem segíthetünk. (Helyes! Oh! Oh!) Annál nagyobb kötelességünk tehát erkölcsi állapotukat figyelembe venni. Tisztelt uraim és hölgyeim! Szívem mindig vérkönyűket hullata (hogy ez lehetséges é, annak meghatározását a természettudósokra bizzuk), valahányszor részeg embert láttam. (Ezen jó urnak igen sok vére lehetett, ha tisztujításokon is volt, és még-

*

is él). Most, midőn tehát ezen tele poharat utolsó cseppig kiüríttem, szabad legyen emelt hangon kiáltanom: szegény, ne igyál! Éljen az általunk most alakítandó józansági egyesület!“

„Éljen! Éljen!“ viszhangoztatá harsány torokkal az egész társaság, s a főnebbi táblabíró szokott napirendét bevégezvén, most már a török és moszka tartományokért kezde inni, mellyek hajdan szinte Magyarországhoz tartoztak.

Az általános zaj némi lecsöndesítése után következő egyes megjegyzések hallatszottak.

„Igen helyes, a paraszt minden bűnét rendszeren ittas állapotban szokta elkövetni, (milly előny a gazdagokra nézve, hogy ők józan állapotban is vétkezni képesek!) illő tehát, hogy semmiféle szeszes italban többé ne részesüljön. Én az indítványt teljes erőmből pártolom. Kérem azt a somlyait.“

„Ugyanez az én alázatos vélekedésem is, azonban pedig meg kell jegyzennem, hogy a szeszes italok gyöngítnek, s a parasztot alkalmatlanná teszik urbéri tartozásinak becsületes leszolgálására, ne igyék tehát a szegény, hanem dolgozzék.“

„De uraim, talán mégis furcsa, hogy a paraszt természetli szeszes italainkat, és neki ne legyen szabad azokat használnia.“

„Ez nem ok, mert a selyembogár sem használja fel maga selymét, s mégis életét is elveszti.“

„Igen, de ember és selyembogár közt még-

is csak van különbség! Azután, ha olly kártékony a szeszes italok hatása, tehát mért nem iszunk mi is csak vizet?“

„Az egészen más, mi csak válogatott jó borokat iszunk, azok nem ártanak, de a paraszt kártékony pálinkával rágatja gyomrát.“

„Nem akarom mondani, hogy a parasztnak, a helyettünk dolgozó és fizető parasztnak is jutna egy meszelyke egészséges bor, ha mi nem fürdenénk a legdrágább pezsgőben; de szabad legyen megjegyznem, hogy a nehéz munka alatt gornyadozó szegény paraszt hamarabb meg fog halni, ha munkaközben néha egy korty pálinkával nem frísíti föl remegő tagjait. Neveljük inkább a parasztot úgy, hogy a józanságot szeresse, s csak annyi pálinkát igyék, mennyi ártalmára nem lehet, és mennyi egészségét gyógyszer gyanánt föntartani segíti; végre pedig a józanságban mi magunk is, kiknek nevelésére egyenként annyi költetett, hogy tíz szegény parasztot boldoggá lehetne vele tenni, adjunk jó példát szegény földmivelőinknek, hogy ne kényszerüljenek bennünk annyiszor megbotránykozni.“

Itt leirhatlan zaj szakasztá félben a beszélőt, s a józansági egyesület egyhangulag szilárdul megalakultnak nyilvánítá magát, midőn az egész gyülekezet már nem is szólhatott, hanem csak nagyokat csuklott, és a szoba egyik falától a másikhoz tántorgott.

Elnök, igazgató, jegyző, ügyvéd s választmányi

tagok mindazáltal mégis elválasztattak, tudva lévén, hogy illy állapotban legkönnyebben szoktak a választások véghez menni.

Ezután akadozva tudaták a szaggal jóllakott aratókkal, hogy ezentúl nem szabad semmiféle szeszest italt használniok, kivéven ha úr dolgában lábuakat vagy karukat törlik, s ekkor is természetesen nem belsőképen, hanem külsőképen.

A szegény parasztok eleinte kissé bámultak ugyan, de csakhamar ezen tilalomban is csöndesen megnyugodtak, főkép miután élő szemcikkkel láták — milly utálatos a részeg ember!

Fővárosi nemadózó.

Midőn az állatország népgyűlésén a szamarat kérdezik: mért nem akar adózni a közjóra? füleit büszkén hátra lódítva csak ezt válaszolá:

„Mert apám sem fizetett adót!”

E válaszon az állatok csendesen megnyugodtak, mert hiszen mit is várhattak volna egyebet ezen válasznál?

Azóta ezen válasz sokszor megújult, s minden a régiben maradt, természetesen csak az állatok országában.

De nem így ám az emberek birodalmaiban.

A felvilágosodás rohanó csillaga még a hegyek belsejében is fénylő tüzeket gyújtja, s hogy mi azokat,

nem látjuk, azt csak emberi szemeink földi gyarlóságának kell tulajdonítani.

Adózni kell a közjó előmozdítására!

Ez most a' jelszó még nálunk is, és ennek mindenki tehetsége szerint megfelelni törekszik.

A ki eddig sokat aludt, most adózni kíván a munkásságnak, legédesb álmát megkurtítja, és az éj nagy részét kártya mellett tölti el; hiában, ez is egy neme az adózásnak.

Ki eddig szűken élt becsületes keresményéből, most lerója adóját a divatnak, és soha meg nem fizetendő adósságokat csinál.

Ki eddig egyetlen fillért sem adott a nemzeti gazdaság előmozdítására, most egészen átjárva a közszellem ellenállhatlan hatása által, ugyancsak hatályosan adózik e szent célra, és az agarászegyletbe áll.

Ki eddig a nemzeti irodalmat elhanyagolá, most buzgón adózik e nagyszerű emeltyűjére a szellemi haladásnak, s kölcsön kért magyar könyvekből pipagyujtót csinál.

Ki eddig a kereskedést, nemesi fűnségében elbizakodva, aljas foglalatosság gyanánt lenéző, megveté, most megérté a fölébredt század suhogó szellemét, és adózik hatalmas szózatának, s maga személyesen is kereskedővé lesz; mivel pedig egyebe nincs, tehát tulajdon becses személyét s meggyőződését adja el, természetesen lehetőségig olcsón, hogy piszkos jellemű uzsorásnak ne tartassék.

Szóval, minden adózik most már , és ugyancsak látszik is nagy sikere.

A szükségtelen víz mindenütt ki van pusztítva, a borkereskedők hordait kivévén , és egyéb helyeket , hol az illy nagy munka fáradság nélkül nem történhetett volna meg.

A népnevelés mindenütt legjobb lábon áll, mert minden húsz éves paraszt suhanc tudja már , kinek van joga őt megbotoztatni.

Hitelünk olly keményen meg van alapítva, hogy csak vállalkozó szellemű szabó ollója vághatja ketté.

Országutaink legjobb karban vannak, elannyira, hogy még esős időben is mindennap legalább két mérföldnyire haladhatunk , habár csak hat ló húzza is üres kocsinkat.

Nemzeti irodalmunk olly teljes virágzásban díszlik , hogy egy nagy hírű jeles magyar író nem rég irodalmi keresményéből arany órát szeretett volna magának venni , ha árát drágálnia nem kellendett.

Röviden, annyira emelkedtünk, hogy bizvást elmondhatni rölünk , mikép a röpülés mesterségét ugyan nem mi találtuk föl ; de azért azzal vigasztalhatjuk magunkat mégis , hogy ezt mindeddig még másnak sem sikerült fölfödöznie.

És e roppant emelkedésünket leginkább annak köszönhetjük, hogy az adózás nagyszerű ígését testt hagytuk magunkban válni , mit mindenki bátran elhihet , habár történetesen nem látja is.

Azonban ki hinné, hogy mind e mellett is vannak konok makacsságú és illetőleg makacs konokságú emberek, kik azt hiszik, hogy a magyar irtózik az adózástól.

Boldog isten! milly iszonyú igazságtalanság ez!

Ugyan—hogy csak egy, de mázsányi okot használjunk — nem fizeti é meg minden magyar adóját a halálnak?

Vagy ugyan van é jelenkorunkban halhatlan magyar?!

Lám, piruljanak azok, kik állítani merészlik, hogy a magyar nem adózik.

De ime, ők nem pirulnak, és állításuk mellett határozottan megmaradnak, dacára minden ékesszólásunknak.

Különösen pedig azok száma igen nagy, kik folyvást vitatják, hogy kiválólag Pesten rendkívül sok adómentes lakik, kik mindenben gáncsoskodnak, mindent fitymálnak, magosan hordják orrukat, teljes életükben csak követelnek és egyetlen fillért sem adóznak a város szükségeinek fődözésére.

Ezen úgynevezett adómentesekre aztán görbe szemmel néznek a városi adózók és szeretnék őket ebrudon kivetni, ha fővárosias műveltségök az illy rövid bánásmódot megengedné.

S hogy mindez valóban így van, és a nagytársnak egyetlen vonását sem használtuk, azt fényesen bizonyíthatjuk be egy pesti barátunk tulajdon sza-

vaival, ki egyszersmind olly hiteles író, hogy szávaiban bizonyára senki nem fog kételkedni, kinek keblét azon az üdvözülésre mulhatlanul szükséges szent hit melegíti, hogy mindaz tökéletesen igaz, a mi nyomtatva van.

És most hagyuk őt magát beszélni és hallgassunk, hiszen ez nem nehéz, szeretnők mondani, ha magyar gyűléseken gyakran nem lettünk volna jelen.

Szilárdul elhatározám magamban, hogy a költészet magas föllegeiből leszállok, hová a gyarló emberek nem akarnak utánam fölkapaszkodni, és ezentúl csupán az életet fogom leírni, úgy a mint van, s nem, mikép lehetne, vagy lennie kellene.

De van é erre elég világismeretem?

E kérdésre könnyen megfelelhetek magamnak, igen könnyen!

A világtörténetet diák koromban nemcsak tanultam, hanem el is feledtem, a visszaemlékezés tehát e tekintetben annyival is inkább elegendő, mivel azóta Pestről több utazást tettem, s gyakorlat által pótolhatám ki a meddő elméletet.

Vácon kétszer voltam; Kecskeméten egyszer, a Zugligetben pedig ki tudná hányszor, s egyszer Esztergamba is-él akartam utazni, de ez olly költségesnek mutatkozott, hogy ezen szándékomról le kellett mondanom, miután könyvárus nem találkozott, ki útleírásomra illy nagy összeget, mintegy nyolc váltó forintot előlegezni merészlett volna, a teljes

cimű szerkesztők pedig csak hasábjait szeretik néhány sorral megtoldani, és nem a tiszteletdíjt.

Tehát világismeret dolgában tökéletesen nyugott lehetek.

Én legalább ezt hallám keblem istenének láthatlan ajakiról, és ugyan kell é ennél több?

De hát van é elég emberismeretem is illy nagyszerű határzat kivitelére?

Igy hangzott füleimben a második kérdés rögtön az első után.

Erre már bajosabb kedvező választ adnom, gondolám kissé csüggedezve.

Igaz, hogy sok embert ismertem, s ezenkül néhány uzsorást is, de még ez nem elég az üdvösségre.

Kocsmába kezdek járni rendesen, gondolám rövid fontolgatás után, mert ott, borozás közben, többnyire legtermészetesb alakjában mutatkozik az ember, s valódit különben is inkább találhatni ott, mint bármelly cifra estélyeken.

Én, mennyire tölem telhetik, mindig tett embere valék, s azért a határzatot ezuttal is rögtön teljesítés követé, és kocsmába mentem.

Utleirást ne várjon tölem ezuttal a nyájas olvasó, ámbár Pesten, mig három utcán halad az ember végig, több kaland és baj érheti, mintha más országban harminc mérföldet ügetne keresztül.

Tehát a kocsmában vagyunk, mellyikben, azt

nem mondhatom meg, mert ki tudja, minő veszélyes oélzásokat látnának abban némellyek, s még komoly következmények is származhatnának abból, hogy én kocsmában valék, és hogy elöttem asztal, az asztalon pedig tányér, és ezen egy darab száraz ökbőr hevert, melyet rostélyosnak szoktak csúfolni.

„Természetes halállal mult ki ezen ökör? kérdém a pincért.”

„Igen” — felelé ő nyájasan, nem tudva, hogy mit válaszolt, épen mintha szószéken rossz ügyet védelmezett volna.

A kocsmá úgy tele volt emberekkel, mint a siralomház harmadik napon, főkép, ha e nap vasárnapra esik.

Sajnálom, hogy szebb hasonlítást nem hozhatok föl, de annyi bizonyos, hogy itt is sok élet forog veszélyben a rossz étel, rosszabb bor, és legrosszabb ecet miatt.

Ne várja senki, hogy a falatozó vendégeket lerajzoljam, mert ezt kilenc ügyes képiró sem győzné, aztán minek a sok értéktelen arcképet szaporítani most, miután azoknak úgy is bővében vagyunk.

Csak a beszédeket jegyzem föl tehát, hiszen különben is ebből lehet leginkább megismerni az embert.

„Már sógor, én csak a mellett maradok, hogy tönkre kell jutnunk.”

„Miért?”

„Még kérdezheti? Hiszen minden teher rajtunk fekszik, az adómentes urak pedig csak kinevetnek bennünket.”

„Azoknak van legnagyobb szájak.”

„Herék.”

„Emésztők.”

„Lázítók.”

„Gyalázat, hogy tűrjük.”

„Milly ocsmányság az, én varga vagyok, s adóznom kell a kövezetjavításra, hogy annál kevesebb csizma kopjék a városban.”

„Hallatlan!”

„Ugy vagyunk mindnyájan, a mi zsírunkon hisznek azok, kik nem adóznak.”

„Mennyi adót kell házaimtól fizetnem, és többnyire olly emberek rongálják bennök lakásaimat, kik egyetlen fillérnyi adót sem fizetnek.”

„Én már legényt is alig tarthatok.”

„Ugy vagyok magam is.”

„Utoljára még oda jutunk, hogy magunknak is dolgoznunk kell.”

„Ocsmányság.”

„Még ez mind semmi.”

„Micsoda?”

„Mind ez semmi?”

„Bizony furcsa állítás!”

„Pedig úgy van, mert engem egészen más bosszant, atyafiak.”

„Ugyan micsoda?”

„Halljuk!”

„Az, hogy minden lépésünkre ügyelnek azon ingyen élő emberek, kiket íróknak neveznek, s majd nevetség, gúny, majd üldöztetés tárgyaivá tesznek bennünket hirlapok útján — minket, szorgalmas adózókat, míg ők egyetlen fillérrel sem adóznak a közjó előmozdítására. Ez keserít engem, s érzem magamban, hogy képes lehetnék valami szörnyűt elkövetni ezen lelki gyújtogatók ellen, ha feleséges ember létemre életemet szabad volna kockára tennem.”

„Hah! igaz bizony, azon irtózatossá írók minden parányi zsemlyét meglátnak.”

„És kikürtölik.”

„Úgy van.”

„Nekik mindig rossz a járda, pedig ők ingyen koptatják, s mi csináltatjuk véres verejtékünkönkből.”

„Minden font húsból tudják, mennyi hibázik.”

„Úgy ám, az éhen korászok.”

„A zsidókat is céhbe szeretnék tukmálni nyakunkra.”

„Igen, csak hogy pénzt csikarhassanak tőlök, mert különben nem élhetnek az árvák.”

„Még a nemes tanács ellen is gyakran kikelni merészen.”

„Ők szeretnék mindenben rendet szabni.”

„Úgy van, pedig hallottam, hogy olyan is van köztök, ki németül egyetlen szót sem tud.”

„Szörnyűség!”

„Hogy nem szégyenlik magokat.”

„Ocsmány heverők.”

„Böcsületes adózók verejtékén hízó csodabogarak.”

„Tele van a szájuk oktató szóval, de bezzeg nem nyulnak zsebökbe.”

„Fizetésre a' polgár is jó.”

„És arra, hogy ezen jószívűségéért még jól kinevetessék.”

„Szégyen, gyalázat!”

Ez az, mit művelt olvasók előtt az akkor halott megjegyzésekből elmondhatni vélek; de hallottam ezenkül olly körmönfont kikeléseket is az adómentesek, s különösen írók ellen, hogy még maig is borsózik bele a hátam.

A rostélyost tányéromon hagyám, tartozásomat megfizetém, és mélyen elszomorodva haza ballagék.

Ezen tisztos iparüzők és adózók valóban mondtak valamit, és ez igen sok jelenkorunkban, midőn olly keveset szokás mondani, habár sok is a szó.

Én csakugyan nem adóztam még Pesten, ámbár tizenhat év óta folyvást minden kényelmeiben részesülök.

Ez tény, elvitázhatlan tény, ez érett megfontolást igényel.

Mennyit járok este éjjel az utcákon, és ugyan mit adtam világításra?

Semmit.

Hányszor törtem be orromat a koromfekete sötétségben, és ugyan mit adtam kövezetjavításra?

Semmit.

Hány font port nyeltem el minden évben, és ugyan mit fizettem utcatisztításra, és öntözésre?

Semmit.

Mit adtam a rendföntartásra, melly olly példás, hogy ittlétem alattegyszer sem rabolták ki szállásomat.

Semmit.

Igaz ugyan, hogy ott ellopásra méltót nem is találtak volna, de ez nem a tolvajok, és nem is a rendőrség hibája.

Szóval: mit adóztam én azon leirhatlan kényelmekért, és minden egyéb meg sem nevezhető jótéteményekért, miket Pesten mi kiváltságosak és adómentesek ingyen élvezünk?

Semmit, de semmit!

Ez szomorú, ez több mint szomorú ez — ez tisztelet, becsület, de igazság is, ez — ez valóságos — — —

Ezt sugá keblem istene, és én nem cáfolhatám meg e sugallást.

Mély gondolatokba merülve érkezém szállásomra, agyamon s szívemen nagyszerű feltételek korbácsolák egymást keresztül; fájdalmasan, ellenállhatlanul, megrendülve, sőt velőig megrázkodva érzém, hogy itt most már csakugyan valamit tennem kell, és annál fogva mély sohajtással ágyamra vetém maga-

mat, és csakhamar lehető legmélyebb álomba szenderültem, mert a magyar azt hiszi, hogy minden nagyobbyszerű határozatról álmodnia kell előbb, s csak azután foghat a végrehajtáshoz.

Másnap reggel minden további fontolgatás nélkül szilárdul el valék határozva, hogy kötelességemet teljesítendem, és ezentúl évenként önkénytes adózással fogok járulni a városi terhek némi enyhítéséhez.

Mindenek előtt pénztárvizsgálatot tarték, s úgy látám, hogy öt ezüst forintot most tüstént nélkülözhetek, ha kalapot, vagy esernyőt nem veszek magamnak, mert e két tárgy valamelyikének megszerzésére gyűjtögetém össze a kérdéses öt forintot

Tehát kalap, vagy esernyő, vagy önkénytes adózás?

Ez volt a kérdés, mellynek megfejtéséhez a sors hatalmas, és ellenállhatlan felszólítása nyomán ezennel fognom kellett.

A választás igen könnyű vala, mert így okoskodám:

„Ha esernyőt nem veszek, akkor botorság lesz új kalapot vennem, mert az első eső semmivé fogná azt tenni.“

„Ha ellenben esernyőt veszek, s nem vehetek egyszersmind új kalapot: úgy az egész világ kinevet, hogy ezen ócska madárijesztő kalapot eső ellen ótal-mazom.“

Könnyű szívvel tárcámba rejtém tehát a nemes célra szánt ötöst, a tárcát oldalzsebembe mélyesztém, és magasztos léptekkel készülék szobámat elhagyni, midőn az ajtó rögtön megnyílt, és a házmester felesége belépett.

De azért ne méltóztassék ám elpirulni nyájas olvasónő, mert a kérdéses asszonyság már rég elfeledte, hogy mikor volt ötven esztendő.

„Jó reggelt kívánok!” — szóla nyájasan a házmesternő, s a seprőt az ajtóhoz támasztá.

Nem jól áll a világ, gondolám, mert udvarias az öreg asszonyság. „Adjon isten”, — viszonzám némi aggályos kifejezéssel.

„Nagy szél van, méltóztassék frakját összegombolni.”

Oda vagyok, gondolám, már aggódik egészségem fölött.

Sejtésem nem csalt.

„Egy kis kérésem volna.”

„Csak szóljon.”

„A hús árát fölemelték, a köpor is drágább, pedig már ki kellene a szobát súrolnom; aztán a kenyeret már kalács gyanánt is alig eheti a szegény ember, azért tehát —”

„Csak tovább, tovább.”

„Azért tehát azt gondolta szegény öregem, hogy a téns úrfi különben is olly jószívű, és egy forinttal megjobbíthatná hónaponként béremet a takarításért.”

„Jól van, értem.“

Ugyan mit tegyek? Idegentjárassak a házhoz? Ezen szegény öregeket megfosszam egy falat kenyértől? Hiszen egy forint nem a világ.

Igy beszél a könnyelmű és így beszél a jó szívű ember, de nem az, ki vagyont gyűjt, és meggazdagszik.

„Jól van, megfizetem.“

„Köszönöm alázatosan.“

Indulni akartam.

„Még egyet kell mondanom.“

„Még egyet?“

Rémülni kezdék.

„Holnap házbérfizetés napja.“

„Tudom, fizetni fogok.“

„Oh, hiszen abban nincs hiba, de a háziúr azt üzeni, hogy a gabona drágasága már kiállhatlán, s azért a téns úrfi ezentúl szállásáért évenként tíz forinttal többet fog fizetni.“

„Ismét?“

„Igen, a város is fölemelte ismét a ház után járó adót.“

Ez ellen nem lehet szólanom, a házigazdának igaza volt, neki föl kell szállásainak árát verni, mert a gabona drága, és ő gabonakereskedő. Aztán neki adót kell házatól fizetnie!

Elhagyám szállásomat, s azon büszke öntudattal lépdelék a városház felé, hogy ezentúl nem leszek többé fogyasztó here, hanem hasznos adózó polgára a fővárosnak.

Lélekemelő gondolat, már is milly könnyűltnek érzém magamat, s föltevém magamban, hogy ócska kalapomat büszkén fogom viselni.

Vargám boltja előtt haladék el, be kell hozzá mennem.

A boltban egy csinos asszonyság ül, tollas kappal, selyem ruhában.

Talán csak nem akar magának csizmát varatni?

De ugyan mért nem? hiszen Pest kövezetén igen hasznos a csizma, még gyöngéd nőlábokon is.

„Mikor lesz kész a fejelés?” — kérdém a mestert, miután az ismeretlen hölgy előtt magamat kisé meghajtám.

„Holnap reggelre haza küldöm, — viszonzá a varga, — de egy észrevételem van.”

„Észrevétele?”

„Igen, a drágaság igen nagy, aztán adómat is felemelte a város, kénytelen vagyok tehát a fejelés árát harminc krajcárral magasbra emelni.”

„Valóban, — tévé hozzá az ismeretlen asszonyság — férjem máskép nem jöhet ki, minden olly méreg drága, hogy alig mozoghat az ember.”

Ez tehát a varga felesége volt. Igaza lehet, a selyem is megdrágulhatott a tollal együtt; aztán a varga adóját magosbra rugtatta a város.

Ez ellen nem lehete szólanom, aztán tíz váltó garas tulajdonképen csak négy ezüst garast tesz. Ki mondhatná ezt soknak?

Én tehát megnyugodva folytatám útam kitűzött célom felé.

Az utcasarkon egy barátommal találkozám, ki azonnal rám kiálta:

„Ez már mégis hallatlan!”

„Ugyan micsoda?”

„Képzeld csak, a bérkocsisok is többet kérnek már a hús megdrágulása miatt, mintha bizony hússal hizlalnák görhes lovaikat; eddig Budára három huszast fizettem, most négyet követelnek, ezt meg kellene róni.”

„Járj gyalog.”

Ennél jobb tanácsot nem adhaték barátomnak: ő lássa, beéri é vele.

Ismét tovább ballagtam.

Hah, mi ez? — egy lovagló úr majd elgázolt kemény száju paripájával.

„Ezerszer bocsúnatot kérek, csak tegnap vettem lovamat, még nem ismerjük egymást, igen akaratosnak látszik.”

„Meg kell rőfözni.”

„Lesz rá gondom.”

A szabó arcát harag futá el ártatlan célzásomra, s csakhamar folytatá:

„Szabad lesz holnap az árjegyzéket elküldenem?”

„Holnap?”

„Igen, közelít a házbérfizetés.”

„Jól van, csak tessék elküldeni.”

2*

„De meg kell egyszersmind jegyezmem, hogy a rendkívüli drágaság miatt kissé föl kell emelnem eddigi díjaimat, a nadrágvarás ezentúl egy forinttal, a mellény pedig tíz garassal drágább lesz.”

„Nem lesz az sok?”

„Épen nem, mert a város fölemelte adómat. — De bocsánat, nem tarthatom lovamat, igen tüzes állat.”

Szabóm elvágatott.

Hm, gondolám, és hm, tevém hozzá néhány pilanat mulva.

Azonban jól megfontolván a dolgot, a szabónak igaza van.

Igaza?

Igen, mert a város fölemelte adóját, s azonkül az abrak drága, lovát pedig nem tarthatja posztószéllal, ha szelet akar vele csinálni.

Ilát ne tartson lovat.

Igen ám, hiszen ő tagja a lovas polgárságnak, tehát fizessünk, és hallgassunk.

„Tekintetes uram!”

Ki ez ismét?

Ah, hiszen ez azon becsületes uzsorás, ki száz után csak negyvenet vesz tőlem, ha néha annyira megszorulok, hogy egy váltót kell aláírnom.

„Mi baj? hiszen még nem járt le váltóm,” — szólék kissé kedvetlenül.

„Árjegyzéket említett a szabó, s mivel épen

itt vagyok, tehát azt gondolám, hogy talán parancsolni méltóztatik velem a tekintetes úr.

„Köszönöm, most nincs rá szükségem.”

„Egy úttal engedje megmondanom a tekintetes úr, hogy ezentúl csak hatvanos kamat mellett kölcsönözhetek.”

„Hogyan?”

„Igen, a mint mondtam.”

„És mi okból?”

„Az adót felemelték, minden drágább, és élni is csak kell az embernek.”

„Ugy nem lesz egymással többé dolgunk; más-hoz megyek.”

„Nem kap olcsóbban pénzt a tekintetes úr, bizony isten nem kap.”

„Jól van, majd teszek én erről, istennek hála, elég elszántsággal bírok.”

„Mit hallok? Talán csak nem akarja a tekintetes úr magát főbe löni?”

„Oh nem, hanem ezentúl még jobban gazdálkodom, és nem fogok többé adósságokat csinálni.”

„Ah, hiszen ezen szándék még az öngyilkosságnál is pogányabb!”

Ezt sóhajtá uzsorásom, és nagy búsan tovább hordá sátorfáját.

Neki igaza lehet, nem bánom; de nekem is igazam van, nem csinálok többé adósságot.

Menjünk tehát tovább magasztos célunk felé, mert az idő eljár.

„Barátom, megállj!”

Ki ez?

Ah, legjobb barátom, egy helyre járunk ebédelni.

„Jó reggelt.”

„Dehogy jó, dehogy jó!”

„Megijeztesz.”

„Ijedj meg bátran; gondold csak, mi történt rajtam most.”

„Kiváncsi vagyok.”

„Vendégfogadásunk leányával szóltam.”

„Eh, te szerencsés!”

„Hagyd el, azt monda, hogy mától fogva havonként két ezüst forinttal többet kell az ebédért fizetnünk.”

„Tréfálsz.”

„Épen nem.”

„És mi okból?”

„A város fölemelte az adót, minden drága, és — mivel a vendégfogadás úgy akarja.”

„Hm, a szivarozásról alkalmasint le kell mondanunk, cimbora.”

„Világért sem, én ezentúl majd csak kölcsön kérek szivarokat.”

Elváltunk, s én még mindig előre haladtam, magasztos célom felé.

És ugyan, mért ne folytattam volna utamat ezentúl is?

A vendégfogadás adóját fölemelték, s ő viszont ételeinek árát emelte föl.

Ez tökéletesen rendén van, én legalább ebben meg tudok nyugodni.

Tehát csak előre.

„Kérem alázatosan tekintetes uram, — bocsánatot kérek.”

Uj fölakadás, ma minden utamban van; de úgy szokott az lenni: minden jó tett bajjal jár. Azonban a bajok egész tömegétől sem kell visszariadni.

Ah, ez szegény öreg koldúsom!

Ez —

Csitt, mit a jobb kéz tesz, azt a bal ne tudja meg.

Ezen szegény öreg koldús hajdan jobb napokat látott, tisztviselő volt a szerencsétlen, bizalmát társa megcsalta, s a pénztárt kilopta, és ő most koldull

Én megengedém neki, hogy minden szombaton két réz garasért hozzám jöhessen, ma szombat van.

„Épen a tekintetes úrhoz akartam menni, — engedelmet kérek.”

„Ah, semmi, édes öregem, itt a két garas, jó egészséget.”

„Az csak van, hála istennek, de a drágaság megöl; ha nem sérteném meg a tekintetes úr nagylelkűségét?” —

Kétgarasos nagylelkűség? ! Hm, mért nem?

hiszen jelenkorunkban sokan olcsóbban is megnyerik a nagylelkűség híré.

„Csak bátran, csak bátran.“

„Alázatosan kérném, ha kegyes alamizsnáját ezentúl még két krajcárral megtoldani méltóztatnék, hogy legalább fél font húst vehetnék rajta mindig vasárnapra.“

„Szívesen.“

Igen szívesen megadom neki, hiszen két krajcár szót sem érdemel, aztán legalább vasárnap csak kell húst ennie.

De hát én?

Az igaz, ez nem megvetendő kérdés, azok után, miken már átmenék.

Mit tegyek én?

Bizony különös, még a koldús is magosbra emelni törekszik azt, mit neki önkényt megajánlott az adakozó.

De tehát é ő erről?

Épen nem, csak a zsarnoki körülményeket lehet okozni.

Oh, de azért nem esem kétségbe, s föltételben nem hagyom magamat megrendíteni, világért sem.

Azon könyvvarushoz megyek, ki munkáimat kiadja, s röviden megmondom neki, hogy szokott tiszteletdíjamat ezentúl ívenként egy ezüst forinttal emelje föl, ez által aztán minden természetes súlyegyenbe fog jönni.

Ugy van, siessünk hozzá; de íme, mintha szolítottam volna, épen itt jő.

„Alázatos szolgája.”

„Ah, jó reggelt, — szól nyájasan a könyv-
árus, — épen jó, hogy szerencsém van; különben
írnom kellett volna önnek.”

„Mivel szolgálhatok?”

„Csak azt kívántam önnel tudatni, hogy a város fölemelte adómat, azonköl pedig ügyeim igen rosszul mennek most ezen általános drágaságban, és így kénytelen vagyok mától fogva ön tiszteletdíját ivenként három forinttal leszállítani, és egyszersmind kérem önt, méltóztassék ezentúl hónaponként öt iv helyett csak négy ivet írni, mert illy mostoha körülmények közt sokba nem bocsátkozhatom. Alázatos szolgája, sietnem kell.” —

Szegény barátom szava elállott a nagy csodálkozás, és még nagyobb meglepetés miatt, s azért nem is folytathatja előadását.

Helyette tehát nekem van szerencsém a nyájas olvasóval tudatnom, mikép szegény barátom azt kezdi hinni, hogy ő Budapesten épen nem adómentes, hanem inkább nagyon is adózik mindenre, habár öt ezüst forintját cz uttal még meg fogja is tartani.

*

FÜRDŐI KÉPECSKÉK.

Bevezetés.

Honi fürdőről hazai színekkel nemzeti képecskéket akarunk ecsetelni.

Honinak egyszerűen azért mondjuk, mivel közelebbről megnevezni nem akarjuk, minthogy minden magyar olvasó különben is rá fog ismerni, ki valaha magyar fürdőben volt, bármelyik részében az országának, mert hiszen az — igen csekély kivételekkel — mindegy, valamint a legszebb magyar nőták is utoljára mind egy húron pendülnek, mi annál csodálatosabb, mivel a magyar ember egészen ellenkezőleg ha még annyi volna is, mind más nőtát fú, vagy is ellenkező irányban működik.

Színeink: fehér, zöld, és piros.

Mi ezeket ez alkalommal illy értelemben használadjunk:

Fehér a hölgyek arca, kikről szólандunk — zöld a gyepek, — mellyen sétálnak — piros a kártya háta, mellyel játszanak.

Egyéb nevezeteseit rólok ez uttal nem igen lehet mondanunk.

I. Megérkezés.

Az esti szürkület, s kisérői már majd beállnak, s az érkező fürdővendég lovai a rendkívül, vagy is inkább rendesen rossz utak miatt majd kiállnak, a kocsi kerekei megállnak, a már helyben lévő fürdővendégek nem állnak meg, hanem sétájukat folytatják; a vendéglő előtt heverésző kutyák fölállnak és nyújtóznak, — a vendéglő előtt ülő pincér és idegen hajdúk ellenben nem állnak föl, hanem azért szinte nyújtóznak, — az érkező fürdővendég szava csodálkozás miatt eláll, mert most jött először magyar fürdőbe, s meg nem foghatja, hogy elfogadására senki nem áll elő; a rendes fürdővendégek szava is eláll csodálkozás miatt a fölött, hogy az új fürdővendég le nem száll, és odább nem áll fáradt lovai mellől.

Az érkező közelebb lép a vendéglőhez, a pincérre tekint, és megszólal:

„Kaphatok szobát?”

A pincér a kezében levő asztalkendővel leveri csizmájáról a port, s kevés pillanat múlva tányérokat fog vele törölgetni.

Tanácsoljuk az új fürdővendégnek, hogy ezen ártatlan megjegyzésünkkel érje be, mert a pincér nem felelt.

Utasunk világosabban szóla:

„Hol a vendégfogadás? Nyitasson számomra szobát.”

A nyujtózó hajduk előbb egymásra, s azután a pincérre néztek, de nem szóltak, mert hiszen mi köztük nekik más bajához, kik csak saját uraságuknak tartoznak szolgálni?

A pincér előbb letörlé asztalkendőjével a mellette álló vizsla rézőrvét, azután fölemelé szeméit, végig tekinté az új fürdővendégen, hogy körülbelől mennyi borraivaló néz ki zsebeiből, és vontatva kérdé:

„Was?”

Szegény új fürdővendég nem tudta, hogy magyar fürdőben így szokás, most tehát nagy zavarodással ismétlé németül:

„Kaphatok szobát?”

„Nem tudom, — viszonzá ásítva az asztalkendő, és tovább állott, — én nem vagyok szobapincér.”

Hm, ez a pincér, noha nem tud magyarul, mégis bizonyosan magyar ember, mert tiszteli ezen fontos politikai alapelvet:

— Ne cseréljük föl a szerepeket!

Ez alatt az idegen hajduk is tovább állottak és az új fürdővendég egyedül állott a vendéglő ajtaja előtt.

Mihez kezdjen már most? A nap lenyugodott, a tehenek kolompolva, a juhocskák szendén bögicselve, s a sertések rejtélyesen vinnyogva tértek haza a legelőről, és mindez igen szép nyáréji álmot szülhetett ugyan, de szobát nem nyithatott az eltikkadt utas számára.

Egy hálósipkás fej merül ki az ablakok egyikéből. Bizonyosan magyar ember, gondolá hősünk, mert nagy előszeretettel látszik viseltetni az alvás iránt — magyarul szóla tehát hozzá:

„Ugyan kérem alázatosan, hol találhatom itt a vendégfogadóst?”

A hálósipka tulajdonosa hosszú szárú pipájának végét az ablakon kidugá, csibukos végét pedig arcának közepébe dugá, és csodálkozva kérde:

„Csó?”

Szegény fürdővendégünk erre nem szólhatott, mert ámbár hiszi, ha meg kell lenni, hogy a csuvasok, és cseremiszek is magyarok, de a főnebbi kurta szócskát nem érté, ámbár diákul, és németül úgy beszél, mint a víz.

Szomorú helyzetében végre elhatározá magát a fáradt utas, hogy keresni fogja a vendégfogadóst szobáról szobára; ekkor azonban csinos fiatal hölgyet láta közelíteni, két szép leánykával.

A fiatal hölgy egyszerű kék honi ruhát viselt

szemes kartonból, s fekete fürteit csinos magyar szabású fekete csipkefejkötő folyá körül.

Valahára magyar asszonyiség! sohajta csaknem hangosan a vendég, kalapját, melly tulajdonképen utias pongyolasipka volt, udvariasan levevé, s nyájasan, sőt legnyájásabban szóla:

„Bocsánat, kedves nagysád, én —“

Tovább nem szólhatott, mert a deli fiatal hölgy piros ajkai legszebb francia nyelven mondák:

„Bocsánat, nem értek németül“, — és tovább haladott.

Ő francia nevelőné volt egy lelkes magyar családnál, s hihetőleg azért gondolá a magyar nyelvet németnek, mivel magyar fürdőben, s magyarok közt tartózkodott.

Szerencsétlen vendégünk már épen haját akará tépni, midőn még jókor eszébe juta, hogy ezen végső vigasztaló segédeszközhez sem folyamodhatik, mivel már több év óta parókat visel.

Megvan, gondolá, diákul szólok, ugy majd csak megértenek.

Ezen elszánása után egy asztalhoz közelit, melly csak néhány lépésnyire áll kocsijától, s így szól négy kártyázó urhoz szép diák nyelven:

„Rogo humillime, mikép juthatok a vendégfogadóshoz?“

Ő ezt mind diákul kérdé, de mi nem akarjuk előadásunkat nagyon tarkázni.

Egy a kártyázók közül hangosan kiálta, mi alatt az utasra tekint:

„Pagát ultimó ánkaszt, na moj dusu ánkaszt! — Ezután az utashoz fordulva: — Rogo humillime, én vagyok a fogadós, mit tetszik kívánni?“

„Szobát“ — szóla csodálkozva az utas és nem minden boszankodás nélkül, mert hiszen fogadós uram már rég hallható, hogy hiában sürgetett szobát.

A Pagát boldog tulajdonosa nyájasan szóla, kártyáit rendezve:

„Tüstént. Johann! Johann! Mindjárt itt lesz, bocsánatot kérek, — ki a főrhánd?“

A kártyázást nagy tüzzel folytaták, s miután a Johann név, mellyel a világ valamennyi pincéreinek legalább két harmada büszkélkedik, még néhányszor harsányan szélnek bocsátaték, és a Pagát minden ármányok dacára szerencsésen megnyeretett, vagy megyei jegyzőkönyvi írásmód szerint megnyerődött, az ohajtva várt szobapincér csakugyan előkullogott.

2. Szobanyitás.

Ne méltóztassék a nyájas olvasó csodálni, hogy a szobanyitást külön rovatban tárgyaljuk, mert tapasztalni fogja, hogy az valóban nem csekély baj-

jal jár. Hiában, magyar fürdőben vagyunk, s tudhatja mindenki, hogy nálunk Magyarországon sokkal könnyebben megy a becsukás, mint a megnyitás, akár erszényről, akár egyébről legyen szó.

Tehát a szobapincér megjelent, s álmosan urára tekintte, ki, kártyát osztva, félvállról kérde:

„Van üres szoba?”

„Épen csak egy”, — felele a szolgálatra termett emberek eleven parodiája.

„Hol?”

„Az első emeleten.”

„Hátul?”

„Nem, mindjárt elől.”

„Jól van, nyisd föl ezen uraságnak.”

„A kulcs a szobaleánynál van.”

„Keresd elő.”

„Mindjárt. Ánka! Ánka!!”

Szép név, gondolá a fáradt utas, és a távozó pincér után tekintte, azután pedig majd a kártyázókat vizsgálta, majd fáradt lovai fölött sajnálkozott, melyek még sem szabadulhattak ki a hámból.

Ánka! hangzék majd közről, majd távolból, majd viszhanggal, majd a nélkül, de hasztalan, s az új fürdővendég már boszankodni akart a vendégfogadásra, ki annyira belemerült a kártyázásba, hogy boldogtalan vendégét még csak nem is látta többé; azonban, mért neheztelt volna rá, hiszen ő most kártyázása által egyszerre három vendéget mu-

lattatott, három pedig a politikai és társadalmi jog-
egyenlőségénél fogva mindig nagyobb figyelmet ér-
demel, mint egy.

Hosszas kiáltozás után megjelent a szobaleány,
öltözetét rendezgetve, hogy a vendég láthassa, mi-
kép nem csak nagy városokban vannak csinos szo-
baleányok.

„Szobát tetszik parancsolni?” — kérdé nyája-
san Ánka.

„Igen, igen, lelkem, csak nyissa meg hamar,
elmúlt már egy órája, hogy itt várakozunk.”

„Mindjárt.”

„A szobaleány zsebében motozott, s nagy
gonddal keresé a kulcsot. Először kivett belőle
gyűszűt, gombolyt, tűtartót, azután cukrocskákat,
egy darab fekete kenyeret, egy falat piskótát, két
gerezd foghagymát, egy üvegce kölni vizet, egy
törött tűkördarabkát, kis fésűt, olvasót kék kláris-
ból, egy arany karperecet sárgarézből, egy béna
koppantót, egy fanyelű bicskát, két figét, egy da-
rabka sajtot, három almát, két mogyorót, egy kör-
tét, mind hiában, még a morzsákat is kisöpré öblös
zsebéből, sőt egy csonka ollóval csinos kezét is
megkarcolá, de a kulcs nem jött napfényre, nem
csak azért, mivel már nem volt napfény, hanem
leginkább azért, mivel nem volt zsebében.

„Ach jaj! — sohajta nagy zavarodással, — bi-
zonyosan Herr von Schöpsz szobájában ejtettem el.”

E leverő szók után villámgyorsan eltűnt a szobaleány, s a fáradt utas előtt tág mező nyílt annak megfontolására, hogy mikép eshetik ki a szobakulcs a szobaleány zsebéből épen akkor, midőn Schöpsz ur szobájában dolga van; mivel azonban az új fürdővendég nem volt német tudós, tehát illy fontos számíttatáson és súlyos következtetéseken nem töré fejét, hanem kocsisa által a málhákat szedteté le a hintóról, mert a lovak gondos igazgatója már káromkodni kezdé, minthogy lovait olly érzékenyen sajnálta, mintha az állatkinzás elleni társaságnak tagja lett volna.

Mintegy óranegyed múlva minden le volt a földre rakva, s a kocsis orra után indult, mellynek jó szaglása egyenesen az istállóhoz vezeté őt négylábú védeniceivel.

Ez alatt az új fürdővendég a már beállott teljes sötétségben gondosan őrizé málháit, mert inast nem vitt magával, remélvén, hogy a fürdőben pénzért, s jó szóért kap annyi szolgálatot, mennyire neki épen szüksége leend.

A közel faluból regényesen hangzott föl a kutyaugatás, mellybe andalító nesze vegyült a vizek nadrágos lakosinak, miket a köznép békáknak szokott nevezni. Néha egyegy denevér röpült el az utas feje fölött, s a közel konyhából kés alatt nyögdecselő ártatlan csirkék panaszos hangjai segíték az esti, sőt már csak nem éjszakai csöndet háborítani.

Utasunk összeszedé minden bátorságát, s hangosan kiálta:

„Ánka! Ánka!”

A bátrakat a sors is segíti, Ánka csakhamar megjelent fél óra múlva, s mosolygva szóla:

„Csalatkoztam, a kulcs nem Schöpsz ur, hanem Schaaf ur szobájában volt.”

Igen sajnáljuk, hogy utasunk csak e szókat hallhatá, de a sötétség miatt az említett mosolyt nem láthatá.

3. Fölrakodás.

„Cakhogy megvan, — jegyzé meg az új vendég könnyült kebelével, — mindegy, akár holt volt.”

Hej pedig, dehogy mindegy! Hát ha például Schöpsz ur nőtelen, Schaaf ur pedig házasság?

Ámde ez nem tartozik ide, maradjunk tehát szorosan kitűzött tárgyunk mellett.

Ánka barátságos hangon szóla:

„Nem tetszik megnézni a szobát?”

Furcsa bizony, mikor csak egy van, gondolá a vendég, és megnyugodva viszonzá:

„Minek az, csak vitesse fel málháimat, mert bizony eluntam már a hosszas várakozást.”

„Vencel! Vencel!”

„Ki az?”

„A szolga, majd az fölvisz mindent. Vencel! Vencel!! mindjárt megkeresem.”

Ánka futni akart, de a vendég rémulten ragadá meg kezét, félvén, hogy végre a fogadó előtt kellend az éjszakát eltöltenie, s elhatározá, hogy legalább a szobaleányt nem bocsátja többé oldala mellől, míg mindene rendben nem lesz, s a szobaleány kész volt maradni, s majd Vencelt, majd ismét a szobapincért kiáltozá, mely műtételben a vendég torka is lehetőségig segíté őt, s mi csak arra kérjük egész tisztelettel a nyájas olvasót, méltóztassék magában a lehetőségig elevenen képzelni, hogy szabad ég alatt méltóztatik sötét éjszakának idején uti málha, és csinos szobaleány mellett állni, s hogy aztán ketten majd fölváltva, majd együtt, valóságos operai szabály szerint, vékony és vastag hangon e két regényes nevet méltóztatnak kiáltozni — Johann! Vencel!

Ha ezt elég elevenen méltóztatnak a tisztelt olvasók magoknak képzelni, úgy ezen jelenetről sokkal tökéletesb fogalmuk leend, mint minőt mi pusztla leírással nyujthatnánk.

A kiáltozási párdal igen szép lehetett, mert gyakran ismételteték; de lett is gyümölcse a szobapincér alakjában, mely végre a sötétségből lassanként kifejlett, mint héjából az érett mandola, melyhez sárgás arca különben is meglehetősen hasonlított.

„Hol van Vencel?“ — kérdé a szobaleány, miután az utas kezét elbocsátá.

„Elment Márkával a faluba húsért, mert a számár megsántult, hát néki kellett a nagy kosarat helyette vinni.“

Lám, ismét bebizonyult, hogy még a szá-
márnak is akad helyettese a mai világban, midőn
olly sok az ember.

„Ugyan barátom, — kezdé kissé türelmetlenül
az új vendég, — hagyjuk most Vencelt, és vigye
föl szaporán a szobába holmimat.“

„Kérem alázatosan, az a szolgálta dolga szo-
kott lenni.“

„De ha nincs itthon?“

„Már nem késhetik sokáig.“

Az utas már káromkodni akart, de Ánka bizal-
masan sugá fülébe:

„Ez a kamasz egy kis ajándékra vár, és sok
baja lesz nagyságodnak vele, ha előre le nem ke-
nyerezi őt.“

Ám legyen, gondolá utasunk, s nyujta vala-
mit a pincérnek, mondván:

„Csak fogjon hozzá gyorsan, s ez nem lesz az
utolsó borra való.“

„A mint parancsolni méltóztatik.“

Ezt már egészen más hangon mondá a szoba-
pincér, s azonnal megrakodék a málhával, és a
szobaleány kíséretében az utas is követte őt.

4. Beszálldozás.

Ánka gyertyát hozott, az utas körültekint, és van módja benne, mert hármukon, s a málhán kívül, csak néhány szúnyog van ébren, s néhány légy alszik a szobában. Ezen kifejezés: „néhány“, itt egy pár százat is jelenthet.

„Hát — hát ez minden?“ — kérdé csodálkozva az utas, kinek a fürdői kényelmes életről egészen más fogalmai voltak.

„Butorokat is méltóztatik parancsolni?“ kérdé a szobaleány, viszont csodálkozva az új vendég nagy tapasztalatlanságot tanúsító csodálkozása fölött.

„Természetesen.“

„Mert azokért külön szokás fizetni.“

„Isten neki, csak szaporán.“

„Finom, vagy csak közönséges butorokat méltóztatik parancsolni?“

„Mindegy, csak kényelmesek legyenek.“

„Csak azért kérdem, mert az ára nem mindegy.“

„Jól van, csak szaporán!“

„Vencel nincs itt, jöjjön hát Johann, és segítsen behozni a butorokat“

A szobaleány előre ment, s inteni látszott a pincérnek, ki azonnal ezt sugá az utasnak:

„Nagyságos uram, ez a piszkos vászoncseléd

egy kis ajándékra vár, méltóztassék neki valamit nyújtani, mert különben olly ágyat hoz, mellyben annyi a nyugtalan lakos, hogy egy órát sem alszik benne nagysád.“

„Ánka!“ kiálta hirtelen az utas.

„Méltóztassék.“

„Itt van előre is valamicske, csak jól gondomat viselje.“

„Oh, — kérem — hiszen.“

Az utasnak szinte tetszett, hogy ezen két szolgálattévő lény olly szépen egymás kezére dolgozik; milly nagyszerű dolgokat lehetne illy példás egyetértés által létesíteni szegény hazánkban!

A butorokcsak hamar megérkeztek, mik közt leginkább egy két lábu fogas tűnt föl, melly tökéletesen hasonlított azon akasztókhoz, mikre falukon tor alkalmával a sertéseket függeszteni szokták. Ezen fogast az egyik oldalajtóhoz támaszták, a másikat pedig egy kényelmes pamlaggal bátyázák el.

E szerint az új fürdővendég tökéletes bátorságban vala, s előre örvende a dicső éjszakai nyugalomnak, több napi törődése után.

Szomszédai jobbról, s balról, mint hallá, Schaaf, és Schöpsz urak voltak, mindketten nőtlének, következőkép nyugalomháborítástól innen sem tartott.

5. Vacsora.

E cikkely azon nevezetes előnnyel bír, hogy olly rövid, mint a vacsorák is rendesen lenni szoktak.

A pincér pontosan elhozá az étlapot, csak háromszor kelle utána az ablakon lekiáltani, s ki fogna ezért neheztelni, miután az isten nemcsak egy ember kedvéért teremte a pincért.

„Borjúszeletet“, — mondá az éhes utas.

„Az nincs“, — jegyzé meg a pincér.

„Minek irták tehát föl?“

„Gondoltuk, hogy lesz, de a szolga nem kapott a szomszéd faluban.“

„Tehát sült csirkét.“

„Már elfogyott.“

„És paprikás?“

„Most vittem ide a szomszédba az utolsó adagot.“

„De rántott csirke csak van még?“

„Az is elfogyott már, nagyságod kissé elkésett, de egy óra alatt friset készíthetünk, ha parancsolni méltóztatik.“

„Arra nem várhatok, álmos vagyok, hozzon tehát akár mit.“

„Tüstént, bálba nem méltóztatik menni?“

„Tehát ma van?“

„Mindennap, szolgálatára nagyságodnak, de csak éjfélig tart.“

„Nem megyek.“

„A zenét legalább itt is igen jól fogja nagyság hallani.“

„Valóban?“

„Mintha csak szobájában ülnének a cigányok.“

Szép vigasztalás, gondolá a fürdővendég, ki azt remélé, hogy a nagyvárosi zajtól kellemesen meg fog pihenni a fürdői csöndben. Egyébiránt rossz zene mellett könnyen el lehet aludni, s éjféli világ, azután reggelig majd annál édesebb lesz az üdítő álom.

A hideg vacsora elfogyott, a fáradt fürdővendég leveté ruháit, a gyertyát eloltá, miután előbb ajtaját gondosan bezárá, és lefeküdt, de — azonban, a mik most egymásután s föl váltva történtek, azok olly fontosak, és rendkívüliek, hogy mindenesetre új cikket igénylenek.

6. Az első éjszaka.

Ne méltóztassanak a tisztelt olvasók ezen címtől megijedni, nem lesz ebből ezeregyszerű éjszaka, hanem ezen első egyszersmind utolsó marad, mert a magyar fürdőben többnyire mind egyenlők az éjsza-

kák, s mit az ember az elsőről elmond, az épen fölillik az utolsóira is.

A vendég végig nyult ágyában, az az: nyult volna, ha az asztalos a nyoszolyát az ő hosszu testéhez mérte volna; így azonban össze kelle lábait huznia, mert az asztalos tudá, hogy hazánkban kevés a nagy ember, s azért az ágyfákat rendszeren kurtára szabta.

Az ágyruha meglehetősen keményen nyomá a vendég fáradt testét, mit annál inkább csodált, mivel maga a nyoszolya puhafából volt eszkábálva; azonban az elpuhult beteges testet így kell edzeni, a fürdőkben tehát valódi jótétemény a kemény ágy, ebben mindenki megnyughatik, mi aztán az alvás helyét pótolhatja.

Talán mégis csak elalszom, gondolá az új vendég, ki különben olly szerencsés könnyű természettel bírt, hogy minden este újságolvasás nélkül könnyen el tudott szunyadni; de ezuttal csalatkozott, mert az átelleni teremben a zene neki riadt, s a nyitott ablakon úgy ömlött ki, mintha mindenhangszer haragos cáfoló szónoklatot tartana. Különösen egy vastag trombitájok volt a cigányoknak, mellynck bús recsegése még az ablak üvegtábláit is megremegettelé, s ez nemcsak a magyar, hanem még a német álmat is elriaszthatá.

A vendég nyugtalanul forgott ágyában, s bosszuságához rémülés csatlakozék, midőn feje fölött

iszonyu dőbörgés kezdé támadni, melly nem leheté ugyan mennydörgés, de bizonyára egércincogás sem volt.

Tehát mi lehetett?

A cselédség egy része takarékoságból a padláson lakik, s uraságainak örömében hiven osztozni szokott. Ki tudja, hány patkós csizma táncolt éjfélig a padláson, a patkolatlan cipőket nem is említve, mellyek szobaleányi lábakon pompáztak.

A vendég sohajtott, s azon henye gondolatra fakadt, hogy fürdőkben a betegeket külön kellene választani az egészségesektől.

Minő gondolat! Hiszen az egészségeseknek igen üdvös a betegek látása; mert arra figyelmezteti őket, hogy vigyázva bánjanak az élvekkkel, mert különben bizony ők is az ebek harmincadára jutnak; a betegek ellenben ugyan csak iparkodnak az orvosi rendszabályok szigorú megtartása által megelőbb fölgyógyulni, hogy aztán ők is ismét ott kezdhesék, hol elhagyták.

A zene megszűnt, s a vendég megfordult ágyában, hogy valahára élvezhesse az ohajtott nyugalmat; de csalatkozott számításában, s ezen éjjel alkalmasint annyiszor fog még megfordulni, mint-ha a legildomosabb magyar politikusnak született volna.

A cselédek lerobogtak a padlásról, uraságaik szobáit nagy zajjal fölnyitogták, füttyöltek, a szo-

3*

baleányok pedig ezenkül még élesen sivitottak, és rikkantottak is, midőn a sötétben tulajdon árnyékoktól, vagy egyebektől megrémültek.

Hiszen ez nem tarthat sokáig.

Igaz, de ezután jöttek az urak, és hölgyek, hangos megjegyzéseket váltogatva, jó éjszakát kívánva, ajtókat csattogatva és az utolsó francia négyes befejezését mindenféle hangon danolva, csak történetesen épen azon egyen nem, mellyben tulajdonképen irva volt.

Valamint minden szépnek e világban, úgy ezen jelenetnek is vége szakadt, és — az új vendég ablaka alatt az öreg trombita megharsant.

Talán éji zenével tisztelték őt meg?

Nem, hanem a reménydús fiatalság egy része éjfélután mindig zeneszó mellett pezsgőzni szokott.

Zúgott a zene, harsogtak a legcifrább dalok s csörömpölve szakadtak be egy betegnek egészséges ablakai, ki csöndet kérni elég vakmerő volt, mintha bizony csak bénák kedvéért állna a világ! Csodálhatni a lelkes fiatalság példátlan hidegvértűségét, hogy a rakoncátlankodó beteget derekasán meg nem igazították.

A cigányok kifáradtak, az üvegek kiürültek, az erszények kiapadtak, a hajnal első sugárai kinyomultak, és — csönd következett?

Oh nem! A folyosót söpreni kezdék, Schaaf és

Schöpsz urak danolva keltek föl, és az új vendég sem tehete ennél jobbat, de szabad remélnie, hogy vagy az örökös zajt, vagy az álmatlanságot meg fogja szokni.

És ugyan, kívánhat é ennél többet?

7. Orvosi tandcsok.

A magyar annyira megszokta már, hogy bajainak legnagyobb része orvoslás nélkül marad, miszerint fürdőit rendes orvosokkal ellátni tökéletesen fölöslegnek tartja, s e helyett inkább cigányokra költ, hogy a szép magyar nóták mellett kedvére búsulhasson, melly jogában senki nem háborgatja őt.

Néha néha azonban jelenik meg véletlenül egyegy vidéki, vagy utazó orvos, mint valami üstökös csillag, és épen olly gyorsan ismét el is tűnik, mi már csak azért is kényelmes, mivel a beteg aztán nem zúgolódhatik a fonák tanács következményei miatt, a mennyiben tudniillik a betegek a hatályos orvosi tanács után különben is — nem némulnak el.

Az illy véletlenül jövő orvosokat bezzeg ugyancsak meglepik a betegek, s van aztán tanácskérés! Például:

Ö reg ur. Kedves orvos ur, én hallám, hogy ezen fürdő valódi csodaerővel bír, s mivel az em-

ber vagyonát legörömelebb tulajdon gyermekeire hagyná, minket pedig még eddig nem áldott meg az isten, tehát —

N e j e. Ugyan kérlek, hagyj föl ezen eszmével, hiszen vannak rokonink.

Ö r e g u r. Már én csak inkább szeretném vagyonomat gyermekeimre hagyni. Tehát mit gondol, édes orvos ur, való a fürdőnek ezen csodahire?

O r v o s. Tökéletesen igaz, hogy itt már valódi csodák történtek. Csak méltóztassék a tekintetes ur nyugottan a ...i fürdőbe utazni, melly állapotára nézve kedvezőbb, mint ez, — a nagyságos aszszonyt ellenben, ki sokkal gyöngébb idegzetű, méltóztassék itt hagyni, és biztosan jósolhatok teljesülést a tekintetes ur ohajtásának.

Egy aszszonyság, s reményteljes két kisasszonya rendkívül vágytak az orvossal tanakodni.

,Orvos ur, — szóla a mama — én a hideg fürdő után nagyon nyugtalan vagyok.'

„Tehát tessék a meleg forrásban fürdeni.“

„Azt mi nem állhatjuk ki“, jegyzék meg a kisasszonyok.

„Tehát méltóztassanak külön fürdeni, mikép természetök kívánja.“

,Ah, az nem illik, gyermekeimet nem hagyhatom magokra.'

„Ugy hát csak méltóztassanak a körülményekhez képest cselekedni.“

„Valóban, az legjobb lesz.”

Ennél jobb tanácsot ugyan ki kívánhatna?

Ennek tulajdoníthatni, hogy magyar fürdőkben olly szilárd lábon áll az egészség, és senki nem hal meg, ki a halállal dacolni elég erővel bír, és ez mindenestre elég kedvező eredmény.

8. Ismerkedés.

Két ur egymással találkozik a folyosón, s az egyik az új vendég ajtajára mutatva, nagy kíváncsisággal szól:

„Kérem, tekintetes ur!”

„Tessék.”

„Méltóztatik ezen urat ismerni, ki tegnap este érkezett?”

„Nem.”

„Én sem, szeretnék vele megismerkedni, én kereskedőnek tartom őt.”

„Nem gondolnám, mert nagyon magyarosnak látszik.”

„Vagy tisztviselő.”

„Nyilvános tisztviselők nem igen járnak tulajdon lovaikkal.”

„Hiszen én megyei tisztviselőt értek.”

„Az épen nem lehet, hiszen nem is káromkodott, midőn várakoznia kellett.”

„Igaz bizony. Vagy talán művész, mert most már ezek is nagy szelet csinálnak.”

„Hová gondol ön? azok csak külföldi fürdőkhé járnak, hol aztán legalább is grófoknak adják ki magokat.”

„Tehát pesti váltóügyvéd talán?”

„Világért sem hihetem, hiszen mit keresne itt, hol a zsidó olly ritka, mint a fehér holló?”

„E szerint tehát ezen új vendég — semmi?”

„Vagy táblabíró.”

„Helyes, ugy hát könnyű lesz vele megismerkednem, bekopogtatok hozzá.”

— Tessék bizvást, mi nem fogjuk önt oda kísérni, vagy háborgatni. —

9. *Purgatorium.*

Ki a Tisza közelében, vagy általában mocsáros vidéken lakik, az bizonyosan látott szegény halászokat, kik nagy feneketlen kosarakat rakosgatnak vízbe, s azután a bele szorult halakat kiszedegetik.

Ki ellenben azt nem látta, az talán Kochem nagyhirű könyvét látta, mellyben a purgatorium a természet után élethiven le van rajzolva, mikép ülnek benne körben sovány és kövér szegény lelkek, s mikép lenget hűvesítő szellőt az ártatlanabaknak egy szelid angyalka.

A ki pedig ezt sem látta, azt először igen sajnáljuk, azután pedig egész tisztelettel kérjük: méltóztassék magának lehetőségig elevenen egy nagy homokládát, magyarul „malteros“ szekrényt képzelni, melyben homok, mész, és vízkeverék helyett csupa víz bugyog.

Ezen nagy szekrényben, mely körülbelül akkora lehet, mint a nemzeti színház zenekarában a legnagyobb bőgő (ha kissé nagyobb is, az nem tesz semmit), keskeny padokon, és mellettök gyakran negyven, s több hölgy és férfi ül, és áll, mind hosszú ingben, s részint ép, részint beteg színben; a szekrény fölött pedig egy, ha nem is angyal, de mégis jótékony szellem, asszonyi alakban friss levegőt lenget a fuladozók ajakira.

Ezek mindnyájan fürdenek, s ilyen lehet a purgatorium a maga valóságában.

Reggel korán a betegek találkoznak itt, s elmondják, hol fáj, és utoljára kisül, hogy bizony mindenütt fáj.

Rendkívül meglepő körülmény, hogy legtöbb a rossz láb, mi világosan mutatja, hogy igen gyöngelábon áll jövendőnk; ellenben valamennyi beteg közt csak egynek volt fejében a baj, mintha ez azt bizonyítná, hogy nálunk a test ezen nevezetes részét még igen illendően kimélni szokták. Egyébiránt valamennyi beteg sokat beszélt, csak egy hallgatott mindig, s ezen egy — örült vala! Ime most tudjuk

*

már, honnan eredt e közmondás: ha halgattál volna, bölcsész maradtál volna. Ezt bizonyosan valami híres német bölcsész találta föl.

Később az egészségesek gyűlnek össze, s épen úgy fürdenek, mint a betegek, azon kis különbséggel, hogy ezek utóbb rendszeren megbetegednek, míg a betegek többnyire fölgyógyulnak.

Illyenkor igen érdekes ismeretségek köttetnek, s egyszersmind valódiak, mert itt a hölgyek olly alakban, és színben mutatkoznak, mellyben az alkotó kezeiből kijöttek, — itt minden öltözeti, és kendőzési mesterfogás álhatása megszűnik.

Vannak, kik a kétnembeliek ezen együtt fürdését botrányosnak mondják.

Ez nagy tévedés: hol ennyi ember együtt van, s együtt fuldoklik, ott semmi botrányos nem történhetik; hanem midőn a szobaajtó bizalmasan nyílik meg, akkor, mikor zárva kellene maradnia, az már más!

Nyolcvan szem közt nincs botrány, négyszem közt sok történhetik, mit sokan iszonyodva botránynak neveznek, s mi után mégis egyszersmind epedve vágnak!

Midőn ezen purgatoriumban kívülről megtelt a bőr vízzel, akkor a forrásokhoz sereglenek a vendégek, és belől is jól összevissza vizezik magokat.

10. A forrásoknál.

„Mellyikből iszik nagysád ?“

Ezt egy sovány uracs kérdi az arszlánok kopott falkájából.

„Arthur forrásból.“

Ezt egy vastag özvegy asszony felelé, ki szeretné, ha valaki által olly erős szerelmi epedésbe hozatnék, hogy kissé illendőbb területre soványodhatnék össze.

„Tehát én is bátor leszek azt élvezni.“

„Ön csintalan.“

Egy másik forráshoz két éltés asszonyság közelit, egy falusi „gavallér“ már ott áll, épen kilencdik szivarát gyújtja meg a nyolcadiknak égő maradványán.

Udvariasan vizet merit a két hölgynek és nagy fontossággal szól:

„Nevezetes fölfödözést tettem.“

„Ugyan mi az ?“ — kérdi a két nénike, gondolván, hogy valami csipős kalandocska, vagy még csipősebb titkocska birtokába fognak jutni, minőket henye szivarozás közben gyártani szokás.

„Csak méltóztassanak előbb vizőket kiinni nagyságtok.“

A két éltés asszonyság még soha nem itta ki olly mohón a nagy pohár izetlen tartalmát, mint

most, s az utolsó korty után már egyhangulag
kérdék:

„Mit tud ön?”

A falusi elménc gondosan visszatekint, mintha
titkát nem akarná szentségtelen fülekbe juttatni, és
suttogva szól:

„Hát — hát —”

„Szóljon! szóljon.”

„Hát egy nagy — nagy — békát láttam.”

„Hah! — Hol?”

„Itt — itt a forrásban, melyből épen most inni
méltóztattak nagyságtok.”

„Jaj nekünk!”

„Méltóztassanak nyugottak lenni, hiszen nem
volt — eleven.”

„Oda vagyunk! Miért nem szólt ön előbb?
Meghalunk!”

„Dehogyan halnak meg nagyságtok, hiszen már
többen is ittak belőle, aztán előbb nem szólhattam,
mert úgy bizonyosan nem ittak volna nagyságtok,
pedig nem jó ám a gyógyrendet megzavarni.”

„Milly rendetlenség! semmi fölügyelés! el-
veszhet az ember!”

A falusi elménc jót nevet, s az életes hölgyek
igen hibáznak, hogy olly nagy zajt ütnek olly cse-
kélységért, a mi mindennap megtörténik.

És ki tehet erről?

Fizetni nem akar a magyar, ingyen pedig, mint

a közmondás tartja, a Krisztus koporsóját sem őrzik, hát a fürdők forrásait miért őrizné valaki ingyen?! —

11. Társalgás.

Két ur sétál le és föl, az egyik hosszú, és rövid szárú pipája van, a másik kurta emberke, de hosszú szárú pipát használ; egyébiránt mind a kettőnek pipája ezüst kupakkal van ellátva. Egyébben sem nem különböznek egymástól, sem nem hasonlítanak egymáshoz.

A hosszú :

„Alázatos szolgája.”

A kurta :

„Jó reggelt.”

„Szép időnk jár.”

„Szép.”

„De nagyon meleg.”

„Meleg.”

„Bizonyosan eső lesz.”

„Bizonyosan.”

„Tegnap is így volt.”

„Igy.”

„Inni méltóztatik menni?”

„Inni.”

„Alázatos szolgája.”

A válasz morgásban olvadt föl, de bizonyosan hű viszhangja volt az üdvözlésnek.

Ezen jelenet mindennap szóról szóra megújul, pontban kilenc órakor reggel.

Fogadni mernénk, hogy ezen kis ur igen nagy politikai szerepet fog még játszani. — —

Hölgytársaság. Épen az öltöző asztal mellől jönnek, teljesen csatára fölkészülve tetőtől talpig.

Tornyos hajfonatok, selyem, bársony; arany, dragakő, réz, és csehüveg.

Éles méregetés a szemekkel minden oldalról, minden szemben diadal, vagy harag kifejezése, minden ajkon szende mosoly, — ah — milly szép a természetesség!

Hm, gondolja az egyik, X...né ma valóban drágább ruhát visel, mint én; ugyan hol veszi? és hangosan szól:

„Ah, bocsánat, kedves X...ném, hogy ön mellett illy pongyolán merészlek megjelenni; ezen ruhámat otthon csak pulykaruhának szoktam nevezni, mert mindig ebben tekintem meg reggel a baromfiakat.”

E szók után nyájasan tekintte végig a hölgyek tarka csoportját.

X...né azonban nem maradt adósa, hanem rögtön viszonzá:

„Oh, kérem, hiszen én is legmélyebb pongyolában vagyok ma, ezen ruhámat otthon csak liba-

ruhának neveztém, mert én is ebben tartám a reggeli szemlét.“

E szók után szintolly nyájasan mosolygott X...né, mint a másik hölgy, s egyik sem maradt a másiknak adósa.

Egyébiránt akár libaruha, akár nem libaruha, mi egyiket sem ruházzuk föl ezen tisztes nevezettel, mert mindketten jól túl voltak már a boldog libaság szende korán.

Meg kell még jegyzenünk, hogy ezen egész beszélgetés német nyelven folyt, azért tetszik fordításban olly darabosnak.

Egy szellemdús fiatal kisasszony egy szomorú füz alatt olvas, egy lelkes fiatal úrfi a szomorú füz mellett sóhajt.

„Nagysád olvasni méltóztatik?“

„Igen.“

„Szabad a szerencsés költő nevét tudnom?“

„Clauren.“

„Ah, az, a ki Schillert irta?“

„Igen.“

„Magyarul nem méltóztatik olvasni?“

„Nem.“

„Én sem.“

„Ugyan mit is olvashatna az ember magyarul, hiszen mit irnak?“

„Vörösmartyt dicsérik.“

„Nemde az irta Szigligetit?“

„Meglehet, de nem tudom bizonyosan, hanem Petőfit ő írta.“

„Ah, erről sokat hallottam. Szomorújáték ez, vagy ballada?“

„Nem tudom bizonyosan, de mintha hallottam volna, hogy vigjáték.“

„Mihelyt le lesz németre fordítva, azonnal olvasni fogom.“

„Oh, ha én költőnek születtem volna, hogy nagysád figyelmét magamra vonhatnám!“

„Uram ön — ön —“

Igen sajnáljuk, hogy ezen lelkes fiatal úrfi német költőnek nem született, s ezen sajnálkozásunk ünnepélyes nyilvánításán kül egyebet érette nem tehetünk.

12. Kártya.

A görögök lerészegíték rabszolgaikat, s ezen baromi állapotukban bemutaták őket gyermekeiknek, hogy ezekkel a részegséget örökre megutáltassák.

Nálunk a kártyázás annyira elharapózott, hogy a gondos anyák végre hatályos gyógyszerre veték fejöket.

Ők most magok is tüzesen kártyáznak, — dél-eltől, délután, este, éjjel, szenvedélyesen kártyáznak magyar fürdőinkben, s áldás kövesse őket ezen

nemeskeblű elhatározottságukért, mert meg vagyunk győződve, hogy mind azon fiatal férfiak, kik valaha asszonyt a szenvedély minden rútitó, és nemtelenítő kifejezésével kártyázni láttak, soha többé kártyát kezökbe venni nem fognak.

Kártyázzanak tehát önök szép hölgyek, kártyázzanak szenvedélyesen és mellőzve minden házas kötelességöket, mert meg lehetnek győződve, hogy ezen súlyos áldozatukat legszebb siker koronázzandja: a férfiak örökre megutálandják a kártyát, mint a spártaiak a részegséget, és idejüket a haza, és embertársaik boldogítására fogják fordítani! —

BUDAPESTI SÉTÁK.

(1846.)

I.

Sötét szobájába a sötét gondolatok közt ült egy szerkesztő, mert baja olly nagy vala, minő eddig még csak igen kevés magyar szerkesztőt ostorozott. Előfizetői rendkívül megszorodtak, s a bizonyos szerkesztő olly állapotban érzé magát, mellyről közönséges emberek azt mondanák, hogy nem fért meg bőrében. Hová tegye a sok pénzt most? Végig

nézett lapján , hogy ugyan minő javításokat tehetne még rajta ? De mindent fölalt benne , mit jónak tartja , és semmi olyant , mit kiküszöbölendőnek hihetett volna , s ezt nem kell csodálni , mert a szerkesztő is ember , következésképp szeretettel viseltetik gyermeke iránt. Végre azonban egy igen szerencsétlen gondolat villantat azon bizonyos szerkesztő agyán , és ezen gondolat ebből állott : van nekem többi közt egy barátom , kinek mindig van fölőslég ideje és terve , s mindig van egyszersmind üres erszénye. Ezen gondolat kissé folyásra indítá a szerkesztő felduzzadt pénzforrását , és ezen igénytelen sorokat szülé , miknek története röviden ezekből áll : én mindig igen nevetségesnek tartám azt , hogy minden városhajdu és bérkocsis , vagy kofa háta mögött mindig egyegy ujdonságíró lappang , hogy azután minden rendőrségi szabályokkal ellenkező mozdulatot a papírtárogatón átbocsásson. Ezen érdekes híreket először is politikai lapok kezdék közölni , jól érezvén , hogy szárazságaik közt tanácsos egy kis elevenítő elemet is használniok ; igen , de az álmos embernek nem fekete tentát , hanem fekete kávé kell nyújtani. Az illető szerkesztők azt hívék , hogy a francia hírlapok tárcái nem íratnak ugyan illy modorban , de a magyarnak így is jól lesz , és csakugyan jól is van biz az mai napiglan. De én soha nem voltam azzal megelegülve , s mindig azt hittem , hogy más hangon kellene az ujdonságok rovatában a közön-

séggel szólni. De hát ugyan mikép? Arra igen könnyű felelni, de a kivitel aztán annál nehezebb. A tárca föladása, semmiről is úgy írni, hogy az mindekit mulattasson; a tárca olyan legyen, mint bodzabélből készített emberke, melly mindig talpra ugrik, valahányszor fölfordítatik. Ime, illy könnyű volt ezt elmondani! Épen olyan könnyű, mint sóhajítani: milly gyalázatos esős idő! jobb volna, ha nap sütne! s azért a nap még sem süt! Erre méltóztassanak jól figyelni nyájas olvasónéim, mert én is csak azt tudom, hogy a magyar tárcák nem úgy iratnak, mikép kellene, de azért előre is tudom, hogy néhány kísérlet után magamról is ugyan ezt kellend megvallanom, mire már most előre is igen nagy hajlandóságot érzek tollamban, mellyet csak az É—k szerkesztőjének ritka rábeszélő tehetsége tudott kezembe kényszeríteni. Én részemről azt is akadállynak tartám e tekintetben, hogy már rég átugrák a száz tő hosszát, s kissé nehezen mozgok, a tárcáirónak pedig egy ugrással a város huszonkilenc utcájában kellene megfordulnia; azonban Janin Gyula a francia tárca-irodalom föltalálója és királya még idősebb, s azonkül igen tiszteletre méltó hassal van ellátva, és mégis ott is terem, hová soha nem vetették. Igaz, de ő négy lovon jár, s fogatát mindennap kétszer változtathatja! Eh, ez nem baj, hiszen a magyar író ablakára is kisütött már a decemberi nap sugára, és ő is mindennap változtathatja fejelés-csizmáját. Az-

tán ki meri mondani , hogy nálunk magyaroknál , s különösen bennünk magyar írókban nincs elegendő könnyűség ? Ez rágalom ! Nálunk is nagy a játszi könnyűség ! Lám, csak nem rég íratott meg és nyomtatott ki , hogy Tóth Samu bebizonyítja a kozák táncban , hogy a bátor ugrásokban nagyot haladott, pedig a kedves fiu nem is járt kozák táncot ; utóbb pedig megíratott , és kinyomatott , hogy Schódelné a ,pesti kör‘ hangversenyén igen szívrehatólag énekelt, pedig a jeles primadonna assoluta akkor beteg volt, s még csak kis ujját sem láttatá a pesti körben. Ne mondja tehát nekem senki , hogy bennünk magyarokban nincs elegendő életrevalóság, mi még azt is látjuk, a mi nincs, azt is halljuk, a mi nincs, és azt is elköltjük, a mi nincs. És ezen örvendetes tapasztalás bátorita föl engem annyira, hogy a tollat csakugyan kezembe vevém, ámbár ugyancsak embernek kell a gáton lennem, ha még illy pezsgő vérű, s eleven képzelődésű tárcairókkal is versenyezni kívánok. De ám legyen, én régi hírlapolvasó vagyok , tudom tehát mennyit lehet semmiről írni , és nem esem kétségbe. Ezen cölzményt itt még egy kis bevezetés követheti : mért nyert e rovat ,Budapesti séták‘ címet ? Azért, mert Budapestnek nincs sétánya , erre tehát már rég igen érezhetően szükség vala. Aztán olly kényelmes munka a sétálás , főleg meleg szobában , kényelmes kar- széken, s a nyájas olvasó is elnézőbb leend sétaközben följegyzett rövid gondolatok iránt , mintha ko-

moly készülség vezérle né tollamat. És már most szabad legyen politikai hitemről is nyilatkoznom, mert olly időben élünk, hogy szeretnünk kell tudni: kivel társalkodunk. Én tehát ezennel ünnepélyesen, s komoly határozottsággal kijelentem, hogy szilárd alapon nyugvó politikai hitem ezen három pontba van szorítva:

- 1) Mátyás király meghalt.
- 2) Budapesten sok a por és sár.
- 3) A fontolva haladók még mindig fontolva haladók.

Ezt a hármat minden becsületes ember változhatlan szilárdsággal hiheti, ez a három mindenkinek istápjá lehet; de többtől a mai világban még a pogány is őrizkedjék, mert olly férfiakat láttunk immár tántorogni és elesni, hogy pirulás nélkül várhatja minden ember fia, mikép ő maga is le fog lábairól zuhanni. E három pontból egyszersmind kiviláglik, hogy én nem vagyok úgy nevezett veszélyes ember, és azért egész illendőséggel kérem a t. szerkesztőt, s komolyan intem egyuttal barátomat, hogy rossz szokását vesse le magáról, és soraimat ne törölgesse, mert ne feledje soha, hogy minden betű csont az én csontomból, és minden pont az i fölött vér az én véremből; a szellemi gyilkosságtól tehát gondosan őrizkedjék, mert különben Romeoval így fogok fölkiáltani: „Minket vér választ el egymástól!” Ezt tulajdonképen nem Romeo mondá ugyan, hanem Ju-

lia atyja, de ez mindegy, s épen nem változtat az ügy rendkívüli komolyságán. Egyébiránt illy kegyetlen bánásmódot öntől nem is várok, s ezen reménylett jó tulajdonságát örömet megdicsérném; de ön egyetlen dicsérő szóra sem méltó, mert ön sem dicsérte meg az év végén dolgozótársait, sőt még lapjainak szorgalmas kihordozóját sem magasztalá, és azt szokták mondani, hogy fűzfa-hegedűhez nád-vonó illendő. Azonban, meddig ön a tiszteletdíjjal nem fukarkodik, addig a mézes madzagot bizvást ablakában hagyhatja legyen, s egyéb illy ártatlan lények számára. Első sétánk befejezéseül néhány új évi kívánságot kell még elmondanom, hogy a régi szokás is kikapja a magáét: kívánom tehát az „Életképeknek,” hogy minden héten legalább tízezer ember által gyaláztassanak, hogy elháríthatlan akadályokkal soha ne kelljen küzdeniök, s az igazat mindig nyíltan ki mondassák, — az olvasóknak pedig olly példás béketűrést, hogy ennél hosszabb sétáink által se fáradjanak el.

II.

Legnagyobb ujság az, hogy az új év egy ujságot sem látta sírba szállani, mit én hajló vagyok annak tulajdonítani, hogy mióta az olvasók központosítása helyett az eszmék központosítása jött divatba, egy ujságunk sincs, melly meglehetősen mér-

sékelten ne kényszerüljön élni, és így a bővérűség nem okozhatott veszélyes bajokat. Nem tagadhatni azonban, hogy egy pár aggályosan beteg csakugyan van az ujságok közt, mert minden számon olvashatni, hogy csak vezetés mellett járhatnak, mi vagy azt bizonyítja, hogy vakok, vagy azt, hogy rendkívül gyöngék, mert csak ilyeneket szokás vezetni. Annyi bizonyos, hogy a vak nem terjeszt világosságot, a gyöngültek pedig leginkább homályban szeretnek pihenni, s mind az előbbi, mind az utóbbiak minden ellenzés nélkül hagyják magokat vezettetni. Az is ujság még, hogy ezuttal egy új ujság sem támadott, mintha már is tulságosan elvonna a magyar a haladás eszközeivel látva; pedig bizony nem úgy van az, mit az bizonyít, hogy a légyfogó társulat közelgő megalapítása után rögtön „Ülde“ nevű egyesület fog létesülni, mellynek célja szép csöndesen, s minden haladástól elvonulva ülni, azokat pedig üldözni, kik nem akarnak henyn ülni, hanem gyorsan haladni kívánnak. Ime, ez aztán jó új szó, és egyszersmind jellemzetes, mert kettős célt tisztán fejez ki, s következősképen kétszínű, minélfogva lehető leggyorsabb elterjedést méltán reménylhet. Ha ezeknek ünnepélyes elmondása után ablakomból kisétáltatom szemeimet, azon érdekes újdonsággal találkozom, hogy a boglyas Gellérthegy lilium-subát vetett ugyan vállaira, de a gyöngéd kebelű Duna még sem szorítá szüz vállait hideg jég-

páncélba, mintha egyáltalában vonakodnék megfizetni a természetnek a téli adót. És ha sokáig tekintek ezen magyar természetű folyamra, meg kell vallanom, hogy darab idő óta némi féltékenységet vesznek rajta észre, mintha valamitől megriadt volna, és nem merne többé amugy isten igazában szabadon mozgni. A hajóhid kivétele óta egyetlen embert sem nyelt el, ámbár semmi elővigyázati intézkedés nem történt, melly őt gátolhatná, ha egész csónakok elnyelésére támadna is kedve; de mi több, legnagyobb alázattal szolgaszerepet játszik, és szűz hullámain piszkos csatornába küldi, és a város szemetét elviszi magával, melly működésénél csak azon egyoldalúságát sajnálhatni, hogy ezen fontos szolgáltatást nem teljesíti egyszersmind a szobákban, természetesen csak a nyilvános középületeket értem, mert az egész városnak nem felelhetne meg a Duna. Mi okozhatá tehát a különben dulakodni szerető folyam ezen meghunyászkodását? Talán a lánchídtól rémült meg? Nem hiszem, mert olly országokon folydogál végig, mellyekben azt, ha nem is épen hid alakjában, már rég megszokhatta. Ah, kitaláltam már: a Duna hírét hallá, hogy a Tisza kicsapongásait végre megunták, s most annyira megfékezendik, hogy különös engedelem nélkül még csak mozdulnia sem lesz szabad. A hatalmas Duna tehát így okoskodott magában, igen, okoskodott, mert ha vannak vizes okoskodások, mit bizonyosan senki nem fog

tagadni, ki a vezetett újságokat, vagy éppen azok hű német vízhangját szorgalmasan olvassa, úgy a víz maga is okoskodhatik, ha éppen jobbat nem tehet. A hatalmas Duna tehát így okoskodott: „Az a Tisza olly haszontalan folyó, görbe, tekervényes utakon jár, semmi nagyszerű terhet nem visel, következésképp a jóllétet nem mozditja elő; környezete alacson, alapja iszapos; szóval, velem hasonlatba sem jöhet, és ime kártékonyosságát mégis megunta valahára a magyar, és hatályosan fékezni fogja, hogy nem egy könnyen okozhatand ismét kárt, és emberhalált. Ha tehát ezen haszontalan kis Tisza is illyesmit birt előidézni, úgy igen ildomos lesz tőlem, ha én nagy Duna létemre önkényt meghúzom kissé magamat, hogy a javító figyelem rám ne forduljon.“ Én legalább Dunánk meghunyászkodását csak így bírom megmagyarázni, és a furfangos öreg Duna ezen politikáját igen tudom méltánylani, ámbar aránylag egy kis, nem igen menthető félénkséget látok ebben, miután a Duna itt van a helyszínén, következésképp élő szóval s hatalmas példákkal menthetné kicsapongásait az illető bizotmány előtt; de a Tisza nem jöhet Pestre, az itt rövid idő múlva összeülendő tiszaszabályozási biztosság előtt magát mentendő, következésképp róla nélküle fog határozás történni, és azután majd fölkeresik őt a szabályozók, és minden teketória nélkül eszközlésbe veendik a végrehajtást. De lám, egyetlen pillantás a Dunára mennyi vizről

szólásra adott alkalmat! ne csodálja tehát senki, hogy eszmetársulat útján egyszersmind versírásról kell szólanom, mit az isteni költészettel világért sem szabad összevegyíteni.. Angliában egy bölcs — matematikus, mert illy esztelenségre csak száraz matematikus vetemülhet minden tréfán kívül, olly erömvét alkotott, melly latin verseket, különösen pedig Hexametereket készít minden percben tízet, mellyekben nincs ugyan valami eget verdeső jeles gondolat, de azért a mértéket megütik, s többet ugyan ki kívánna a mai világban latin verstől! Van Pesten egy igen híres öreg orvostudor, tudor, mondom, mi annyit tesz, hogy a tudományokat mind elorozta, azaz sajátjává tette, és ez igen jellemző értelmezése az uj tudor szónak, s az egyetlen valódi egyszersmind, mert azt nem akarom hinni, hogy azt jelentí, miszerint, német közmondás szerint, a tudor mindig csak orrot csavart a tudományoknak, és ezen nemes működést azután a betegnek irányában is folytatja. Tehát van Pesten egy igen híres öreg orvostudor, ki, a mint illik, egyedül fontos tudományának él, és Londonnal igen nagy kiterjedésű borkere skedési összeköttetésben él, hogy a jó magyar bor által annyi angol embert vidítson föl, mennyinek kalapjára itthon tudománya fátyolt köt. Ezen nagyhirű tudorhoz akarék menni, hogy hatályos közbenjárása által ezen uj erömvét hazánk számára megnyerhessem, mert — így okoskodtam

magamban — gyors szedőgéptünk már van , vagy legalább lehetett volna , illő tehát , miszerint gyors versfaragó géptünk is legyen , hogy a szedőgép ki ne fogyjon a munkából. Az némi akadálnak látszott ugyan , hogy az angol gép csak latin verseket tud csinálni , de hiszen vannak Budapesten született hetven éves németek , kik már a bort is meg tudják különböztetni a víztől , ha világosan megmondjuk nekik , hogy puha b-vel iratik ; annyiaval inkább lehetne tehát reményleni , hogy a tölgyfából készült angol gép is megtanulhat idővel magyarul , ha ebbeli fáradozása közben a szű meg nem eszi. Szándékomat azonban három okból nem hajtám végre, először: mert tős-gyökeres magyar vagyok , és így elég , ha indítványt , vagy tervet koholok , s nem szükség azt végre is hajtanom ; másodszor: mert nálunk gép , vagy erőmű nélkül is annyi vers készül , mikben nincs ugyan gondolat , de azért rímeik is roszak , és a mértéket sem ütik meg , hogy illy erőműre egyáltalában nincs szükség ; harmadszor: mert nálunk már a jó verset sem böcsülik , mit többi közt az is világosan tanusít , hogy nem rég valaki egy kölőnek ezt írta: „Itt küldök önnek tíz aranyat , s minél előbb kérem ezen összegért az ígért költeményeket ,“ — és a levélben egyetlen arany sem volt , valamint az egyszeri cigány által vitt levélben sem volt látható nyoma a rákoknak. Ezzel azonban nem akarok senkit vádolni , mert legujabban is rendkívül alábbszál-

lott a költemények becse. A lángkeblű Beranger ugyanis sokkal kevesebb díjt húz szép verseiért, mint ezelőtt, sőt alkudozásokra is kell leereszkednie, mi a derék költőt méltán boszanthatja. Én részemről hazánk minden jobb költőjének illy boszankodást kívánok, mellynél fogva aztán mindnyájan jobban költ-hessenek. Ezek után pedig, mivel nem reménylhetem, hogy a szép olvasónőt megnevettetnem sikerült legyen, megkísértem, hogy nem lehetne é szép szembe néhány ragyogó könyűit csálnom a meleg részvétnek, mellyre szolgáltasson alkalmat jelen

Törvényszéki j e l e n e t, mellyet a párisi „Gazette des Tribunaux“ az Afrikában, s jelesen Blidában, vagy helyesebben Belidában megjelenő „Moniteur Algérien“ című hirlap után közlött.

E l n ö k. Kerületi kalifa, add elő a tényt, melly miatt a törvényszék összeült.

K a l i f a. Allah hosszabítsa meg a franciák zultánjának árnyékát és ellenségeinek sirhalmait csak tisztátalan kutyák látogassák meg. Fourneauban, melly városból egy egészséges tevén fél óra alatt ide juthatni, Écrivain úr szobájából több gyűrű, s egyéb drágaság veszvén el, a gyanu először is a szolgálattevő francia spahira esett, de ez mindent tagadott; utána tehát a főzönét zaklatták, de ez is mindent tagadott; végre Amrira, a szerecsen szobalányra került a sor, és ezt színed elébe hoztam, oh bölcs bíró, kinek Allah világosítsa meg elméjét.

Elnök. Mivel menti magát a vádlott?

Amri (zokogva). Ártatlan vagyok, Écrivain úr gyakran nyitva szokta szobáját hagyni, és Fourneau-ban sok a tolvaj.

Elnök (indulatosan). Hah, szerecsen kutya, én ott születtem, s te így mersz azon városról szólani? Schillaire, beszélj velem!

Schillaire. Ezen semmirekellő még csak tizenennyolc esztendő, és már is mészáros szeretője van, annak holmijét is széthánytam, de semmi gyanust nem találtam nála. Ezért is te fogsz lakolni! Poroszlók, üssétek a tolvajt! (Két poroszló két oldalról iszonyuan korbácsolja a lányt.)

Amri (jajgatva). Anyám lelkére esküszöm, ártatlan vagyok! A maire urnál négyszáz frankom van letéve, biztosítéku ajánlom, míg a tolvaj megkerül, de én ártatlan vagyok!

Elnök. Üssétek!

Amri (térdre rogyva). Urak, irgalmazzatok — nem nekem — hanem — oh szegyen — jaj irgalmazzatok nekem — jaj nekem — szívem alatt —

Schillaire. Ha, ha, ha, üssétek!! (A szerencsétlen áldozat elájul — sűrű korbácsütések közt — iszonyú történik — haldokló anya — holt gyermek — —!!) —

Le a tollal! A szerencsétlen áldozat ártatlan volt. — Milly boldogok vagyunk mi, hogy polgársult, szelid emberi viszonyok közt élhetünk, hol illy

afrikai kegyetlenség a legnagyobb gonosztevé sem érheti!

III.

Ki hitte volna, hogy ez évnek már elején örömmel mondhassuk, mikép a pangásnak vége van, és minden haladásnak indult? ezt pedig minden tétovázás nélkül mondhatjuk, mert még a fontolva haladók is megváltoztak, és ezentúl mérsékelt szellemben fognak haladni, és mindent az élet viszonyaiból fejlesztendnek ki, a cserebogártól kezdve egészen az emberig, melly két lény közt igen nagy a mérsékelt rokonság, mivel az emberek is cserebogarak, a mennyiben minduntalan más meggyőződést cserélnek, és az illy cserebogarak igen kártékonyak, mert a polgári boldogság életfájának legszebb rügyeit, és bimbóit pusztítják el. Sőt maguk a cserebogári elvek is vészesek, mennyiben a meggondolatlanabb fiatal embereket csak gyűlésre, ülésre, és minden jó ügy iránti meghűlésre szoktatják. Ha vannak, kik a haladás ezen új neme fölött elszomorodnak, méltóztassanak azon tapasztalással vigasztalni magokat, melly szerint a súlyos beteg akkor már igen közel van a halálhoz, midőn fekhelyét gyakran változtatja; e szerint tehát bátran remélhetni, hogy a nemzeti mérsékelttség ő kegyelme is boldog, és mégsem írfgylett végéhez közelít.

Haladásról kezdvén szólni, igen természetes, hogy mindennek előtt azon haladás fölött kell örömmünket nyilvánítanunk, mellynek nemzetiségünk kifejlése különösen Pesten örvend, sétáink e fölséges színhelyén; mert azt csakugyan nem tagadhatni, hogy Pest e tekintetben ugyancsak ritkítja párját. Kezdjük meg bizonyító sétánkat a központi vasutnál, és mélyedjünk lábainkkal sárba, tollunkkal tentába, és elménkkal vigasztaló, örömteljes vizsgálódásokba.

Ezen nagy fontosságú vasut építésének vezérlete hazánk határain kívül gyakoroltatik, hogy a gyűlésekkel úgy is tulságosan elhalmozott magyarok e nyomasztó tehertől megkiméltessenek. A főfelügyelő mérnököt külföldről hozzák, mert a magyar nem tud a méréshez, mit azzal bizonyítá be, hogy valami sajtászerű nagylelkűségből, soha nem mért vissza azon mértékkal, mellyel neki mértek. — Utóbb azonban e főmérnököt elűzik, mivel — ügyetlen volt, s nemde örvendetes körülmény az is, melly szerint minden nyereséget nyújtó vállalkozás a vasut körül szorgalmas zsidóknak adatott, kik illy kedvezményre valóban érdemesek, miután nemzetiségünk emelése körül nemcsak ők fáradoznak, hanem unokáik bizonyosan megis fognak magyarosodni. A nap-számosok többnyire csehek, morvák, tótok, és németek, és ez szinte csupán nemzetiségünk iránti hő tiszteletből történik, mert ugyan kinek nem vérzenék szíve, ha az alkotmányozásra, lóra, és kardfoga-

tásra termett hős magyart saját hazájában, sőt ennek fővárosa körül, ásó- s kapával látná működni, még pedig lealjasító pénzért? ! A mi pedig mindezeknél több, egy pár ór a város közelében levő állomásokon még magyarul is beszél! Ha onnan befelé sétálunk, szemeink a pompás lövészházba ütköznek, de azért megütközést épen nem érezhetünk, hogy a cél- táblák mind német felírásuak, mert mindnyájan jól tudjuk, hogy nemzeti célaink elébe száz meg száz akadály gördítetik; csak nemzetiségünk tisztelése parancsolja itt tehát a német fölírást, mert magyar cél senki által nem fogna elérteni. Kettős felírásokat pedig ugyan minek használnának, miután tudjuk, hogy két urnak nehéz szolgálni, miben csak az erős spártaiak voltak mesterek, kiknek két királyuk vala.

Onnan a királyutcába érünk, hol minden csak nemzetiségünk dicső emelkedésére emlékeztet; látjuk ott, valamint Pest más utcáiban is, hogy legjobb magyar bőr a moldvai, legjobb magyar gyapju a spanyol, legjobb magyar bor a champagnei, legjobb magyar rongy a német, és legjobb magyar túró a liptai. A nemzetiség azonban szellemiekben is mód fölött tiszteltetik.

Tudjuk diák éveinkből, hogy tele has nem örö- mest tanul — mivel pedig a diák már féltudós, igen természetes, hogy a valódi telivér tudós sem működ- hetik tele hassal örömet, ebből aztán következik,

hogy a magyar tudós nem igen fogná a magyar nemzeti tudományosságot előmozdítani, ha bőségben úsznék. Hogy tehát ez meg ne történhessék, Pest város, nemzetiségünk iránti hő ragaszkodásból, a magyar tudós társaságot egyetlen fillérrel sem segíté gazdagítani, mit némelly rövidlátásuak elég vakmerők voltak balul magyarázni, és még azzal is előállottak, hogy legalább száz tudós nemcsak Pesten költi el minden pénzét, hanem még adósságokat is Pesten csinál, miből aztán Pestre igen nagy haszon háramlik, és így csupán e tekintet is megérdemlette volna a várostól, hogy e tudós társaság alapját ne csak fogyasztani segítse. Reméljük, hogy jelen fölvilágosítás után a gáncsolókat is megtérítendi azon magasb szempont, melly e tekintetben a nemes város markát bezárá, mi különben is bizonyosan nehezére esett, miután azt rendesen nyitva szokta tartani.

Szinte csak hő nemzetiségnek tulajdonítandó a német színház rendkívüli pártolása, mostani bérlője alatt; mert ezen fogás következő két okból történik: először, a nemzeti színház csak úgy felelhet meg kitűzött céljának, ha — jól forgatja magát, mikép egy mély tudományú játékszini bíráló magát majd mindennap kifejezni szokta, ha az illető színész nem csak nem forgatta magát, mint a kergés birka, hanem nem is mozdult meg a karszékből, mellyben ülnie kellett. Már kérdem, iparkodnék é a nemzei

*

színház, ha vetélytárssal nem kellene küzdenie? Másodszor, a német színház mostani bérlője úgy intézi ügyeit, hogy a legmakacsabb németet is a — magyar színházba kergeti. Nem világos é tehát ebből, hogy midőn Pest város a mostani német színházat pártolja, akkor a nemzeti színház országos érdekü ügyét, olly buzgón mozdítja elő — hogy!...?

E szempontból azután következő szomorúnak látszó eseményt is igen kedvezőleg lehet megmagyarázni. Bizonyos társulatban, mikép egy barátunk által hitelesen értesíteténk, mellynek egyetlen főadata, és életügye: a magyar nyelvet, és nemzetiséget terjeszteni, egy tag lelkesülve mondá, hogy mindazokat a nemzetiség elleneinek tartja, kik a német színházat pártolják. Erre egy más érdemes tag óvást tőn, mondván, hogy ő német, s következésképp nem tartja azt ellenségnek, ki nemzetiségünk ellen működik. A kérdéses társulat erre igen meghökken, és csodálá, hogy illy érzelmek mellett ugyan mikép léphetett az érdemes ur olly társulatba, mellynek, mint már említők, az a hite, hogy Magyarországbán csak nemzeti ügyeket szabad és kell pártolni? A tisztelt társulatnak azonban kár volt csodálkoznia, főképp, miután még két ur hasonló értelemben nyilatkozott, kik már több német munka, és működés által tüntették ki magokat, s miután egy harmadik folyvást németül társalgott az óvástevővel, a magyar ülés nem csekély botrányára. A tisztelt társulatnak

csodálkozás helyett, következő eseményre kellene ezentúl figyelnie: az augsburgi Allgemeine nem rég Londonból azon hírt közlé, hogy ott a szabadelmüek „National circle“ című clubbot nyitottak, melly a toryk szemében nagy szálka volt, a furfangos Peel azonban csakhamar segített a bajon, mert tömérdek toryt lépetett a clubba, s ezek csakhamar olly tulnyomóságra jutottak, hogy a szabadelműeket mindenben rendesen leszavazták. És ez annyira ment, hogy midőn e clubb, „szabadelmű hölgyek tiszteletére“ nem rég táncvigalmat akart rendezni, még ebben is leszavaztatott a toryk által. Ime, ebből az a tanúság, hogy minden választásnál nagy ovatosságot kell kifejtteni, midőn idegenszerű elemek becsuszása által nemzeti ügyek kockáztathatnak. De menjünk tovább:

A kereskedőség is rendkívül buzog Pesten nemzetiségünk ügyei mellett. Így, hogy a sok örvendetes tényből csak keveset említsünk, egy kereskedő a pesti gyufagyárak egyikéből csak azon föltétel alatt fogadott el gyufákat, hogy a „honi“ szó helyett „Wiener“ tételessék minden csomóra, és — ki hinné! — e miatt gáncsoltatott! Pedig őt erre csak nemzetiségünk iránti tisztelet vezérlé, mert ő körül belül így okoskodott magában: „Uram istenem, én szegény együgyü ember egyetlen batuval vándoroltam ide Württembergából, vagy magam sem tudom honnan, és azon egyetlen batukám is olly üres volt,

hogy csupán gyomrom és erszényem vetélkedhet-
tek vele e tekintetben. Magyarorszáiban meggaz-
dagodtam, szorgalmam által ugyan, de azért nem
szabad felednem, hogy előbbi hazámban szorgal-
mam mellett sem juthaték annyi burgonyához,
mennyi gyomrom kiáltozásit lecsöndesíthette volna:
én tehát Magyarország iránt hálával tartozom, és
azért a magasztos „honi“ szót nem akarom haszon-
talan gyufára pazaroltatni, hanem álljon ott helyette
a „Wiener“ szó, mely egyszersmind azt jelentse,
hogy már csupán gyufákért szorulunk külföldre.“
Lám, ez aztán a derék érzelem! Egy másik kereskedő
nem akart egy magyar váltót elfogadni, és bezzeg
volt mit hallania, pedig ő ezt csupán hazafiságból
tevé, azaz: nemzetiségünk iránti hő ragaszkodás-
ból, mert ez csak illő szabadság mellett fejlődhetik
ki, melyet az érintett kereskedő az által is vélt
gyakorolhatni, hogy a váltót nem fogadta el. Ezen
ok talán gyöngé, megengedjük, de ennél már sokkal
gyöngébbeket is olvashattak azok, kik a mérsékelt-
ség közlőnyeiben némileg jártasak.

Egyébiránt itt a törvényt is okolni kell, mert
nem parancsolja világosan, hogy a magyar forgat-
mányt is el kell fogadni, nálunk pedig igazán an-
golosan szokás a bötü értelméhez ragaszkodni. Így
például, az Allgemeine szerint, Anglia Stove nevű
városában nem rég bizonyos Smith békebíró, vagy
scheriff egy papot becsukatott, mivel nem volt papi

öltözetben, s e szerint őt, a törvény bötüjéhez képest, nem volt köteles papnak tartani. De illyesmire közelebb példával is szolgálhatunk. Budán egy pék a várba költözvén, földszint sütő kemencét épített, és az emeleten lakó uraságot majd kipörkölte szállásából, mellynek padlója egészen föltáskásodott a nagy meleg miatt. Az uraság panaszra ment, Pontiusnál kezdé, és Pilatusnál végezé, s néhány hónapi fáradozás után azon irott határozatot nyeré, hogy a sütőkemence „vitessék“ el, mire egy tisztviselő hivatalosan megis bizatott. Ez néhány hét múlva elment a hely színére, s természetesen arról győződött meg, hogy a pékkemence nem valami öt forintos vas kályhácska, hanem olly kis épület, mellyet nem lehet „elvinni.“ A bölcs Náthán tehát komolyan így szóla: „Ezen kemencét nem lehet elvinni, az pedig nem tétetett tisztémül, hogy rontassam le, méltóztassék tehát erre ismét folyamodni.“ És már most azon boldogtalan uraságot ismét néhány hónapig sütni fogja a hatalmas pék, és egész életében elkövetett minden sületlenségeiért meglakoltatja. Ezen angolos törvénykezés még messzebbre is terjed, mert tűzvész kikerülése végett 20—30 öl fát szabad csak az udvaron tartani, és egy nagy úr, midőn sok fát hordatott udvarára, e miatt meg is intetett, a kérdéses pék udvarán ellenben legalább háromszáz öl fa ál, s ezért senki sem szólítja meg őt, mert hiszen háromszáz ölről nem szól a tilalmazó parancs! Ime, ezen

néhány sor is adatul szolgálhat arra, hogy nemzetiségünk hatalmas fejlődésnek indult Pesten, s hogy e tekintetben most már bizvást legjobb eredményt várhatunk.

A széputcában bizonyosan nagy forradalom ment véghez, tömérdek ember van összezsúfolva egy „ekhós“ szekér körül s mély megindulással hallgatnak egy böcsületes paraszt szavaira, mert beszéde nem szónoklati szószománc, vagy magosban dörgő világpolgári álszózat, hanem a lélek mélyéből visszaszazengő érzelemhang, mely a hallgatóság szívűreit rokonhangokra pendíté, midőn szelid arcjátéka közben szavainak átható modulációja könnyárban fürdő szemeit gyöngyözteté! És ugyan mi történt? A szerencsétlen paraszt tyukász volt, s vásárra összeszedett kappanaiból egy elszabadult, s fájdalomtól gyöngyöző szemei elől örökre eltűnt. S e csekélység milly nagy zajt okozott!!

IV.

Farsang van, és az emberek örvendnek az életnek, és adósságokat csinálnak, mincképpen aztán az a következménye, hogy a férfiak nemcsak nem házasodnak meg, hanem inkább megszűnnek házasok lenni, mert házukat jobbra ülteti a váltótörvényszék. Igen, most már a mulatságban is olly nagy a fényezés,

hogy minden csepp örömet legalább egy pint ürmön kell megvásárlani, ha a következményeket illő tekintetbe vesszük. Most az emberek nem a mulatság kedvéért mulatnak, hanem azért, hogy fényben egymáson túltehessenek, és egymástól egyszersmind külön válhassanak.

Vannak táncvigalmak, mikben csak azok részesülhetnek, kik legalább tizenhat össel, és harminckét fizetetlen váltóval bírnak; másokban csak olly érdemes egyének jelenhetnek meg, kiktől a szentírás azt tartja, hogy a minő röffel ti mérték, nektek is olyannal fognak mérni. Szóval, a társaság minden osztálya külön mulat, csak az írók és nap-számosok nem rendeznek táncvigalmakat, mert egész éven át izzadniok kell, hogy élhessenek, következőkép táncra egyáltalában nincs szükségük, melly csak azok számára találtatott fel, kik különben nem is értenék az írás c szavát: „És verejtékkal egyed a te mindennapi kenyeredet!”

Ha idézéseim nem egészen bötüszertintiek, azt csupán annak méltóztassanak tulajdonítani nyájas olvasóim, hogy védegyleti tollal írok, s ez nem akar idegen gondolatok följegyzésére szolgálni, minélfogva e tollak gyártója csak alig csikorog, ámbár hasznos találmányaért emléket érdemelne.

Azonban nemcsak minden osztály külön táncol, hanem egyszersmind mindenért táncolnak, és ezt nem kell senkinek büntül tulajdonítani, mert az

anyagiság mostani korszakában ez igen természetes, valamint az is, hogy a tánc által megéhezik az ember. Enni és táncolni! ez most korunk jelszava.

Ha egy város harmadrésze elég, mi legott fehér keztyűt huzunk és táncolunk; ha egy nagy hazafi érkezik körünkbe, mi tiszteletünket nyilvánítjuk iránta, és eszünk, természetesen csak annyit, mennyi rendkívüli alkalmatlanság nélkül belénk fér; ha a kórház már nem bírja számos betegét tartani, mi fölfodroztatjuk hajunkat, ha épen történetesen kopaszok nem vagyunk, és táncolunk; ha pedig egy szegény dicső költőt akarunk megtisztelni, legott ismét annyit eszünk tiszteletére, mennyi belénk fér, hogy az ekép dicsőített költő legalább világosan láthassa, milly jó az, ha van az embernek mit ennie! Az természetesen senkinek nem jut eszébe, hogy a költő inkább szeretné, ha a pezsgőbe ölt pénzen verseit vásárolná meg az egészséges gyomrú, és nagy érdemű tisztelgő sereg. Ha a honi ipart védeni akarjuk, lelkesülve táncolunk, ámbár ez által legfőlebb is csak a gyógyszerházak árúit fogyasztani segítjük, s ha valamely külföldi művész elég leereszkedő és kegyes néhány ezer forintunkat meg nem vetni, hanem a nemzeti ipartól elvonni: mi azonnal fényes lakomát adunk tiszteletére, hogy mindenütt elmondhassa külföldön szívemelő dicséretünkre: a nagy-lelkű magyarok nemcsak az idegenek erszényét, hanem saját nemes gyomrukat is meg tudják tölteni.

— Szóval, mi derűre, borura mindig táncolunk, és eszünk, és ha isten megtart bennünket, úgy rövid idő múlva még azt is megérjük, hogy az árvamegyei éhezők javára nagylelkűleg enni fogunk, s mint fognak ők ennek örvideni, s milly hálás sohajjal fogják rebegni: „Adja isten egészségükre!” — és örömlükben bizonyosan nem is érzendik többé a koplalás kínait.

Ezen rendkívüli haladásnak az evés nemes mesterségében mindazáltal nem csekély szellemi haszna is van, mert évenként annyi „szakácskönyv” kel el könyvárusinknál, hogy az ebből származó nyereséggel meglehetősen pótolhatják azon kárt, melly nagy költők halhatlan műveinek el nem adhatásából rájuk háramlik.

Minden menyasszony legalább is két szakácskönyvet hoz boldog férjének, s ha mind a mellett is el van szóva, vagy kozmás minden étel, ugyan ki vádolhatná azért a szép menyasszonyt, és illetőleg menyecskét? Vagy maga is mindjárt költővé lesz az, ki Vörösmarty munkáit megveszi? Aztán nem elég kárpotlást nyújt é kozmás, és elsózott ételekért a zongora, francia nyelv, német tánc, olasz éneklés, vagy épen angolos lovaglás? Aztán, ugyan mire való is napjainkban azon pórias háziasság, főképp nagyobb városban, hol az ember mindenütt othon lehet?

Valóban nem dicsérhetni eléggé Budapest azon

lakósit, kik az általános emancipatiót a házasság tekintetében is megkezdték. Sétáljunk csak valamelly „nóbel“ csapszékbe, s nyájas olvasóim meg fognak állításom igazságáról győződni.

Ime, mindenek előtt füstöt látunk, és ez már csak azért is hasznos, mert hölgyeinket a túlfényeskodástól leszoktatja, s nekünk jogot ad, othon is bátran szivarozhatni.

A legfőbb osztályokat kivevén, itt mindent láthatni, míhelyt a füstöt kissé megszokták szemeink. Ügyvéd, tisztviselő, kereskedő, arszlán, váltóforgató, finom zsebmetsző, mesterember, boltsegéd, diák, színész sat. — apró asztaloknál elhelyezkedve, gond nélkül élvezik a konyha örömeit, nőkkel, kisasszonyokkal, gyermekekkel vegyítve, mint Noc bárkájában. Hallhatni pedig mindent, de mindent, és ez igen hasznos, főkép a hölgyek s gyermekekre nézve, mert ez által a pulya féltékenységről leszoknak, s bátran nevezik meg tulajdon nevén még a csalánt is. És milly érdekes ismeretségek köttetnek itt, midőn a boldog férj például birkafejet eszik, s az ugyan azon asztalnál ülő fiatal orvosnővendék tanácsára nem kővér kappant, hanem egy tányér sült verebet hozat magának a kellemes nő, mi igen tréfás észrevételekre szolgáltat alkalmat!

Túlszigorú életunt emberek azt mondják, hogy ezen fővárosi csárdázás sok család anyagi és szellemi bukását vonta már maga után, de ezen állítás csak

rágalom, vagy csalódásból származhatik, mert a ki itt eszik, az megkiméli a gyertyát, fát, edényt, és cseléde vacsoráját, ki különben is annyit csípeget el a piacpénzből, hogy elég maradhat neki vacsorára. Igaz ugyan, hogy otthon két forinton jobbat ehetni, mint illy csárdában négyen, de hol marad a többi élvezet? Hol maradnak az énekesek gyönyörű dalai, mikből minden nő megtanulhatja a pirulás szép művészetét, melly nélkül szép hölgyet nem is képzelhetni, s mikből a gyermekek olly tudományokat méríthetnek az élet számára, minőket még iskoláinkban sem igen tanulhatnak. De mi több, ki e csárdákat látogatja, egyetlen német újságot sem kénytelen drága pénzen járatni, mert mit azokból olvashatna, azt itt ingyen hallhatja. Például:

„Bezzeg tudok ám újságot!”

„Mit? Mit?” — hangzik minden oldalról, s néhány sörös pohár fél uton megáll a száj felé.

„Hát holnap — —“

„Nos? holnap?”

„Holnap vasárnap lesz!”

„Ha, ha, ha!”

A halhatlan kacagás megszűnése után ismét egy másik hallatja magát:

„A kigyóutcában ma sok ember csődült össze!”

„Ugyan miért?”

„Nem mondhatom meg.”

„Szóljon bátran, hiszen nincs köztünk kém, ki szavait tovább vinné.“

„Mondom, nem lehet.“

„De ugyan, mért nem?“

„Mert nem tudom.“

Ismét szörnyű kacaj, s vannak, kik e miatt gúnymosolyru fakadnak, pedig bizony kár, mert csak a rendkívül tiszta kedélyű es romlatlan lelkű emberek bírnak minden csekélység fölött kacagni, s meg van írva, hogy boldogok az együgyűek! Ám legyenek.

Ez még mind nem elég. Van minden illy fővárosi csárdában egy úgy nevezett elménc vagy humorista, vagy szóvezér, vagy szóval, olly ember, kinek megjelenésekor a pincérek gyorsabban mozganak, s kinek szavait olly mohón nyelik a vendégek, mintha valódi bajor sör volna az ó-budai sörházból.

Ime most is, mihelyt berohan, azonnal mély csönd lesz, s azon asztal mellől, hová rendesen ülni szokott, zavart kiáltások hangzanak elébe:

„Honnan olly későn?“

„Bizonyosan szerelmi kalandról?“

„Ön mindig nagy kópé volt.“

„Nemcsak volt, hanem inkább napról napra növekedik.“

„Ha, ha, ha!“

Az elménc még nem is szólt, s már is mindnyájan nevetnek; ő ellenben komolyan foglalja el helyét,

szemeit lehető legnagyobb közönösséggel körüljár-
tatja a teremben, s keble sohajra emelkedik.

Hah, ő sohajtott! gondolják a kerek asztal lo-
vagjai, s minden arcra komolyság ül, mennyire a
léleknek ezen sajátzerű kifejezése ülni tud és
szokott.

„Elkéstem?” — kérdi ismételt sohajjal a hős,
és szemeit sokat jelentő kifejezéssel az étlapra me-
reszti.

Néhány pillanatnyi csönd.

„Uraim, ne csodálják, hogy elkéstem, iszonyú,
vérfagyraló jelenet tanuja voltam.”

Általános borzadás, a poharak megtöltetnek, s
az üres üveg félre tolatik.

„Ezen rémes esemény még halálom pillanatá-
ban is szemeim előtt fog lebegni.”

„Kellner, karóli-schnitzl, ámól — Irtózatos!”

„Szóljon, mi történt?”

„Honnan jött uraságod?”

„Megöl a kíváncsiság.”

„Talán elgázoltak valakit.”

„Ha csak az volna! A nagyhidutcából jövők,
szemeim még most is kápráznak az iszonyú lát-
ványtól. Képzeljék csak, egy hatalmas ur egy igen
derék böcsületes ember hitesét erőszakkal fosztá meg
legdrágább kincsétől, s a boldogtalan nő kétségbe
esett, és megölte magát.”

„És ön tanuja volt az öngyilkosságnak?”

„Nemcsak én, hanem tömérdek embercsoport bámulta az iszonyú látványt.“

„Ná Herr Vetter, illyesmi aztán csak Magyarországon történhetik.“

„Természetesen, mert nincs Policey!“

„Majd befizet ezért ismét az Allgemeine a magyaroknak.“

„Ugy kell nekik, illy iszonyú vadság semmi kiméletet nem érdemel.“

„És a tettes bizonyosan büntetés nélkül marad, mert mindenesetre magyar.“

„Csalatkoznak uraim, a tettes nem magyar.“

„Nem magyar?“

„Nem.“

„Hát alkalmasint francia, mert a franciáktól is sok kitelik.“

„Nem is francia, hanem római.“

„Igazán? római?“

„Igen, a neve Tarquin, s a szerencsétlen nő neve Lucretia; az egész pedig szomorújáték, mely ma a német színházban harmadszor adatott. Kellner, an hering.“

Az egész társaság nagyot kacagott, s egyhangú határozattá lön, hogy illy érdekesen, és élesen elménckedni csak német nyelven lehet.

Mindezekből pedig napnál világosabb, hogy nem tehetünk jobbat, mintha lehetőségig sokat táncolunk, még többet eszünk s legtöbb időnket a fő-

városi csárdákban töltjük, hol nemcsak az étel, hanem a szó is valódi fűszer.

V.

Mondjon rólam bármit az egyetemes igen tisztelt olvasó világ a két magyar hazában, de én ugyan még sem megyek ma sétálni, ha úgy megfizetnék is fáradságomat, mint tisztelendő Perrin Mihály uramét a „Tudtán kívül kém“ című jeles vigjátékban, mert illy időben Budapesten bizony még az írónak sem lehet kedve magát sétálásra szánni, ámbár a sarat eléggé megszokhatta, ha valaha tisztelt barátival finom irodalmi vitalkozásba kelle bocsátkoznia.

Az eső úgy hull, mintha az égben valamennyi angyalok versírássra kárhoztak volna, s e mellett a szél olly keservesen nyögdécsel, mintha hang nélküli első énekes kötelességeit kellene teljesítnie; alant pedig a valódi rendőrtermészetű sár, és habárék a csizmák legrejtettebb titkaihoz is útat tör magának, és kaput nyit a csúznak, s rekedtségnek, mellytől az írónak ovakodnia kell, ki csak addig ehetik, meddig dolgozik, s mellynek széles e világon csupán a színházak tagjai vehetik hasznát, sőt néha a színházi közönség is, midőn e bajok következtében az érdekes művészek és drága művésznők némelleyeit nem láthatja, és nem hallhatja.

Mindössze is csak szűk szobánk ablakáig sétálhatunk tehát, melly a Duna nem annyira szőke, mint agyagszínű hullámaira nyílik, s gondolatokat íparkodunk meríteni e nedves elemből, miket e szerint legalább szárazaknak senki nem fog gunyolhatni.

Furesa az, midőn az ember így Budáról Pestre átnéz! Mennyi nagy ház, s milly kevés nagyság; mennyi széles tér, s milly sok szűkkeblőség; hány egyenes utca, s mennyi egyenetlenség, és tekervényes görbe eljárás; mennyi magas torony, s mennyi aljasság; milly sima járdák, s milly durva lehurogatások úton útfélen; mennyi mozgó test, s milly kevés működő lélek; mennyi fia a hazának, s milly kevés hazafi; mennyi orvos, és hány orvosolatlan baj; hány ügyvéd, s mennyi jó ügy védelem nélkül; hány túlterhelt, és hány üres gyomor; mennyi pénz, és mennyi — de mennyi adósság!

Az egész országban sehol sem érintkeznek annyiszor egymással a legnagyobb szélsőségek, mint Budapesten, mindent találhatni itt, még gyermekeket is; mindent kaphatni, még verést is; mindent láthatni, még éhhalált is; mindent érezhetni, még bőséget is a nélkülözésben; mindent izlelhetni, még keserűséget is az igazmondás következtében; mindent hallhatni, meg magyar szót is, és mindent eladhatni, még a böcsületet is, melly most sokkal olcsóbb a marhahúsnál, mit annál inkább csodálhatni, mivel az

ökrök száma sokkal nagyobb, mint a becsületes embereké.

Ezek mellett mindazáltal fogatkozások is vannak, mik közül néhányat szinte elsorolunk.

Budapesten nem találhatni vendégszeretetet, melly hajdan olly híressé tévé a magyart; mert ezen szép tulajdonsága annyi vendéget csödüte be, hogy ugyancsak megadá a vendégség árát, s maga csaknem idegenné lett; nem kaphatni uzsora nélkül segílyt a szükségben, noha törvényeink az uzsorászkodást tilalmazzák; nem láthatunk világosságot, mert ezt rosznak tartják, minthogy a nemzeti színház légszeszvilágának rossz a szaga s nálunk illy fontos ok is elég a jónak megdöntésére; nem érezhetni meleget a fűtetlen szobában, mert szokásaink azt hozzák magokkal, hogy néhány kiváltságos fakereskedő nyakig melegben üljön, habár százezzer szegény kénytelen is e miatt dideregni; nem izlelhetni a híres magyar borok jóságát, mert a Duna olly hatalmas, hogy a pincéket lehetlen előle elzárni; nem hallhatni őszinte örvendezést másnak boldogulása fölött, mert a magyar rendesen csak akkor boldogul, ha magyar lenni, vagy élni megszűnt; és nem adhatni el drágán a magyar elme becses termékét, mert ez nem agár, nem kopó, sőt még csak nem is tajtékipa!

Ki merné aztán még mondani, hogy Budapest nem Magyarország fővárosa, s hogy Budapesten nem kellemes az élet?!

S kik ezt még tagadni merészlenék, azok bizonyosan önkényt jobb véleményre térendnek azok olvasása után, mik most itt következnek.

A gyalgó emberek az élet kellemei, s boldogság föltételei közé sorozzák a címeket is, ezt bizonyosan egy táblabíró sem fogja tagadni, és így Magyarország valamenyi férfia mellettünk van, ki tiz forintos nadrágot visel, s azonfölül tiz iskolának padjába véste nevét.

Az első cím — ember, melly azonban olly általános, hogy természetesen nem igen nagy becsben tartatik, s alkalmasint azért történik olly sok embertelenség, mintha az állatok országához igen közel lagnánk. E cím mindinkább kimegy tehát a divatból, s többnyire így szoktuk magunkat kifejezni: „Gazdag úr, szegény ember“, vagy épen szegény „Ördög“, mi azt látszik bizonyítani, hogy nálunk olly jó dolga van a szegény embernek, mintha pokolban volna. A németek ember helyett bolondnak is szokták a szegényt nevezni: „Armer Narr!“ ezt azonban igen hibás elnevezésnek tartjuk, mert a bolondnak szabad az igazat kimondani; ám, ha nálunk a szegény igazat szól, ugyancsak fájdalmasan tapasztalhatja, hogy erre teljességgel nincs szabadsága.

A többi címek, mikben Budapesten minden ember részesülhet, így következnek bötürendben:

Adós, ennek megszerzésére csak egy kis alá-

írás kívántatik, s hogy ne kényszerüljünk érette mindenestre fizetni, arról hazai törvényhozóink atyáskodólag gondoskodtak. Mellékcíme — arszlán.

Bérlő, ez annak címe, ki a macskát zsákban veszi, azaz : egyszerre fizeti le huszonkét játékszini előadás díját előre, és aztán vakarja fejét, ha nem viszket is. Egyébiránt az illy bérlő nem haszonbérlő. Mellékcíme — az unatkozott.

Csödhirdető, ezen cím az átmenetet képezi a becsületes iparüzéstől a gazdasághoz, és semmibe sem kerül, az az — a lelkiisméretbe.

Dologkerülő, ehez már kissé jobb születés kívántatik, különben viselőjének halála napján egy darab kötél igen meg fog nyulni.

Éhező, ehez leginkább a rendíthetlen becsületesség, és jellemszilárdság által juthatni, a magyarság pedig többnyire nélkülözhetlen föltétel.

Fegyenc, azon ajtó, mellyen át e címhez juthatni, önkényt megnyilik, ha valamelly más ajtót megnyitunk a nélkül, hogy erre jogosítva lettünk volna.

Gondnok, e cím azokat illeti, kik arról gondoskodnak, hogy az árváknak idővel ne legyen mi fölött gondoskodniok.

Honfi, egyél, igyál, és táncolj közcélokra — és megvan.

Iparlovag, iparkodjál lovagias elszántsággal sa-

játoddá tenni a másét, de mindig tiszta fehér keztyűben, és tied a szép cím.

Költő, csak akarni kell, és megy, mert a pénz-költő is vagy a magáét, vagy másét költi.

Léhűtő, mihelyt egy este nyolc csésze theát háborodás nélkül meg tudsz inni, föl vagy vétetve e cím viselői közé.

Műismerő, segítsd valamelly művésznő páholyában széke mögött a levegőt fogyasztani, és tied a dicsőség.

Népbarát, töröld szemeidet, midőn éhes koldust látsz, és siess a casinóba ebédelni, s ki vagy kürtölve mint buzgó népbarát.

Okos, ezt kerüld, mert ha erre érdemesnek tartanak, bizonyosan nem fogsz más címet kapni, ezen egy pedig mindenesetre kevés.

Pörvesztő, ennél nincs könnyebb, mihelyt az ügyvédi oklevél zsebedben van!

Rüpök, csak egy volt ugyan még Pesten, és az is Debreczenből jött, de ha meg akarsz halni, bátran használhatod ezen címet.

Salonfi, igen könnyű cím, mert száz sem ér föl egy derék férfi sulyával.

Tag, Budapesten száz társaság van, mellynek tagja lehetsz, s mellyek csak azért nevezik részeseiket tagoknak, mivel csupán egyes tagokra van szükségök, s nem az egész emberre, ki nálunk száz felé szakadni kénytelen. Legjobb lesz tehát, ha lábaidat

az állatkinzás elleni társulatba, hasadat a természet-tudományiba, gyomrodát a casinóba, s kezeidet a takarékpénztárba nyújtod. Szivedre, és fejedre még most nincs szükség.

Uzsorás, ezt igen sokan gyalázzák, de igen sokan fölkeresik, mert ki ócsáról, vásárol; és e címet igen könnyen elnyerheted, mert ehhez csak pénz kell.

Az utolsó két betűvel adósak maradunk, annak bebizonyítására, hogy semmi tökéletes nincs e földön s csak azt jegyezzük még meg, hogy kiket a főnebbi címek sem vonzanak a budapesti élet megizeltetéséhez, annak rossz izlését semmi nem fogja megorvosolni.

Végre újdonságul megjósolom, hogy jövő februárban mi fog Budapesten történni. Tehát Február:

1. Újságnap, a t. c. olvasók unatkoznak.

2. A zsellérek kiadnak, a háziurak bevesznek, s mégis nem a háziurak érzik magokat rosszul, hanem a zsellérek.

3. A zálogház megtelik.

4. Egy szabad szó lesz hallható, és az európai sulyegyen még sem tántorog.

5. Nyolc táncvigalom és tizenhat csőd jelentése a hírlapokban.

6. Örömnép. A közönség irodalmi előadáshoz, az írók lakomához ülnek. Ezt a közönség és írók csak egyszer teszik minden évben.

7. E héten a szinpadí játékrend csak kétszer fordul föl.

8. Egész Budapestén vasárnap.

9. A pacsirták még ném énekelnek.

10. A dalszinészek közül heten rekedtek , ámbár csak hatan vannak.

11. Az első énekesnő ismét egy nappal idősebb.

12. Az „Életképekből“ egy bötűt sem törlendnek. Szegény olvasók !

13. Nyolc táncstély , és huszonegy temetés.

14. Egy arszlán valamit gondol, de nem tudja mit?.

15. Egy bérkocsis csöndesen hajtand.

16. Az „Ülde“ nem adand lakomát.

17. A „Pesther Zeitung“ban nem lesz lopási hír.

18. Egy agár ötszáz forintón adatik el.

19. Egy koldús az utcán megfagy.

20. Nagy tűz.

21. A vízipuskák megpróbáltatnak.

22. Egy arszlán fekete frakját kiporolják testén.

23. Hatvan váltóhamisítás.

24. Utolsó farsang , de nem — utolsó bohóság.

25. A színházban senki nem ásít , mert hamvazó szerdán a színház zárva lesz.

26. Az elkésett előfizető kétségbe esik , mivel még most is—teljes számú példánnyal szolgálhat neki a szerkeztőség.

27. Egy uj vígjátékíró támad, keresztyének, sirjatok !

28. Sok ember örömmel venné föl havidíját, ha hitelezői már rég le nem foglalták volna.

VI.

Tisztelt szerkesztő úr! Ön azt ígérte e lapok (Életképek) szíves olvasóinak, hogy minden számban, azaz minden héten lesz egy kis séta, s én viszont azt ígérém önnek, hogy minden hónapban pontosan fölveszem díjamat; eddig mindketten megtartottuk szavunkat, s én részemről ezentúl is kész vagyok szavamat megtartani, de mégis illőnek találnám, hogy cseréljünk már mi is szerepet, mint a politikai világban szokás. Én tudniillik szíves készséggel ajánlkozom, ezentúl havi díjamat minden héten fölvenni, ön pedig csak minden hónapban egyszer adjon lapjaiban sétát, s így velem együtt a közönség is nyerni fog, ön pedig könnyebben szabadul pénzétől.

Ezen indítvány után, melly alkalmasint üldemegyeivé válandik, azaz, soha nem fog teljesülni, bocsánatot kell öntől kérnem, hogy mai száma mindenestre séta nélkül fog megjelenni, mert én gyűlésbe sietek, honnan ma a világ minden kinciséért sem maradnék el, mert a híres Üldeházi család vagy szövetség ott ma próbaszerepet adni készül, s a gyarló emberek igen szeretik mások bukását szemlélni; azt pedig csak elhiszi ön, hogy az ígért cikk megírását utolsó pillanatra hagytam, mint tősgyökeres

magyar emberhez illik , és ugyan tudhattam é előre, hogy én épen ma mindenesetre ülésbe akarok menni? A magyar nem szokta még meg az akarást , ne csodálja ön tehát , hogy engem is csak váratlanul lepett meg a szabadság ezen egyik gyermeke.

Vigasztalja ön tehát magát , s nyilatkoztassa ki lapjában , hogy

„Elháríthatlan akadályok miatt ezuttal , Budapesti sétát‘ nem adhatunk. Szerk.“

Higye meg ön, ez használ , közhiedelemre táland , és e rovatunkat érdekessé fogja tenni , mert a magyar nagyon megszokta azt , hogy ahhoz , mi jó, csak nagy akadályok után juthat , s hogy ezen akadályok legyőzése csak igen ritkán sikerül.

Reményelem , hogy az itt következő sorok elővasása után menteni fogja ön kötelességem teljesítésének elmulasztását , mert látni fogja , hogy írásra nemcsak időm nem maradt, de kedvem sem lehetett.

Hogy az ülésbe juthassak , egy utcán , és egy szíven kell keresztül mennem ; utcán természetesen, szíven pedig csak azért , mivel a Dunát Magyarország lüktető szívének szokták nevezni , és ez ma csakugyan lázasan lüktetett , mert hullámaint olly magosra ostorozá a szél , hogy bármelly krassómegyei falusi oláh templom tornya sem látszott volna ki közölök, ámbár a csónak oldalán nem csapódtak keresztül.

Az utca nem széles ugyan , de sáros , az utca nem szép ugyan , de göröngyös ; azonban távol le-

gyen tőlem ezért ellene kikelni! Tudom én jól, mennyit szenvedett azon utca Buda várának visszavételekor a törökök hatalmából, s azért épen nem vagyok eléggé méltánytalan azt követelni, hogy azon iszonyu ostrom sebei már mind be legyenek gyógyítva. Hiszen egy kis hurutot is mennyi ideig gyógyítanak napjainkban, hát még az illy sebeket!

Hah, most lábam mély gödörbe süppedt, s a felcipő lemaradt csizmámról! Oh, kérem, ezen nem kell csodálkozni, e helyen állott Abdi basa nagy mozsárágyúja, melly a mostani halászáros felől előnyomuló spanyol segélyhad ellen öldöklő szereket szórt. Ezen mozsárágyút, történeti évkönyveink szerint, olly keményen tölték meg a törökökhez átpártolt bajor és württembergi pattantyusok, hogy minden lövés után hátrált, s mélyen a földbe fúrta magát. Nem csodálhatni tehát, hogy e nagy mélyedést még maig sem lehet egészen kitölteni, sőt műértők egyenesen azt állítják, mikép a nehéz mozsárágyú egészen elsüllyedt, s most is mindig mélyebbre süllyed, következésképp mindig újabb mélyedést okoz.

Ezen történeti fontosságu és természettudományi nevezetességű mélyedésből felcipőmet kihálászván, magyar lábamat ismét megnémeleltem vele, hogy könnyebben boldogulhassak, és utamat folytatni akarám, de most egy szelid dombocskában botlottam meg, mellyet hegynek nem nevezhetni ugyan, de a Hortobágy egyenes vidékén fél napi járásra még-

*

is meg lehetne látni. Lám, lám, gondolám édes elragadtatással, milly kajánság a magyar tisztviselőket arról vádolni, hogy egymás iránt nem viseltetnek illő szeretettel! Budavárának visszavétele után másnap reggel kilenc órakor, mikép történetiróink részletesen följegyzék, Bekk, Budavárának akkori erélyes kapitánya, e helyen egy kövön állott, s onnan osztá parancsit a csatatért tisztogató labancoknak. És azóta ezen kő mindig olly ünnepélyes tiszteletben tartatik, hogy a kövezők soha nem egyengetik el. Igaz ugyan, hogy több illy kő is áll ki ezen utcában, de ez csak kegyeletből van, mert teljes bizonyossággal nem tudhatni, hogy mellyik kövön álla tulajdonképen a derék Bekk, s azért számos kő hagyott meg tizenhetedik századbeli állapotában.

Ezen krónikai visszaemlékezés után a Dunához vezető lépcsőhez minden további szerencsétlenség nélkül elértem.

Maga kárán tanul a magyar. Ezt tartja egy magyar közmondás, de ez nem mindig való, mert előtem a lépcsőn egy igen divatos asszonyság elesett, s én az ő kárából tanultam, azon kitörött lépcső nagy sebét kikerülni. Az asszonyság divatos öltönyét a divatos sár semmivé tevė.

„Ah, istenem — sohajta könnyű szemekkel az asszonyság, — oda vagyok!”

„Méltóztatott magát megsérteni, nagysád?” kérde egy édes arcu parti arszlán, ki mindennap csak

tíz órát szokott a csónakok közelében a parton el-
ácsorogni.

„Ah, ha csak ez volna!” fuvolázá a hölgy ezüst-
hangja.

„Tehát még nagyobb baj?” — hegedülé a parti
arszlán rekedt hangja.

„Haza kell mennem ruhát váltani, és elkésem az
ülésből!”

Hm, gondolám, csodákat érünk, a hölgyek is
szeretnek már ülni. Igen ám, sűgá bennem a gonosz
lélek, melly ritkán távozik fülem mellől, szeretnek
ülni, de — nem otthon.

„Uram, — szólék most egy ismeretlen urhoz,
ki a parton ásított — mért nem javítják ki ezen nyak-
törő lépcsőt?”

„Mert fátumát senki nem kerülheti el, — mon-
dá ő nagy bölcsen, s egyszersmind erélyesen, —
kire ki van mérve, hogy nyakát törje, bizonyosan a
legsimább padlózaton is beteljesül rajta a sors hatá-
rozata.”

Lám, ez bizonyosan még a török időben élt
családok valamelyikétől származik, azért hiszi olly
makacsul a sors hatalmát. Lehet, hogy éppen azon
híres Fink nevű hadnagy utódja, ki Budavárát két-
ezer forintért török kézbe akarta játszani, s azóta
Pintyre magyárosítá nevét.

Azon lépcső mindazáltal nem hagyott nyugod-
nom, s este csakugyan sikerült is egy régi, de tel-

jes hitelességű magyar krónikában, melyet egy tisztelt hazánkfia németből diák nyelvre fordított, annak nyomába jutnom. A török hatalom idejében tudniillik bizonyos török bég eltörte ott lábát, s azóta általános csak Csonkabégnek neveztetett, utóbb pedig keresztyénné lett, Lipótnak keresztelteté magát, és derék magyar vitézzé vált. Ezen lépcső tehát a derék Csonka Lipót emlékére hagyatik meg hajdani állapotában. S mondja aztán még valaki, hogy a magyarból kihalt a kegyelet!

A csónakhoz értem.

,Vissza! — rivalgá a révész, — ezen gyilkos szélben nem tréfa Pestre evezni.’

A révész ezt rácul vagy németül monda, s ön jól tudja, hogy én e két nyelven nem tudok beszélni. Huszast mutaték tehát a révésznek, s ő megérté ezen magyar beszédet és csodálkozva tapasztalá, hogy a gyilkos szél rögtön meglehetősen lecsendesült, mint-ha szónok lett volna, kinek száját hirtelen bedugják.

Példámra még több magyarul beszélő találkozott, s a csónak csakhamar megindult, a parton maradt szegény emberek, és újságírók pedig zúgolódtak, hogy ott kelle maradniok.

Oh, ti boldogtalan rövidlátásuak, mondjatók inkább dicséretet az emberszerető révészeknek, kik a pénzes embert átszállítják ugyan, de csupán azon népies elvből, hogy a gazdagért nem kár, ha különben is kedve van életét kockáztatni, de bezzeg a

szegény embert meg kell tartani szűkölködő családjá számára, és hasznos életét nem szabad veszélynek kitenni, valamint az újságíróét sem, hogy legyen mindig, ki a szegények ügyei fölött gondosan őrködjék.

A hullámok szerencsésen Pestre lükteték csekély személyemet, hol, meglehetősen átázva, partra szállottam. Semmi baj, gondolám, ülésbe megyek, Üldeházy úr szónoklani fog, és én — megszáradok.

Alig haladék néhány utcán végig, s egy csinos hölgy sietve lépegete mellettem két pár sáros cipőben, és egy pár szép tüzes szemmel.

Most nőcselédet láték utána rohanni, kinek egy pár cipője sem volt, ámbár a természet őt is egy pár szemmel áldotta meg.

„Téns asszonyka! Téns asszonyka!” — kiáltá a cipőtelen.

„Mi baj?” — kérdé haragosan s folyvást sietve a fölöslegesen felcipőzött remeke a természetnek.

„A kis Gyula fölébredt, és nagyon sir.”

„Adjatok valamit kezébe.”

„A kis Málcst nagyon elövette a hurut.”

„Adjatok valamit nyakára.”

„A téns urat nagyon rázza a hideg.”

„Adjatok rá még egy paplant. Lódulj vissza, nekem ülésbe kell sietnem.”

És a négy cipő két lábon még gyorsabban haladt előre, a cipőtlen két láb pedig visszacammogott.

Gonosz szellemem mindenfélét sugdosott e rövid párbeszéd után füleimbe, de én lecsöndesítém őt, feddőleg mondván neki:

Hallgass oh gúnyolódó gonosz szellem, mit értesz te ehhez. Ezen némben előbb volt honleány, s csak azután lett nő és anya. A honszeretet magasztos szelleme azt kívánja tehát tőle, hogy férjét és gyermekeit bizza cselédeire, háztartását bizza ugyanazokra, ő maga pedig siessen ülésbe, mert minél nagyobb az áldozat, annál nagyobb az érdem, s a haza boldogsága kívánja, hogy a lelkes honleányok is üljenek akkor, midőn a honfiak buzgalma leül!

A gonosz szellem feledé gúnyolódó hajlamát, s megszégyenülve elhallgatott, én pedig gyorsan követém a lelkes honleányt az ülésbe.

Ámde fájdalom, mindketten már későn jövénk, minden hely el volt már foglalva, s mi számos másokkal együtt, csak az udvaron állva vehettünk részt az ülésben.

Ezen elkésés annyira megszomorítá lelkemet, hogy minden foglalatosságra alkalmatlanná levék, s azért bizton reménylem, miszerint drága szerkesztő ur, illő és méltányos tekintetbe vevén az elmondottakat, meg fog bocsátani, hogy becses lapja számára ezuttal „Budapesti sétát“ nem írhattam.

VII.

E lapok nyájas olvasói és tisztelt előfizetői tudják, hogy Budapestről pár hétre el kelle utaznom, s azt is bölcsen tudni méltóztatnak, mikép az, ki édes hazánkban télvíz idején utazni kényszerül, a nélkül, hogy szárnyakkal birna, utazásából visszatérte után azonnal rendkívül nagy kedvet érezhet magában — sétálásra, s ez az oka, hogy én is rögtön ismét sétálni indulok.

Mivel pedig nem igen valószínű, hogy szobámból kilépven tüstént valami érdekes elmondani valót találjak, tehát röviden azt beszélem el, hogy merre jártam, és jártamban-keltemben miket tapasztaltam.

Ha híres magyar utazó volnék, s ungot berket bejártam volna, és most egy pár pohos kötetnyi utazási leírást akarnék elmémből lecsapolni, úgy mindenekelőtt így kellene szólanom:

„Kívánjátok tudni, mikép váltam el hazámtól? Ah, ne kívánjátok, hogy ezt elmondjam, mert a szilaj fájdalom kifejezésére nyelvünk egész gazdag tárháza kimondhatlanul szegény!”

Ebből aztán világosan tudhatja a nyájas olvasó, hogy mit érez az utazó, midőn hazájának határát átlépi a gözs füdezetén, vagy gyorskocsi kényelmes ölében, melly kemény ugyan, de annál rázósabb.

Ezután például Párisba érkezik a híres utazó,

és a tisztelt olvasó feszült kíváncsisággal várja a nagy világváros leírását, melyly olly dalt zengett egykor, hogy még most is czen táncol a fél világ.

És a tisztelt olvasó csakugyan nem csalatkozik igazságos várakozásában, mert a híres utazó ekép nyilatkozik:

„Azt várjátok talán, hogy részletesen leírfjam a világcsodák e fővárosát? Ah, ne kívánjátok azt, csak látni kell Párist, és mindent személyesen tapasztalni, mert emberi nyelv nem képes az ottani csodákat illőn méltatni.“

Ime ebből mindenki olly világos fogalmat nyer Párisról, mintha legalább is háromszor személyesen ült volna az adósak ottani börtönében.

Ezekből pedig természetesen következik, hogy a visszatérő híres utazó keble annyira feszül az örömek miatta, midőn először pillantja meg ismét imá-dott hazáját, hogy ezen rendkívüli érzelmeket szavakba önteni nem lehet, mi az érdemes olvasónak nem csekély örömére és még nagyobb hasznára szolgálhat.

Én, fájdalom! a híres utazók ezen kedvező előnyeiből egyet sem használhatok, mert még csak annyira sem vagyok híres, hogy valaha halottal ebédelnem sikerült volna, mit azért is sajnálnom kell, mivel egy német költő hajdan azt éneklé, hogy a halottak gyorsan lovagolnak, miből méltán következ-tethetni, hogy a halottak egyszersmind jól szoktak

enni, mivel a gyors lovaglás az emésztést rendkívül előmozdítja, mi annyira megy, hogy még az aranyat és ezüstöt is könnyen fölemészti azok, kik a lovaglásban igen gyönyörködnek, s annak minden nemeit nagy tüzzel gyakorolják.

Ennél fogva tehát minden virágos beszédemtől tartózkodnom kell, s csak egyszerűen mondhatom el azokat, miket nagyszerű utazásom folytában tapasztaltam, melly nem terjedt ugyan a világ végeig, hol az ember minden megerőtetés nélkül lemarkolhat a semmibe, de nem is volt olly igénytelen, mintha csupán Debrecentől Kisvárdáig erőltettem volna meg egy derék csizmadia kezeiből származó fekete paripáimat, mellyek nemességéről nem szól ugyan a híres méneskönyv, mellyel Velence hajdani aranykönyvét utánozzák; de mellyeknek bőre azért mégis szintolly vastag, mintha valódi nemes ösökből hiányt soha nem szenvedtek volna.

Az elválás Budapestről nem igen nehezemre esett, mert tudtam, hogy sokan — igen sokan vannak, kiknek keblét iszonyuan fogja dagasztani a fájdalom ezen elválás miatt; tudtam, hogy sokan, igen sokan vannak, kik olly buzgó érzelemmel függnek rajtam, hogy minden lépteimet saját sarkukhoz szeretnék láncolni; tudtam, hogy sokan, igen sokan vannak, kik mindig szemeik látkörében szeretnék tartani csekély személyemet, hogy igénytelen vonásaimban szünet nélkül gyönyörködhessenek és sze-

meimből vágyaik viszonzását olvashassák; tudtam, hogy sokan, igen sokan vannak, kik az idő legparányibb változásától is megijednek, mert attól remegnek, hogy egészségem fölbomlik, és az orvosok buzgó segélye által olly boldog állapotba jutok, melyben minden további segélyt tökéletesen nélkülözhetni; tudtam, hogy sokan, igen sokan vannak, kik — hi-telezőimnek neveztetnek! Ime, milly boldog az ember, ha sok az adóssága, s kevés a reménye, hogy azokat valaha kifizethesse.

De hiában, mennem kelle, és én engedék a sors parancsának, önkényt és zugolódás nélkül, mintha katonának fogtak volna kötéllel. Utaztam pedig egyenesen Khinába.

Csodálkozik talán valaki, hogy ezen nagy utat néhány hét alatt mikép futhattam be? Oh, kérem, méltóztassanak meggyőződve lenni nyájas olvasóim, hogy Budapesttől Khina épen nem fekszik távol, s ki ezt nem hinné, méltóztassék Budapest bármelly utcájában orrát kissé magasbra emelni, és azonnal megérzendi a — thea szagát, s nem világos tanujele é ez annak, hogy Khinához közel vagyunk?!

Tehát egyenesen Khinába utaztam, és mihelyt.—

De lám, milly messze ér az ember, ha gyorsan halad, és nem fontolgatja sokáig, hogy ugyan fölemelje é lábát, vagy a sárhoz hagyja tapadni.

E tért az árviz csinálta a Józsefvárosban, mit a rajta látható szeméthalmakból is mindjárt alaposan

következtethetni, miket a fölbőszült hullámok kilenc év előtt ott feledtek, s mellyek iránt olly nagy a tisztelet, hogy eltakarításukra nem találkoznának karok talán itéletnapig sem, — ha a jótékony szél nem helyettesítné magát néha e szolgálatra. Én mindig kevés tisztelettel viseltettem a magyar karok iránt, azon gömbölyüket kivévén, mellyek néhanéha derekamat, vagy nyakamat övezték, és istennek hála, még most is övezik; mert mindig úgy okoskodtam, hogy Magyarországnak ennyi meg ennyi millio karja van, és ugyan, mit tett velök eddig? Többnyire az illető tiszteletre ugyan nem, de bámulatra méltó hasakra horgasztatá azokat, és azzal vége. Istenem! sohajték, midőn Dreyschok urat a zongorán egyetlen bal kezével csatázni látám és hallám, ha minden száz magyar kar vinne véghez annyit, mennyit ezen művésznek egyetlen balkeze, úgy szegény magyar hazánk annyira meggazdagulna, hogy még a lipcai túró is tiszta aranynya változnék!

Az illy jámbor ohajtások azonban rendesen csak jámbor ohajtások szoktak maradni, s nem mozdulnak, valamint a Józsefvárosi árvizi tér személtetvényei sem mozdulnak, s akkor sem fognának mozdulni, ha minden magyar kar csupán a zongorán fejtené ki munkásságát.

Ne gondolja azonban a nyájas olvasó, hogy csupán ezen szemétdombok zavarák meg előadásom fo-

nalát; oh, nem, hiszen ki Budapesten és Khinában megfordult, annak figyelmét az ily megszokott látvány nem igen fogja megzavarni.

Ámde nagyszerű látvány terült egyszersmind szemeim előtt az érdeme szerint méltánylott téren. Szeretném hinni, hogy Velencében vagyok, de az álló tavacszkákban könnyű sajkák helyett csak nehézkos békákat látok, melyek nem énekelnek ugyan oly szépen, mint a velencei sajkások, de mégis csakugyan énekelnek; szeretném hinni, hogy Romában vagyok, ámde Romában a romok emelkednek; itt pedig egész alázatossággal földön terjednek el, mintha azok helyett szégyelnék magokat, kik őket oly disztelen állapotban megszívvelik, végre kénytelen vagyok azon első hiedelmemhez ragaszkodni, hogy csakugyan Pesten, és pedig a Józsefvárosban, s különösen annak nagy terén állok, és voltaképen mindnyájan az emlékezetes húshagyó keddet ünnepeljük, mert a nép magán kívül van örömében, hogy holnap már jogszerűen böjtölni kezdhet, mire eddig néhány hónap óta a mészárosok által törvénytelenül kényszerítetett.

Mennyi álarcos ember tolong gyalog s lóháton e téren, sokkal több, mint a városi nagy táncteremben, hol azért nincs álarcokra szükség, mert a finom műveltség annyira megtanítá a tettetést, hogy álarc nélkül sem igen ismerhetnek fényes termekben egymásra az emberek. És milly zajosak itt ezen álarc-

cosak! gondolataikat olly nyíltan kimondhatják, mintha nem is tudnák, hogy csak azért van esze az embernek, hogy gondolatait elűtkolja.

Milly derék férfi ott azon álarcos lovag; egy nemzetes lapba három likat vágott, és két hasadékot csinált; a három likon szemei, és szája látszanak, a két hasadékba pedig füleit illeszté, mellyek olly kicsinyek, hogy ezen sajátyszerű álarcából bizonyosan már sokkal nagyobbak is kandikáltak ki. Hah! ez a derék levente. Most végig vágat a téren, mintha szarvast üzne, vagy rókát; majd leugrik telivér ménjéről, melly fél óra előtt még bérkocsi rudja mellett elmélkedett a világ mulandóságáról, s piros szolgálóval táncol a csapszék ajtaja előtt, ki nem ismeri ugyan a risport, de annál több jó étellel simitá ki arcát belőlről; azután tökét akaszt egy vastag szakácsné nyakába, ki most sem juthatott férjhez, ám-bár mindennap megfordul az új épület közelében; majd ismét lóra pattan, s valamint lovaglásban ki nem fárad, úgy a táncban sem ernyed el; de érdemei méltányoltatnak is: a hölgyereg hangos köszönetet fog neki holnap bizonyosan szavazni a mészárszékben, habár minden font húsból tiz latot fog is elcsípni. E multságok közben pajkos inasgyerkőcök is derekasan gyakorolják erejüket, s a verekedés olly nagyban kezd menni, mintha az egész népcsoport csupa művelt; vagy is nemes emberekből állana, és a városhajdúk botja igen érthetőleg győz meg

mindenkit arról, hogy a legszebb, legártatlanabb örömnnek is két vége van.

Néhány pillanat, s egy pár kötözött emberen kívül egyebet nem láthatni, kik csöndesen elkisér-
tetnek, mivel annyi zsebkendőt leltek náluk, mintha
rendőrkémeknek születtek volna, azaz : mintha leg-
alább is hat orral áldotta volna meg őket a természet.

És most menjünk tovább. Én tehát, mint már
említém, egyenesen Khinába utaztam, de — erről
majd a jövő héten.

VIII.

Tehát egyenesen Khinába utaztam, mint már említ-
nem szerencsém vala; mivel azonban a városok ne-
vei igen furcsán hangzanak, s különben is nagyon
hasonlítanak egymáshoz mindenben, tehát a nyájas
olvasó semmit nem vesz, ha azokat egyáltalában nem
nevezem meg.

Midőn partra léptem, mindenek előtt az voná
magára figyelmemet, hogy semmit nem láttam, mi
figyelmemet különösen magára vonhatta volna, mi-
ből csaknem azt kelle következtetnem, hogy vala-
melly magyar városhoz érkeztem.

És ebben talán van is valami, mert Khinában a
csónakot dzsonknak nevezik, s nem világosan bizo-

zonyítja é ez , hogy mi magyarok Khinából származunk ? Legalább azt sem támogatják erősebb okok, hogy a finnektől származunk, és mégis vannak, kik ezen utóbbi állításnak hitelt adnak. Én részemről inkább Khinát tartom ősi fészünknek , mert khinézt sokat láthatni köztünk , de finneket, vagy is finnyászkodókat épen nem , midőn például valamelly hivatal elfogadásáról van szó.

Francia gőzösön érkeztem Khinába, s nem győzém csodálni, hogy a francia kapitány francia nyelven kormányzá legénységét, mert nálunk Magyarorszáiban megszoktam már, hogy a német kapitány angolul parancsolgat az olasz legénységnek, ámbár sem ez, sem ő maga nem érti az angol nyelvet.

Este a város sötét vala, s tudakolásomra azon fölvilágosítást nyerém, hogy Khinában lámpaünnepet szoktak évenként tartani, s ez okból a lámpákat nem akarják mindennapi használat által megfertőztetni.

Ime, ismét egy ok a mellett, hogy mi Khinából származunk, mert a lámpák nálunk is kíméltetnek, azon kis különbséggel, hogy nálunk egy nap sincs az évben, mellyen általános világosság ünnepeltetnék. Hogy itt a nap alatt tulajdonképen éjszakát kell érteni, az természetes; azt pedig mindnyájan jól tudjuk, hogy nappal csakugyan nálunk is általános világosságot terjeszt a nap, mivel ennek megakadályozása még senkinek sem sikerült.

Partra lépván, átnyújtám útlevelemet, de senki nem tudta elolvasni, mivel magyarul volt írva.

Ez ismét mutatja, hogy Khina, és Magyarország közt nem csekély a rokonság, mert Magyarországon is több nemes városban fordultam meg, hol ugyancsak meggyülne a tisztelt hatóság nagyobb részének baja, ha magyar oklevelet kellene olvasnia, s egyszersmind megértenie. Bajom azonban még sem történt, mert írás helyett mást adtam a rendőrtiszt markába, és azonnal olly jól megértett, mintha itthon lettem volna.

Vasárnap volt. Végig mentem a legközelebbi utcán. A khinai asszonyok nem szépek ugyan, de rútak is vannak köztök.

Ime nyájas olvasó, e néhány szóval milly hiven jellemzém az összes lakosságot; de bezzeg sok utleírást is kelle ám átolvasnom, mig illy célszerű, jellemzetes és eleven írásmódot bírtam sajátommá tenni, melly kevcset mond ugyan, hanem épen azért gondolkozásra ébreszt, mire a mostani fölületes időszakban vajmi nagy szükségünk van!

Azonban menjünk tovább.

De bocsánatot kérek, ez uttal csakugyan nem megyünk tovább, hanem megállapodunk, és körületekintünk, mert az, mi itt történik, iszonyúnak látszik.

Mellyik utcában vagyunk, nem tudom, mert Pesten több olly szurtos utca van, mellyek annyira

hasonlítanak egymáshoz , mint a színvesztett kimosott zsebkendők. Az illy utcákban — pedig számuk vajmi nagy , a kis ajtók csak annyiban különböznek a nagy kapuktól , hogy ezen utóbbiakon több harapása látszik az idő vasfogának , s alattuk a sárnak ágya szélesebb , mi azonban csak akkor veszélyes , ha a részeg ember arccal esik bele , és történetesen senki nem megy arra , mi gyakran megtörténik. Az udvarok tökéletesen hasonlítanak egymáshoz , s olyanok , mint a beteg ember teste , melybe csak hálni jár a lélek , bennök is tudniillik csak éjjel lehetne napfényt látni , ha azon időben a napnak történetesen más országokban nem kellene világítania ; ezt mindazáltal ne gondolja senki rosznak , mert nyáron az illy udvarok igen kellemes hűvösségűek , mint például a pincék , télen pedig úgyis csak olyan a nap , mint a magyar táblabíróság , vagy más olly fényes hivatal , mellyel fizetés nincs összekapcsolva.

Igen jellemzetes még ezen utcákban , hogy nem söpretnek , és mégis tiszták , s ez onnan származik , mivel többnyire , sőt majd kizárólag csupán szegény emberek laknak bennök , kik minden szemétszálat felhasználnak , s épen azért nagy adót fizetnek a város szükségének fődözésére , épen mint a magyar parasztok , kik magok csinálják az utat , magok kapnak e mellett díj helyett botot , ha a biztos urnak úgy tetszik , és aztán mégis épen csak ők fizetnek rajta.

Az illy utcákban többnyire olly polgárok és bi-

zonytalan polgári állásu emberek laknak, kik valaha jobb napokat láttak, s mások fényüzése, szőszegése, s a törvények egyenlő hatályossága ótalma következtében végső inségre jutottak, és most elrejtőznek, mert annyira jutott már a világ, hogy a szegénység-nél nagyobb gyalázatot, főkép nagy városokban, alig ismernek az emberek.

Ezen szegények többnyire két szobát bírnak ezen szurtos házakban, s az egyikben magok laknak, a másikat pedig bérbe adják. Kiknek? erre ők magok sem tudnának felelni, mert ők csak nagy lakbért, és előrefizetést kívánnak; vágyaik tovább nem terjednek, s a kíváncsiságnak már csak azért sem barátai, mivel magok sem szeretnek kíváncsi kérdésekre felelni.

Ezen házak egyike előtt most bérkocsi áll, a mi épen nem ritkaság, mert nagy városokban még sok lágy szívű leereszkedő ember van, ki néha a szegénységnek hajlékát meglátogatja.

Ugyan mi célból?

Ugyan, ki akarhat olly kíváncsi lenni?

A ház sötét belsejéből nagy zaj hallik, mintha színfalak közül zendülési moraj törne ki, azon kis különbséggel, hogy a kinyomuló hangok igen természetesen szenvedélyesek, míg a színfalak mögötti zaj rendesen olyan szokott lenni, hogy bizony semmi komolyat nem sejtethet mögötte az ember.

Hallatszik pedig egy siróhang, melly olly fókán hangzik a szenvedélynek, mint például, midőn

Norma szembeszáll Severrel, és ökleit olly tüzesen jártatja római orra körül, hogy az ember szíve szinte megcsúszna rajta, ha bizonyosan nem tudná, hogy az egész csak tréfa.

E mellett vastag férfihang tűnik ki, melly annyira el van már gyöngülve a szörnyű kiáltozás miatt, mint a török császáré, midőn embereit még félholtan is Zrinyi és Szigetvár ellen uszítja. Ezen hang olly válogatott körmönfont kifejezések harsogtat, hogy csak vámszedő, rendőr, vagy bérkocsis törvényes tulajdona lehet. Jól megfontolván azonban a körülményeket, vámszedőnek mégsem tarthatjuk őt, mert az annyira megszokta a goromba ordítást, hogy hangja elgyöngülést vagy éppen elrekedést egyáltalában nem ismer. De azt sem hihetem, hogy rendőrt kelljen a féktelenül kiáltozóban tisztelnem, mert itt komoly verekedés van készülődben, vagy már éppen folyamatban, s illy alkalommal rendőrök nem igen szokták a szabadság gyakorlatát korlátozni. Tehát bérkocsis? Alkalmasint, mert a lovak mellett nincs kocsis, és az okos állatok olly sajátzerűen hegyezik füleiket, mintha a többször érdeme szerint méltánylott hangot igen jól ismernék.

De egy arslánhangot is hallunk, melly olly rekedt, hogy akár első énekese lehetne bizonyos színháznak. De honnan gyanítom, hogy ezen hang arsláné?

Oh, azt igen könnyű meghatározni, mert mindig e szokat mekegi:

„Szemét nép, rongy nép!”

Nemde világos, hogy így csak haszontalalan arszlán beszélhet, mert hiszen minden gyarló ember leginkább csak magáról szeret beszélni, s legörömetesebb tulajdon nevét és cimeit emlegeti.

De mi ez? Mintha csak a négy hölgy dalát hallanók a „Négy Hajmonfiból.”

Milly zaj, ezek mind nagy művésznők lehetnének, mert csak kiáltozni halljuk őket, és egyetlen szavukat sem értjük. Valóságos daljáték, mert csattanást is hallhatni, melly nem olyan ugyan, mint a réztányér hangja, hanem mindenesetre beillik olly hangnak, millyent a tenyér okozni szokott, midőn a tapsolásban sajtóhibát követ el, és nem a másik tenyérre, hanem másnak arcára csattan. Ah, ez pedig vagy a nagy dob volt, vagy igen gyakorlott ököl, melly célját eltéveszteni nem szokta, és lelkes működésében nem hamar fárad el.

És mennyi ember gyülekezik az utcán! Milly kíváncsian várják a játszó személyzet utcára jöttét, bizony sok lesz, ha a gyönyörű jelenetet meg nem tapsolják, mert hiszen az illy verekedéseket rendszeren a színházak művelt közönsége is lelkesen megszokta tapsolni.

„Ugyan kérdezze ön meg valakitől, hogy mi történik itt?”

Igy méltóztatik hozzám szólni a nyájas olvasó? Szívesen engedek a parancsnak, de bajos lesz

illő fölvilágosítást nyernünk, mert ezen emberek mind németek, én pedig nem tudok németül. De ez nem baj, tekintsünk csak körül, s bizonyosan — — lám nem csalatkoztam, ott áll egy ujdonságíró barátom, ettől mindent megtudhatunk.

És ne tartsa aztán senki valószínűtlennek, hogy épen akkor találkozom tisztelt barátommal, mikor rá szükségem van, mikép regényekben rendszeren történik, mert a hol botrány van, ott az ujdonságíró mindig jelen szokott lenni, vagy legalább úgy leírja azt, mintha jelen lett volna, a mi tulajdonképen mindegy.

Tehát szólítsuk meg őt — de majd csak a jövő héten.

IX.

Tehát szólítsuk meg ujdonságíró barátunkat, ő bizonyosan tudja az egész történetet, vagy ha nem tudja is, legalább körülményesen el fogja mondani.

„Tisztelt barátom, ugyan mit jelent e pokoli zaj azon házban?”

Barátunk fricskát nyomint — szerencsére csak szivarának hamvára, és el nem palástolható örömmel szól:

„Igen furcsa esemény megy ott véghez, barátom uram, Párisban legalább is három író készítene belőle egy egy mulatságos vígjátékot, nálunk azonban

fájdalom! csak egyszerű újdonságocska válhatik belőle, ha nem fogja senki akadályoztatni.“

„Igen kíváncsivá tesz ön.“

Halljuk tehát az egész épületes történetet. Volt Pesten egy csinos lyányka a szolgálattevők szerény osztályában, kit falujában Marcsának, Pesten pedig Marinak szólítottak. Ezen csinos Mari előtt annyiszor mondták, hogy ő nem rút, míg végre tökéletesen meggyőződék, hogy kezét a munka eldurvitja, s hogy Mari jobb ugyan Marcsánál, de Irma még Marinnál is szebben hangzik. Ezen utóbbi véleményben egy böcsületes bérkocsis is osztozott, kinek szíve sokkal puhább volt, mint tenyere, azon egyszerű okból, mivel szívét az ostornyél nem törheté úgy föl, mint tenyerét. A böcsületes bérkocsis úgy okoskodott, hogy miután a terhet még a lovak is párosan huzzák egymás mellett, nem ártana, ha neki is párja akadna. Hiszen a legnagyobb kormányférfiak is éreztek már magukban hajlandóságot a gyöngeségre, mért ne tehát ő is, ki a gyeplűket még ügyesebben kormányozta, minthogy nem rántá vissza, hanem mindig előmozdítani iparkodék a gyors haladást. Beszért tehát Irmával, s nagy örömmel tapasztalá, hogy a szép hajadon megérté szavát, min pedig éppen nem kellett volna csodálkoznia, mert hiszen az ő szavát még az oktalan lovak is megértették. A derek bérkocsis olly gyakran ült már finom műveltségű urak, s hölgyek társaságában, ő a bakon, azok hin-

tájában, hogy igen jól tudá, mikép amugy hü bele Balázs módjára megházasodni nem illik, hanem előbb mindent illőn el kell rendezni, s azért szobát fogadott Irmának, hogy a menyekző napjáig részint a szükséges fehérneműeket elkészítse, részint pedig magát a gazdálkodásban előre is gyakorolja, mi a szorgalmas Irmának annyira és oly szerencsésen sikerült, hogy a derék bérkocsis nem győzte bámulni: milly sokat bír menyasszonya a kevés pénzecskéből vásárlani. Ez alatt a menyekző napja a bárány farsangra határozatott, s Irma néhány nyilvános táncvigalmat is meglátogatott. Ezek egyikében bizonyos arszlán történetesen azt kérdé tőle, hogy tud é kendőket beszegni? Minő kérdés! viszonzá ő sértett önérzettel, mintha költőtől kérdeznék, hogy hiszi é tulajdon halhatlanságát? És vállal é el munkát? volt a második kérdés. Irma erre természetesen igenel válaszolt, mert hiszen gazdálkodnia kellett. Megmondá tehát lakását, s szerényen erősíté, hogy szolgálataival a nagyságos ur bizonyosan meg lesz elégedve. Másnap, azaz ma, bérkocsiba ült az arszlán, és Irmához hajtattott, a kérdéses kendők beszegése végett. Van nekem egy igen tisztelt barátom, ki rendkívül haragszik, midőn valami véletlenül történik meg, pedig hiában, a véletlenség igen nagy szerepet játszik a mai világban, és így azon tisztelt barátom kénytelen lesz abban is megnyugodni, hogy az ármányos véletlenség közel kétszáz bérkocsi közöl é-

pen azon egybe ülteté a szerencsétlen arszlánt, mely-lyet pokoltüze gyanánt kerülnie kellett volna. Ki te-
het a sors csodateljes és rejtelmes végzéseiről? A
derék bérkocsis épen nem csodálkozott, midőn az
előtte sötétben is tökéletesen ismert háznál az arsz-
lán kiszállott, és hangosan szóla: egy óráig várako-
zol rám! de csakhamar azon okos gondolatra jött,
hogy azon egy órának legalább egy részecskéjét
menyasszonyánál kényelmesebben töltheti el, mint
a bakon, s mivel lovainak állósságában olly tökéle-
tesen bizhatott, mintha legalább is negyediziglen
fontolva haladóktól származott volna, tehát kocsiját
nyugottan megkerülé, és menyasszonyához sietett.
Mi történt ott, azzal nem szolgálhatok, mert csak
annyit tudok, hogy Irma, a vőlegény, az arszlán,
és a háziasszony lányaival együtt iszonyu pörpatvarba
keveredtek, mellynek valóságos verekedés lett vége.

Ime mit szült itt is a gonosz véletlenség, melly
nélkül semmi nagyszerű nem történhetik a világon.

Félek, hogy ezen esemény következtében a
böcsületes bérkocsis elbúsulja magát, lemond a di-
csőségről, és beáll az „ánspanigerek“ közé, kik
azon bölcs életelvet gyakorolják, hogy páratlanul is
meglehet élni.

És már most ismét visszatérhetünk Khinába, hol
még több nevezetes kalandon mentem keresztül.

Társu'atok, és egyletek Khinában nincsenek,
mert ott azt hiszik, hogy elég, ha minden ember

kötelességét teljesíti, s magáról gondoskodik. Ez ismét nagy rokonság jele, mert nálunk is így szeretnek okoskodni, s ez az oka, hogy társulataink s egyleteink olly rendkívül virágzó állapotban vannak, mint a fák, midőn leveleiket hullatják.

Néhány khinai színházat is meglátogattam, de azok szellemi és anyagi kezeléséről nem merek szólni, mert a rossz világ, melly annyira szeret gyanúsítani, bizonyosan rám fogná, hogy minden szómat csupán tulajdon színházaink viszonyaiból merítem, illy szörnyű háborúnak pedig nem szeretném magamat kitenni, mert ebben a sebek dicsőség nélkül osztatnak, és szereztetnek, akár azon sebeket értjük, melyek szemektől, akár azokat, melyek dorongoktól származnak.

Továbbá —

De ha orrunk szaglása nem csal, a királyutca végén vagyunk, az első magyar illatgyár közelében, a nép csoportosan tódul a városliget felé, és befogja orrát, nem az illatgyár miatt, hanem bizonyos bűz elkerülése végett, melly ott szabadon párolog a szabad árkokból.

Ugyan hová sietnek ezen emberek?

„Apám, lassabban menjünk.”

Ezen intést egy kilenc éves fiú mondja apjához, kinek minden vonásiból világosan kitűnik, hogy nem adná sokért, ha szeretetre méltó hitvese vezette volna inkább a reményteljes csemetét.

★

„Apám, messze vagyunk még a léghajótól?”

Ah, tehát ma fog a híres léghajózás véghez-menni.

„Lépj szaporábban!” dűnnyögi a boldog apa, s kétlóerővel vonszolja maga után lecsüngő harisnájú sarjadékát, és úgy füstölteti szivarát, mintha köszén égne szájában.

„Hát mért emelkedik a léghajó levegőbe?”

„Mert nem maradhat a földön.”

„Ezt nem értem, apám.”

„Fiú, ne boszants.”

„Hát mi van a léghajóban?”

„Semmi.”

„Ah, tehát azért emelkedik magosra.”

Hiában fáradtunk, a szél olly erősen fűtyöl, hogy a léghajózás elmarad, és a közönség ismét haza takarodik; de ez nem baj, mert holnap ismét kisereglenek az emberek, és holnapután ismét, míg végre csakugyan meglátandják a merész léghajós fölemelkedését. És ezen kíváncsiságuk miatt nem kell az embereket korholni, mert ugyan ki ne szeretné legalább a léghajó fölemelkedését világosan látni, miután egyéb fölemelkedések körülményei rendesen mély titokban szoktak maradni, ámbár sokkal többbe kerülnek a közönségnek, mint ezen nyilvános fölemelkedés.

Egyébiránt ne sajnáljuk ám, hogy hiában fáradtunk ki a városligetbe, mert elég kárpótlás, hogy láthattuk, mennyi történik itt, hogy jövő tavasz és

nyár folytatában a pesti közönség több élvezetre talál-
hasson, mint eddig.

Az út meghagyaték régi állapotában, hogy a
lábak csupa ismerős gödrökkel találkozzanak, s új
helyzetek miatt zavarba ne jöjjenek.

A sodronyhíd most is ingatag, hogy a Duna
láncidjának elsőbbsége homályt ne szenvedjen.

A tó most is tetemesen vizes, ámbár a kocsmá-
ros boros hordai már tele vannak, és jól értesültek
szerint a pávaszigeten a tehénszag ez évben sem fog
hiányzani, a fónak ladikjai pedig mult nyár óta csak
egy évvel öregedtek meg.

Végre a fű ez évben is zöld lesz, s a fáknak
levelei igen gyanusan fognak suttogni azokról, mik
árnyékukban történendnek, ámbár a szemfüles ható-
ság mindent elkövetend, hogy ezen nyilvánosság
utáni viszketegők kissé meghűtessék.

Ha még elmondom, hogy esőben senki nem fog
e tavasz, és nyár folytatában por miatt panaszkodhatni,
ugy bizonyosan nem kétli többé a nyájas olvasó, hogy
minden megtörtént, mi a városligetet, Pest ezen
egyetlen mulatóhelyét, kelemessé teheti, s hogy a
most következő tavasz és nyár folytatában e tekintet-
ben rendkívüli élvezetekre számolhatunk!

X.

Nem tudom átlátni, mért ne sétálhatnánk ma a nemzeti színházba, hiszen mindegy, akárhol unatkozunk, s az sem tesz ezen élvezetben különbséget, hogy pénzért vagy ingyen jutunk é hozzá.

Ne gondolja azonban senki, hogy rossz hazafi vagyok, mivel az unatkozást kapcsolatba hozni mérem a nemzeti színházzal; mert ennek koránsem a színház, ezen zsenge intézetünk az oka, hanem csupán én, kit a világfájdalom még nem környékez ugyan, de ki olly szerencsétlen vagyok, hogy az életben is többnyire színészeket látok, kik furcsánál furcsább szomorújátékokat, és szomorúnál szomorúbb bohózatokat játszanak, minél fogva aztán igen természetes, hogy én csak az illy életben előforduló színészkedések vizsgálásában gyönyörködöm, színházban pedig rendesen unatkozom; mert például, mikép lelkesüljek én föl, midőn Petur bánt tüzelni hallom, tudván, hol fél óra múlva nemcsak meg nem fojtja Gertrudot, hanem inkább igen jó kedvvel vacsorálni fog vele; mért sajnáljam én Táray grófot, midőn szüléinek nevét félőrülden tudakolja, miután nem feledhetem, hogy érdemes szüléit igen jól ismeri; vagy talán bámuljam az emberi természet rendkívüli szilárdságát, midőn látom, és hallom, hogy Gennaro még akkor is énekel, midőn a híres Borgiaméreg

belsejét már ugyancsak csikarja, miután jól tudom, hogy csak tiszta vizet ivott, és olly jól érzi magát, mint akármellyikünk.

Tehát, ismétlem, az unatkozás említésével koránsem akarom zsenge nemzeti intézetünket sérteni, miután ez különben is mindent elkövet, hogy gyönyörű rendeltetésének minél fényesb, s minél üdvösb sikerrel felelhessen meg. Művészeinek díját minden évben rendesen fölemeli, hogy annál nagyobb buzgalommal jár hassanak el szép földadásuk végrehajtásában, s ők ezt csakugyan lélekismeretes pontossággal teljesítik. Vagy ki hallotta, és ki állíthatja, hogy nemzeti színházunk valamely tagja valaha készületlenül lépett volna föl a közönség előtt? Merészi é valaki állítani, hogy színészing gyakran négy öt hét alatt csak egyetlen ujdonsággal léptek föl?

„Igen, én merészlem mondani, hogy ez már többször is megtörtént!”

Ezt méltóztatott megjegyezni, nyájas olvasóm?

E megjegyzést már csak udvariságból is el kell hinnem, de ebből vádat koránsem esztergályozhatni ám színházunk ellen, hanem inkább kitűnő érdemét csavarhatni ki. Színházunk ugyan is nemzeti intézet, következésképp nemzeti célok vannak vele összekapcsolva, és ezek közt nem legkitűnőbb é az, hogy nemzeti hibákat megszüntetni iparkodjék?

„Mindenesetre.”

Tehát: a magyar nemzetet a miatt is vádolják,

hogy szalmatűz mellett szereti szalonját kenyérre csepegtetni, azaz, hogy mindenben állhatatlan, és mindig új tárgyak után kapkod. Ugyan nem követne-e bünt el a nemzeti színház, ha minket magyarokat a szerencsétlen szokásunkban gyámolítgatna, minduntalan változatos ujdonságokat terjesztvén előnkbe? És nem legnagyobb érdeme-e, hogy az állhatatosságot megkedvelteti, megszoktatja velünk, állhatatosan régiségeket morzsolgattatván le előttünk? Sőt mi több, daljátékokra nézve ezen eljárás még szembetűnőbb, mert a nemzeti színház jól tudja, hogy német és olasz zene a magyar nyelvet s nemzetiségét épen nem igen nagy mértékben mozdíthatja elő, s azért e tekintetben még gondosabban kerül minden ujdonságot, hogy állhatatosságban gyakorolván benünket, ez által legalább az idegen zene céltalanságát nemzeti érdekeink ellenében némileg kiegyenlítsse. Ime, mennyi abból a haszon, hogy ujdonságot csak ritkán láthatunk színpadunkon!

„Már én csak mégsem helyeslem a színészek díjának gyakori fölemeltetését“

Bocsánat, nyájas olvasó, de ön igen roppant tévedésben méltóztatik lenni, ha szabad magamat így kifejeznem. Tapasztalásból tudjuk mindnyájan, kik néha néha legalább oldalvást egyet kettőt pillanthattunk a világ kártyáiba, hogy minél súlyosb valamely hivatal, azaz, minél több munka van vele összekapcsolva, annál kisebb fizetés járul hozzá, s hogy ezen

utóbbi azon mértékben emelkedik, minőben a munka csökken. Igen természetes tehát, hogy színésznink, míg kevesebben voltak, és így többet fáradozni kényszerültek, csekélyebb díjjal is beérhették, most ellenben a munka gyérültével díjuk szaporodik.

„De ez igazságtalanság!”

Épen nem, ki sokat dolgozik bármely pályán, az dicsőséget érdemel; ki keveset dolgozik, az dicsőségben nem részesül, illő tehát, hogy legalább silány pénzben nyerjen e veszteségért kárpótlást. De ezenkívül még más fontos ok is küzd ezen folytonos díjnagyobbitás mellett. Igen illő, hogy nemzeti intézet tagjai minden tekintetben tisztán álljanak, s azért nem örvendhet é méltán minden valódi hazafinak lelke, midőn tudja, hogy Budapesten egy magyar színész sincs, ki bárkinek csak egyetlen fillérrel tartoznék?

„E szerint ebben megnyugszom ugyan, de azt mégsem javalhatom, hogy a közönség minduntalan zsaroltatik a beléptidíjak fölemeltetése által, ha valamely idegen énekes, hegedűs, vagy más isten csodája egy kissé elnyikkantja magát.”

E vélemény ismét tévedésben alapszik, s ezen eljárásért is legkorlátlanabb dicséretet érdemel nemzeti színházunk. Ismeretes t. i. mindnyájunk előtt, hogy a magyar még a leghasznosb célokra sem szeret adózni; tudjuk továbbá, mikép több nagy hazánkfia mondá már, hogy a magyar még csak gyer-

mek nemzet, s ki nem tudja, hogy a gyermeket játszva kell tanítnunk, ha boldogulni akarunk vele?

„Hová céloz ön ezekkel?”

Mindjárt elmondom. A nemzeti színház épen akkor emeli föl díjait, midőn olyasmit akar mutatni, mi az elébe szabott nemzeti céloknak nemcsak nem felel meg, hanem azokkal épen homlok egyenest ellenkezik; tudniillik, nem akkor emeli föl a belépti díjakat, midőn valamelly nagy érdekű, s nemzeties irányú eredeti színmű adatik, mert tudja, hogy a magyar hasznosra adózni nem szokott; hanem akkor gyakorolja ezen műtételt, mikor lábak, vagy legfőbb ujjak ügyessége tüntettetik ki, s ez által mintegy játszva szoktatja a gyermek magyart arra, hogy haszontalanságra adózzék, mert ha lassanként ezt megszokja, akkor aztán bizton reménylhetni, hogy idővel majd hasznos célért is erszényébe nyul, ha akkorra még marad valami benne.

„Most már értem, és illy fontos ok előtt meg kell hajlanom; de mind e mellett még más nehézségim is vannak.”

Csak méltóztassék szólani, Budától távol van a kerepesi út, van tehát még időnk egy kis szóváltásra.

„Mért engedi meg a nemzeti színház, hogy tagjai minduntalan hosszasan utazgassanak?”

Erre igen sok az ok.

„Kiváncsi vagyok.”

A megszokott kincset nem böcsüljük, s azért, midőn X... jeles színész elutazik, és szerepét más valaki elhőhérolja, és úgy szólván agyon bicskázza, a közönség sohajt X... után, és teljes mértékben érzi annak jelességét, mit különben alig vehetne az ember észre, ha rosszabbat soha nem láthatna. Továbbá, igen szükséges, hogy a művész időről időre gyarapítsa művészetét, s azért ne mindig csak ugyanazon arcokat lássa, hanem eredeti jellemekkel ismerkedjék meg utazásközben, és tapasztalásainak ezen kincseit azután itt Pesten óriási sikerrel használhassa. Így például, tegyük fel, hogy Cinkotán játszik a művész, mint vendég, s a csűr mögött őt vagy hat sihedert lát, kik egy ostornyél miatt egymással hajba kapnak. Ebből a művész tüstént megtanulja, hogy mikép kelljen magát viselnie, ha valamely színmű táncvigalmi jelenetében pesti arszlánokkal finomul, és elmésen vitatkozni kénytelen valamely érdekes napi esemény fölött. Vagy a művész például Kenderesen adja vendégszerepeit, s látja, hogy a fogadóban egy enyves kezű cigány szomszéda pipáját olly ügyesen elcseni, hogy a szomszéd nemcsak észre nem veszi a lopást, hanem még éppen a cigánynak panasolja azt. Milly mély emberismereti tanulmányul szolgálhat ez a művésznak, ki már most ugyancsak tudhatja, milly finom ügyességgel kelljen valami nagy cselszövőt játszani, hogy tetteit ki ne puhatolhassák. Vagy képzeljük, hogy

valamelyik pesti művésznő Pircsen vendégszerepelve, történetesen egy ártatlan falusi szüzekével ismerkedik meg, ki olly szendén őrzi az egyszerű pelyhes libácskákat, mintha nem második, hanem első eredeti Griseldisnek született volna. A gondos művésznő beszédbe ered vele, minden mozdulatát följegyzi magának emlékezete táblájára, s mennyit nyer aztán a budapesti művelt közönség, midőn a derék művésznő visszatér, és a pirosi eredeti szende ártatlanság mintája szerint játsza például a fiatal spanyol vagy portugál királynékat! Végre, azt is tekintetbe kell még vennünk a művészeti roppant nyereségen kívül, hogy jobb színészek évi jövedelme alig meggy összesen hat ezer forintba, igen méltányos tehát, hogy alkalmat nyerjenek, ehhez még vidéken valamikéét szerezhetnek.

„Uram, hiszen hat szolgabíró is alig kap összesen ennyit!”

Természetesen, de nem szabad felednünk, hogy az egy Kecskemétiből is több jó szolgabíró kikerülhet, mint jó színész egész Magyarországból.

„Már csak megnyugszom hát mindenben, ám-bár most is azt hiszem, hogy sok másképp lehetne, de már különben is a színház előtt állunk, nem akarom tehát a vitát tovább folytatni.”

Oh, tisztelt olvasó, ezt még inkább fogják köszönni ön igen tisztelt társai, mint én.

És ha úgy tetszik, most, már a színházba léphetünk.

Igen, de természetesen, majd csak a jövő héten!

XI.

Milly gyorsan intéztetik el színházunk körül minden, még tíz esztendő sem telt el megnyitása óta, s már az udvarát is rendbe hozták! Még pedig magyarosan, valódi nemzeti szellemben hozták rendbe, azaz — szűkebre szabták, mert tudjuk jól, hogy nálunk azt nevezik rendezésnek, midőn valamit szűkebb korlátok közé szorítanak, olly rendezésről azonban még szó sincs, melly a szűk korlátokat kissé megtágítani iparkodnék.

De, hogy ismét a színházra, vagy is inkább udvarába térjünk vissza, tehát annak egy részét különféle növényekkel ültették be, s ezeket háromszínű korlátfakkal környezék, minek leginkább azon hasznava van, hogy a rohanó kocsik elől ezentul nehezebb leend kitérni, azon pocsolyákat pedig nehezebb leend kikerülni, mellyek olly gonosz bűzűek, hogy származásukat elmondani nem szabad. Egyébiránt ezen korlátozás sok pénzbe került, s természetesen semmi hasznót nem hajt; a növények öntöztetése pedig folyvást költséget igénylend, kivevén, ha a színház előtt

sok időt eltöltő fiatal hazánkiai netalán magukra vállalandják, mint lelkes műkedvelők, ezen foglaltosságot.

Már többször csodálám, hogy előadás előtt a színház oldalajtai nincsenek megnyitva, s most kérdésemre azon fölvilágosítást nyerém, mikép ez azért történik, hogy az érkező kocsik közt ugrási testgyakorlatokat tehessenek a gyalogok, s egyszersmind megnyugtatólag megláthassák ruháikon a sárfoltokat, miket a lovak, és kerekek rájuk szórnak. Ezen ketts okból, minek hasznát csak vak nem látja át, előadás után is zárva maradnának az oldalajtók; de már ekkor nem mernek a közönséggel tréfálni, mert tudjuk, hogy az élvezet gyakran annyira kivetközteti türelméből, miszerint aztán akár a falon keresztül is haza sietne.

„Kár volt ide fákat, és virágokat ültetni, barátom uram.”

„Ugyan miért?”

„Inkább lóherét kellett volna a korlátok közt termesztetni, ezt legalább fölhasználhatták volna azon művészeink, és művésznőink, kik most nyakra főre lovagolni tanulnak.”

„Igaz bizony.”

Én ezen észrevételt épen nem helyeslem, mivel azonban közelemben mondatott el, tehát történeti hűség kedvéért leírtam; bizony nem egyébert, mert széna és szalma dolgában egy művésznő

sem szűkül meg, meddig a körülötte térdelő imádók fejei fölött szabadon rendelkezhetik.

De ugyan minő illat az, melly itt a nagy ajtón kinyomul?

Keresztneve bűz, s ha vezetéknevével összekapcsoljuk, légszeszbűz lesz belőle, mellyből sokan már igen nagy zajt ütöttek a színházi kormány ellen, pedig bizony kár volt illy csekélység miatt föltámadni, mert a magyar orrok alá annyi borsot törnek napoként büntetlenül, hogy ezen bűz bosszantását mellette könnyen eltűrhetik, annyival is inkább, mint-hogy ezt egyáltalában nem szüntetheti meg, mivel készítőjének így nagyobb haszna van belőle, s ezt aztán megosztja azzal, ki tehetne róla, ha minden haszonnak jó szaga nem volna.

Ma Bosco mutatja bűvös mesterségét, a díjak olly magasra vannak csigázva, mint a nézők várakozása, s nem látom át, hogy ezen közönséges magasságnál fogva mért ne mehetnék én a karzatra? Az életben ugy is alacsonyra szeretik az írók állítani, ugyan mért ne mehetne tehát legalább a színházban a legmagasabb helyre, honnan, ha neki ugy tetszik, akár kalapját is leejtheti, mi mindenesetre jobb, mint midőn azok, kik az életben magasra jutnak, fejüket, vagy éppen lelköket vesztik el.

Egy ezüst huszasért bocsáták ma az embert karzatra, s mégis mennyi ember van ott, és pedig bizonyosan még olyan is, kinek több az éhes

gyermeké, mint fényes huszasa; de hiában, a legszegényebb is szeretné legalább egyszer látni, hogy mikép csinálhatni semmiből valamit. Szegény balgák, mért nem álltok meg a színház előtt, s mért nem néztek némelly cifránál cifrább hintókba, és alakokra, s keserves huszastokat megkimélhettétek volna.

Ugy látszik, hogy ezen légszesznek nemcsak illata nem hasonlít az ördögűző tömjén, vagy szunyogölő kakukfű füstéhez, hanem világossága sem olly rendkívül fényes, hogy körülötte a sötétséget meg ne lehessen látni. Én részemről a rendezőség ezen ügyes fogását rendkívül dicsérendőnek hiszem, mert meg vagyok győződve, hogy Budapest soha nem fogna légszeszvilágítást nyerni, ha az illetők ezen példa után azt nem reménylenék, hogy a légszesz sem lesz rendkívül világos, és hogy a mellett is marad még egy darabka sötétség — közhasznú célok előmozdítására.

De hiszen kissé széttekintenünk is szabad, sőt le is nézhetünk azokra, kik különben minket szoktak lenézni.

Itt egy házmesteri család ül, ha szemeim nem csalnak, az apa kalapján vörös foltok láthatók, miket mész harapott oda, s ez a mostani divat szerint elég ok azon állításra, hogy ezen ember kőműves, és mellelleg házmester; neje kissé vastag, s tíz éves fiacskája olly sovány, hogy legfőlebb csak szabó

válthatik belőle, ha egyébiránt rendkívüli élettehetőségei nem okozzák, hogy teste még eddig több húshoz nem juthatott.

Az apa nagy ezüst órát vesz ki zsebéből, és komolyan szól:

„Mindjárt tizenkettőt üt az óra.”

„Tedd el, mert ellopják!” — inti őt a gondos nő.

„Hát ki itt a tolvaj? —” kérdi egy szálas suhanc, kinek minden vonásából kilenc idegen zsebkendő, és ugyanannyi zsebóra kandikál ki.

„Hiszen csak úgy gondoltam”, mentegetőzők a kövér asszony, aggályosan zsebére pislogva.

„Aztán feleségem tulajdonképen azt értette, hogy Bosco uram kivarázsolhatná kezemből az órát.”

„Már akkor ugyancsak hosszú karjának kellene ám lenni.”

„Hja, vannak urak, kik sok mérföldnyi távolból is zsebeinkhez tudnak férni, mihelyt akarják.” —

„Ember, bizony elvesztet fejedet, ha mindig olly merészen beszélsz; mióta a jurátusok ruháját porolod, olyan magosan beszélsz, hogy meszelőrúddal sem érheti el az ember.”

„Halgass, asszony, állj elő inkább az ebéddel.”

„Az ám, az ebéddel!”

Ezt a tíz éves sovány fiu mondá.

„Milly okos a lelkem.”

„Apja fia.”

„Adja isten, hogy megtartsák az urak.”

„Köszönöm.”

„Itt van édes ur, egy falatka rétes, még nem hült ki egészen.”

„Oh, köszönöm alázatosan.”

Egy terjedelmes rétes csakhamar úgy eltűnt, mintha Bosco varázskézei közt lett volna, s csakugyan illyesminek kellett a dologban lenni, mert rögtön — sült malac jött sorra, mely szinte eltűnt, vagy almává változott, minthogy a zsíros ebédet néhány alma koszoruzta.

Bosco! gondolám, ez bizonyosan magyar ember, mert neve megfordítva Ocsob, az az, olcsóbb is lehetne; ezt pedig ne nevesse senki, mert napjainkban ennél világosabban nem igen szokták a finn, és cseremis szavakat magyaroknak bebizonyítani.

„Ugyan jó húsban van a boszorkánymester,” mendá a házmesterné.

„Akár birónak is beillenék, — jegyzé meg a házmester — kezei közt úgy is minden eltűnik.”

„Ember, vigyázz fejedre!”

„Mennykő...”

Nem mennykő volt biz az, hanem friss víz, melyet a házmester fejére öntött valaki, ki fölötte szomjúságát oltani törekvék.

„Nekem is vizet.”

„Mit gondolsz, hiszen megárt a zsíros ételre, az-
tán különben sem szoktál hozzá.”

„De hát mit igyam?”

„Majd otthon.”

„Mit csinált most Bosco? Mért nevetnek?”

„Nem tudom, hiszen mindent németül csinál.”

„Hát azt a tengeri malacot honnan vette most
elő?”

„Nem tudom.”

„Mért nem figyelsz jobban, hát minek hoztalak
ide?”

„Hah, hol az órád?”

„Micsoda?”

„Nincs zsebemben.”

Az óra azon szomszéddal együtt eltűnt, ki az
ételeket fogyasztani segíté. Ebből tolongás támadt,
melly helyemtől megfoszta, s ez az oka, hogy Bosco
egész előadásáról egy szót sem mondhatok, mi mel-
lett mindazáltal azzal vigasztalhatja magát a nyá-
jas olvasó, hogy az sem beszélhet e mutatóvanyokról
sokat, ki mindig a bűvész ujjain tartja szemeit, mert
ennek mozdulatai olly gyorsak, hogy minden tette,
vagy varázslata megfoghatlan.

Előadás után gyorsan távozott a sok néző, s
éhes szemeikből világosan lehet látni, hogy — nem
laktak jól Boscóval, hanem ugyancsak ebédhez fog-
nak látni; más előadásoktól ellenben gyakran szinte
megcsömörlik az ember.

Az eső hullott, s mégsem lehetne kedvetlen arcot látni, ámbár sokan voltak, kik alkalmasiut így okoskodtak :

„Ha Boscót nem néztem volna meg, ugy most kifizethetném ebédemet; így azonban majd csak — föliratom !“

XII.

Régen és sokszor el volt már mondva, hogy Budapesten vagy eső, és sár, vagy szél és por uralkodik, s hogy mind a sár, mind a por nem barátja a haladásnak, mellynek egyik édes gyermeke a sétálás. Ez tehát az oka, hogy Budapesten a sétálás nem a legkönnyebb földatok közé tartozik, ezen oknak oka pedig, hogy mostani sétám igen rövid leend, s hogy tulajdonkép csak a neve séta.

Többször hallám, hogy a magyarnak is fölvi-radt már valahára, s ezt hinnen nem vala éppen nehéz, mert az alvóknak csakugyan föl szokott viradni.

Hallám azt is gyakran, hogy az aranyozott csarnokok már az ész előtt is megnyílnak, s ezt rendkívülinek éppen nem tartám, mert a hol nagy ritkaság valami, ott nagy becsben szokták azt tartani.

Említék előttem, hogy a magyar művészet olly körökben is szabadon mozoghat már, hol eddig csak annak volt becse, mi külföldről származott, és ezt

is természetesnek lelém, mert hiszen az, a mi magyar, azon körökben valósággal idegen, és külföldi volt.

De nem tagadom gyarlóságomat, szerettem volna mindezekről személyesen meggyőződni, mert olly sokat forogtam hölgyek, politikusok, és ujságírók körül, hogy csak annak adok hitelt, mit tulajdon szemeimmel látok.

Azt hívém mindazáltal, hogy e nemes kíváncsiságom nehezen lesz teljesíthető, s azért már szinte le akarék róla mondani, midőn egy barátom aggályomat eloszlatá, mondván:

„Annál nincs könnyebb, akár melly fényes körbe eljuthatsz, hol zenészeti estély adatik, mert író vagy, s most az elmevilág fiaival kacérkodni szokás.”

„De mégis, mit kell tennem, hogy illy helyre juthassak?” kérdém még mindig kételkedve.

„Semmit, vagy legalább csak igen keveset; öltözködjél fel becsületesen ma este, s én a meghívást kieszközölöm számodra.”

„De nem leszek é valamelly lenézésnek kitétetve?”

„Attól ne félj, látni sem fog senki.”

Ezt nem tarthatám ugyan rendkívül hízolgő viasztalásnak, de mégis eltökélém, hogy elmegyek, és elmentem. —

A kitűzött ház előtt kissé megállapodám, hogy

magamat rendbe szedhessem, a mint mondani szokás, és több hintót láték érkezni, mikből diszes vendégek szállottak ki.

Hm, gondolám, a társaság igen fényes lesz, és magamhoz hasonló gyalog embert talán nem is látandok.

Fölmenék a széles lépcsőn.

Istenem, gondolám, milly kényelmes és széles lépcső! Milly haszontalan volt azon paraszt mese, melyet dajkámtól hallék, s mely azt tanítá, hogy az erény ösvénye keskeny, és tövises.

Az előcsarnokban megláták rajtam, hogy gyalog jövék, de az aranyozott terem szárnyajtai mégis megnyíltak előttem; megszokta ezt már a cselédség, mert a kölcsönző zsidó is gyalog jő, és mégis bebocsáttatik, s ha gyakran jő, utoljára a fényes terem tulajdonosa is gyalog jár, ámbár azt szokták mondani, hogy csak az ész jár gyalog.

Mennyire csalatkozáam főnebbi sejtelmemben, hiszen igen sok író, és művészt láték a gyönyörű teremekben, kikből kevés szó özönlött ugyan, de annál több pénzma, vagy nem tudom miféle finom illat áradozott, hogy hasonlóbba lehessenek azokhoz, kik e körökben otthonosak; mert tudnunk kell, mikép a magyar ember olly gyarló, hogy egészen kitér sodrából, ha kissé magasb helyekre fűródhatik. Ámde, hiszen a járom türelmes viselői is örömes-

tebb dörzsölődnek a magasb korlátfához, mint az alacsonhoz, midőn haza tereltetnek.

„Kiss Pál ur!” — mondá barátom, bemutatólag az illető előtt.

„Ah, van szerencsém, szóla leereszkedő nyájassággal, vagy nyájas leereszkedéssel az illető, — a műkiállításban csodaszép képei voltak önnek.”

Ezzel könnyeden másfelé fordult az illető, mert nyájas leereszkedése, és leereszkedő nyájassága mások által is igénybe véteték.

Tökéletesen le voltam főzve!

Engem nem is ismert az illető, s nevemet bizonyosan Kiss Bálintéval cserélte föl.

Boldog isten, azt hittem, hogy engem legalább is az egész művelt világ ismer, és ime, ezen illető sem ismert, ámbár régi neve olly tiszta magyar hangzásu és alkatásu, hogy maga Kollár, és Schaffarik sem mernének benne szláv, vagy egyéb idegen származást keresni.

Ne csodálja senki, hogy ezen rendítő csapás után mindent fekete színben láttam, mert íróra nézve nincs leverőbb érzés, mint midőn azt kell tapasztalnia, hogy még csak nevét sem ismerik!

A tömegbe vegyültem, s szemcimet a fényes padlóra szegezém, mert azt hívé, hogy homlokomon rőfnyi bötükkal ezt olvashatni:

„Ezen írónak nevét sem ismerik!”

Az első megütközés után kissé magamba szál-

lottam, s úgy megsompalyodtam, mintha nem is volnék fiatal író, és így okoskodtam:

„Ebből azt tanulhatom, hogy talán mégsem vagyok már is olly nevezetes férfi az irodalomban, minőnek magamat eddig tartottam?“

Bocsánat fiatal barátim, ezen szentségtörő szavakért, hiszen csak titkon gondolám azokat, de nyilvánosan a világért sem mondanám ki, mert utoljára még szerénynek találna a rossz világ gúnyolni.

„Ah szép, igen szép!“

Mi volt szép? — kérdi a nyájas olvasó.

Mindjárt megmondom.

„Mi volt ez?“

E kérdést egy diszes ur intézé hozzám, kit négylovas hintóban láték e házhoz jönni.

„Az éneket méltóztatik érteni?“ — kértem csodálkozással a fölött, hogy magyar nyelven s Budapesten még illy kérdést is tehet valaki, és egy-szersmind legillőbb alázatossággal, ámbár nem ismerém őt, de — négy ló mindenestre tiszteletet igényelhet.

„Igen.“

„A Szózat volt.“

„Ki írta?“

Alig érthetően csak ez egy szót bírtam rebegni bámulásomban:

„Vörösmarty.“

„Ah? Igen jó zene, nem is tudtam, hogy Vörösmarty nevű zeneszerzőnk is van.”

Ezzel a négylő tulajdonosa könnyeden fordult sarkán, s engem ájulás környezett örömemben, hogy aranyozott csarnokainkban is ennyire meghonosult már a magyar szellemi élet tisztelete, és ismerése; egyszersmind azonban nagy vigasztalásomra szolgálhatott volna, hogy e helyen nem csupán én vagyok ismeretlen, ha az egész tény magában olly rendkívül szomorú nem lett volna.

„Nemde dicső multság, barátom? — kérde egy író társam, kinek szemei örömteljes elragadtatásban ragyogtak.”

„Micsoda?” — kértem őt olly hidegen, mintha kilenc jeges tenger közé szorult volna szívem.

„Oh, te hideg embergyűlölő, ugyan mikép maradhatsz illy közönös ennyi szellemi kéjzön közt! Milly nyájas leereszkedés minden oldalról, a legfőbbek is rám néznek, midőn mellettök elhaladok! Milly szerencse a magyar irodalomra, és művészetre, hogy már illy helyeken is illy hő lelkesedéssel ápolatnak! Most már bizvást hihetjük, hogy lesz még Magyarországból valami. Ah, egészen magamon kívül vagyok, ezentúl csupán e fényes körök számára fogok írni, mert valódi, és egyszersmind megtisztelő méltánylatra író, és művész egyedül csak itt találhat-

nak. Itt van központosulva a legfőbb műveltség, s itt tetszeni — dicsőség.’

Ismerősöm tovább lépe pézsmailatával, s én ízlését nemcsak tőle, de akármelly pézsmarucától sem irigyeltem.

„Mit szólsz az estély ezen új rendezéséhez, Arthur?”

Ez közelemben francia nyelven kérdezteték.

„Nyiltan szólva, édes Armin, nekem bizony nem tetszik, nem szeretem az illy elvegyülést a nép-aljjal.”

„Igaz, igaz, de mit tegyünk? Először a mindenható divat parancsolja most ezen ujitást, és azután igen mulatságos ezen lateinereket látni, mikép iparkodnak bennünket utánozni, mint sürögnek, forognak, s mégis mennyire kilátszik minden mozdulatukból, hogy kocsiban legfőlebb csak bakra tettek.’

„Ha ha ha, ez ugyan sikerült elmésség!”

„És a jámborok nem látják át, hogy csupán időtöltésünkre szolgálnak, mellyben ezen új változottság épen olly hézagot tölt ki, mint midőn valamely öreg szűz megunja beteges kakaduját, vagy szeszélyes papagályát, s helyette mulatságos — majmot vásárol.’

„Ha ha ha, ez még derekabb, mondhatom, dicső hasonlatosság!”

„Legderekabb aztán, hogy ezen boldogtalan

művészek, és írók nagy büszkén hiszik, hogy magunkhoz emeljük őket, igen, de mért emeli föl a gyermek a kavicsot? Hogy megnézzze, és aztán ismét — eldobja.

„Ha ha ha, dicső, dicső!”

Füleim zugni kezdenek, s érzém, hogy ezen levegő rendkívül akadályoztatja szabad lélekzésemet; jónak láttam tehát távozni.

XIII.

Ki Rómában volt és a pápát nem látta, az — nem látta a pápát, szokták mondani nemcsak azok, kik Rómában voltak, hanem azok is, kik Debrecenből Kisvárdánál tovább soha életökben nem utaztak, én pedig azt hallottam, hogy ki Budapesten husvét második napján a Gellért hegyen nem volt, annak fogalma sem lehet a budapesti életről, és — a csillagvizsgálásról. Ne csodálja tehát a nyájas olvasó, ha ezuttal Gellért hegyének csúcsára kell velem kapaszkodnia; néemberolvasóim karomra támaszkodhatnak, a teljes című férfiak pedig csak méltóztassanak előre sétálni, és igen le fognak kötelezni, ha rám vissza nem tekintenek magasb állásukról a hegyoldalon, mert én nem szeretem magamat lenézetni.

Az idő olly csöndes, mint a papucs alá nyügözött férj, s a Duna hullámai olly simák, mint azon

*

szép nő homloka, ki szeretett férjétől a pesti vásár mind a két hete alatt egyetlen ellenmondást sem hallott; természetes tehát, hogy még a sánták is nyakukba vetik lábaikat, és Gellért hegyére vándorlanak.

Most bevezetésül el kellene mondanom Gellért hegy származását, viszontagságait, tartalmát és mindazt, mi körülötte történt; de meg kell vallanom, hogy az, mit mindezekről tudok, annyi mint semmi, mert hazánk történeteit csak iskolákban tanultam, s azokból kilépvén, azt hittem, hogy tizenkét év alatt eleget tanulhattam, s nincs többé mit helyre pótolnom. Ne szellőztessük tehát a multak gyékényét, vagy fátyolát, mint a költő mondaná, hanem csak vegyük a derék Gellért hegyet, úgy, a mint van.

Mondják, hogy éjjel a boszorkányok járnak rajta, és én azt elhiszem, mert bizony nappal is olly nehéz rá fölkapaszkodni, hogy éjjel ezen műtételt a lólábu hatalmas pártfogó segélye nélkül alig lehet véghez vinni. Sokaig tusakodtam magamban, hogy ugyan mért nem csinálnak legalább egy kényelmes utat, mellyen becsületesen föl lehetne kapaszkodni, de nem tudtam kétségeimen eligazodni. Gondoltam azonban, nem vagyok én mai veréb, és majd talállok én módot könnyebb feljutásra; de hogy tulajdonképen mit csináltam, azt majd csak alább fogja a nyájas olvasó megtudni, mert most még a budai hídfőnél vagyunk, hol egy kis vámosi gorombaságra várako-

zunk, hogy néhány sorral többet írassunk, melly szokás még akkor ragadt ránk, midőn néhány év előtt néha egy tisztelt barátunk helyett ujdonságokat írtunk. Oh, a vámosok, és bérkocsi sok gorombasága azon szomorú óráimban rám nézve megfizethetlen vala. Ámde hiában várakozunk, mert most egy ember sem megy Budáról Pestre, hanem mind csak Pestről Budára jönnek, következésképp a budai vámháznál nem fizetnek, s jól tudjuk, hogy magyar csak akkor rakoncátlanok, midőn fizetnie kell.

Helyén hiszi talán a tisztelt olvasó, hogy most elmondjam, illetőleg leírom: minő nép jő Pestről Budára? Ezen ohajtás legalább is olly célszerű, mint a Tisza szabályozása, de szintolly nehéz, és szövevényes munka, habár nem fogna is olly rendkívül sok pénzbe kerülni. Mert esedezem alázatosan, hol azon emberismerő széles e világon, ki husvét második napján délután a budapesti embereket egymástól meg tudná különböztetni, habár egész bőjt folytában olly józanul élt volna, mint a hajdani remeték?

Mennyi cifránál cifrább hölgy, kikről nem merem elmondani, hogy épen most állottak föl a zongora mellől, mert meg lehet, hogy kevés óranegyed előtt még a gyuró deszka előtt állottak, mit koránsem gúny gyanánt említek, mert ott bizonyosan nagyobb élvezetet készítettek, habár laska alakjában is, mint sok hösnő, ki azt hiszi, hogy embertársai-

nak fülei épen olly érzéketlenek, mint boldogtalan zongorája.

Hány finomnál finomabb arszlán, kikről nem merem állítani, mikép épen most irták alá a százaz kamatu váltót, hogy az ártatlan népmulatságba vegyülhessenek, mert nem tudhatom, hogy fe'ér keztyüikben nem rejlenek é tisztátlan kezek, s a vékony pálcika helyét néhány óra negyed előtt talán még hatalmas tagló, pöröly, vagy sovány varrótlő tartá elfoglalva? Ki merhetné ezt nyugodtan meghatározni.

És itt igen furcsa észrevétel villan át agyamon, melyet jobbnak hiányában szabad talán elmondanom.

Hajdan külsőkép sok durva embert leheté látni, valamint gyalulatlan, idomtalan butorokat is; az emberek belseje azonban sokkal jobb vala, s a butorok tovább tartottak; most ellenben butor és ember kivülről mind sima, és tündöklő, de a belső érték vajmi nagyot csökkent! —

Budán kevés az ember, kevés a ház, kevés a pénz, de sok a kocsmá, különösen a Duna közelében, hogy a hordók belsejét könnyebben tisztán lehessen tartani.

„Itt jó bort mérnek.“

„A sódar is jó itt.“

Illy észrevételt a hid mellett mindjárt egy pár száz ember hallat minden félórában, s a kocsmák

megtelnek, és ezen emberek nagyobb része nem kapaszkodik ugyan föl Gellérthegyére, de másnap mégis könnyen el lehet velök hitetni, hogy bizony ők is ott voltak. És ezt ne csodálja senki, mert a mai világban sokat elhisznek az emberek, s csak kevés van, kivel nem lehetne elhitetni, hogy ő igen magosan áll, habár szőnyegtelen padlón üldögél is.

Kik a hidnál a kocsmák csábjáival vitézül dacoltak, azok ezrenként tovább haladnak.

„Igen szép meleg van.“

„Nem ártana megfürdeni.“

„Ah, menjen!“

„De igazán.“

Illy beszédet is sokaktól hallhatni, és a fürdők megtelnek, szerencséjére a Gellért hegynek, melly talán meg sem bírná az iszonyu terhet, ha mindazok oldalbordáit tipranák, kik Pestről e nemes szándékkal indultak el.

A haladó tömeg mindazáltal még mindig ezrekből áll, s ezek most olly utcákba oszlanak, mellyek sikátor névre sem méltók, és olly sikátorokba, mellyek sötétségét zsákban hordott napvilággal sem lehetne eloszlatni.

Ámde azért e helyeken is emberek laknak, kik üreget vájnak a hegyoldalba, két sárfalat tapasztanak hozzá, és ezen odukban szintolly „érdekesen“ és „finomul“ halaványok, mintha lábaik mindig ezer forintos szőnyegen pihentek volna; és ezen emberek

munka és nélkülözés közt is igen boldogoknak érzik magokat, mert meg vannak győződve, hogy ők is idő előtt fognak meghalni, valamint azok, kik a rendkívüli bőség miatt szegényeknek hiszik magukat és a henyélés kínos gyakorlásában mindennap iszonyuan elfáradnak. Lám, minő különböző tényezői vannak az emberi boldogságnak!

A hegyoldal mindinkább meredek lesz, s a lakosság szegényebb, ámbár a közönséges életben éppen ellenkezőt tapasztalhatni, mert minél magasabbra jutnak az emberek, annál távolabb esnek a szegénységtől, minél fogva aztán éppen nem kell csodálni, hogy a szegényeket nem ismerik, és sohajtásaikat nem hallhatják meg. Az isten még magasabban lakik ugyan, s mégis meghallhatja a szegények könyörgését; oh! igen, de az isten mindenható, a földi magasságban levők pedig csak képzelődésben élnek, és rontanak, mivel alkotni nem tudnak.

A kaposzkodás mindig bajosabb, de majd teszek én róla, mert régi veréb vagyok, és annyi embert láttam már magosra jutni, hogy bámulásomban mindig alant maradtam.

Tehát kalapomat leveszem, és mindig mosolygok, habár a göröngyös út megvérzi is lábaimat.

Bizony csak így is sulyos az út, s megakasztja lélekzetemet.

Hátamat meggörbítem, és eleven C bötű gyanánt haladok előre.

Igy sem érzek nagy könnyebbülést.

Megfordulok tehát, hosszú lélekzetet veszek, s néhány óriási hazugságot mondok el, például, hogy a budai kövezet rendkívül jó, hogy a rend ellen semmi panasz, s hogy egy színész tíz szót sugó nélkül mondott el.

Ez sem használ, pedig hányszor láttam én ennek bámulatos sikerét!

Most háttal megyek fölfelé, azaz: rák módjára haladok.

Ah, mennyire megkönnyültem, így már sokkal kevésb erőlködéssel jutok magasra és íme már a Gellért hegy tetején vagyok.

Ez tehát azon titoknak kulcsa, mellynek segítségével által könnyen magasra juthatni; ezt mindenki jól megjegyezheti magának.

Körültekintvén, először is a csillagász torony tűnt szemembe.

Hm, gondolám, nem csodálom, hogy nálunk olly kevesen tanulják a csillagászatot, mert ugyan csak nehezen lehet ezen égi tudomány forrásához följutni.

De minek is nekünk a csillagászat, hiszen kalandáriomban mind meglegljük azt, mit e tekintetben tudunk érdekes lehetne.

Lám, milly könnyen jóra magyarázhatni azt is, hogy nálunk a csillagásztorony csaknem megközelíthetlen!

A hegy lepeve van emberekkel, s a népiünnep

ugyancsak pezseg ; ámde ne várja senki , hogy azt leírjam , mert valamint elég azt mondani : voltam Rómában , és láttam a pápát , úgy azt is elég mondani , láttam a Gellérthegyi népünnepet husvét második napján , mert étel , ital , és zene képezi a mulatságot itt , és mindenütt , s más szokott mulatságoktól csak abban különbözik , hogy itt az étel drágább , az ital silányabb , a zene pedig ízletlenebb.

XIV.

Van nekem egy jó barátom , s ennek is van egy jó barátja , valamint ennek ismét van egy jó barátja , és ezen utóbbi rendkívül hő tisztelője a művészetnek minden alakban , és minden fokozatban , s mérték nélkül boszankodék , hogy én a legnagyobb művészek elragadó előadása által sem birtam olly lelkesülésbe jöni , hogy szomszédim fülcit fogaimmal veszélyeztettem volna. Ezen tisztelője a művészetnek tehát jó barátja , és az én közvetlen jó barátom által úgy kívánt rám hatni , hogy ezentúl én is szelid görcsöket kapjak , valahányszor rendkívüli művészt látok , vagy hallok , s azért kieszközlé , hogy vele , barátjával , és tulajdon barátommal látogatásra menjek egy rendkívül nagy művészhez , ki éppen akkor történetesen Pesten mulatott , gondolván , hogy a személyes ismeretség majd teljes mértékben gyakorlani fogja rajtam üdvös hatását.

Jó barátom kívánságának engedék, mert mit nem tesz meg az ember a barátság, s béke kedvéért! ám-
bár meg valék győződve, hogy közönösségem nem
igen fog tulcsapongó lelkesüléssé válhatni, miután
én mindig szivacsnak tartám magamat a művészet
tengerében, következésképen többé egyáltalában
semmit nem szíhattam magamba. De hiszen majd
meglátjuk.

A nagy művész az angol királynéhoz címzett
fogadóban szállásolt, azon egyszerű okból, mivel
vannak erkélyei, mikről leereszkedő nyájas mosollyal
fogadhatni a tisztelgő sokaságot, melyet magyarul
különbön bémész csoportnak is szoktak nevezni.

Mondják, hogy a történet legnagyobb férfiai
íránt sem viseltettek nagy tisztelettel azok, kik min-
den mozdulataikat ismerék, s azért én is igen való-
színűnek tartám, hogy a művészek íránt még inkább
meg fogok hidegülni, ha ezen rendkívül nagy pél-
dánnyal közelebb ismeretségbe lépek. De ám legyen,
a minek meg kell lenni. —

„Ilyhon a dicső?” — kérde vezetők a kapust.

„Azt csak komornokának szabad tudni,” — fe-
lele olly udvariasan a kapus, mintha nem is ezen nyílt
hivatalra született volna.

Fölhaladánk a lépcsőn s számos embert látánk
az első szárnyajtó előtt sűrőgni forogni. Vezetők
diadalmas tekintettel nyitá be az ajtót, és elégült
mosollyal szóla:

„Ime, mennyi udvarló, mint valamely minister előcsarnokában.”

„Vagy mint a városkapitány tornácában”— jegyzém meg szinte mosolygva, mi barátunkat kissé bosszantani látszott.

„Fölkelt már tisztelt barátom?” — kérdé vezetők a diszes előszobában őrködő szolgát.

„Igen, tüstént ki fog jönni,” — viszonzá büszkén a művész embere.

Én az előszobázásnak soha nem valék ugyan barátja, de szükség esetén meg tudtam benne nyugodni, mert végre a bagoly is bíró a maga házában, s kényelmét mindenki kedve szerint vadászhatja.

Szerencsére nem kelle sokáig várakoznunk, az oldalajtó megnyílt, s a nagy művész titoknoka kíséretében kilépett.

Minket nem látszott észrevenni, mert titoknokának folyvást utasításokat adott.

„Intézkedjék ön jól, hogy boszúságom ne legyen, mert az engem igen ellankaszt. Különösen rágja jól szájába a rendezőnek, hogy engem háromszornál többször ne tapsoljanak elő, mert nem szeretem a sokszoros bókolást; érje be a közönség játékkal, s ne kívánja, hogy a karzat minden szurtos suhanca előtt vég nélkül hajlongjak.”

Vezetők mosolyt láta arcomon, s elég vakmerő vala félbenszakasztani az utasítást, bemutatván mindnyájunkat.

A nagy művész távozást inte titoknokának, s igen nyájas leereszkedéssel fogada bennünket, sőt kezemet is megszorítá, miután hallá, hogy azon kéz ujjai közt gyakran lúdtoll szokott működni.

„Bocsánat, — mondá az első üdvözlések után a nagy művész, — hogy reggeli látogatóimat önök jelenlétében fogadom el, hiszen barátom — itt vezetőnkre mutatott — ajánlása következtében mindnyájan jó barátok vagyunk; azután szerencsém lesz önökkel reggelizhetnem.”

Ezután komornokának inte, ki az ajtón egyenként, vagy küldöttségként bocsátá be a látogatókat.

Valamennyire már nem emlékszem, de a menyit lehet, részletesen elmondok, s beszéltetni hagyom az érkezőket.

„Én Nyomorovics Gedő vagyok, és ezen német versezettel kívántam a világ legnagyobb élő művészt megtisztelni; kinyomatása tíz forintomba került ugyan, s gyermekeim éheznek; de azért mégis örömmel hódolok a művészetnek.”

A nagy művész zsebébe nyúl, s a fűzfaköltő örömmel távozik. Milly dicső, gondolám, hogy a magyar költészetnek még nem akadt illy aljas lovagja, s az egész irodalomban is csak egy illy cégéres zsebmetsző taláztatik, ki azonban már szinte vége felé jár gyalázatos mesterségének.

Most a nagy művész helybeli ügyviselője lépett be, és így szóla:

„Az ingyenjegyeket már kiosztám, de még mindig ostromolnak minden oldalról; Semmiberger és Lumphausenn urak még hatot követelnek, mivel éppen rokonaik vannak itt faluról, Hitványhoffer pedig négyet kíván, mert a varga nem adja ki pénz nélkül csizmáját, következésképp nem mehet az előadásra, és nem írhat róla.” —

„Nyomorú nép! — szóla kedvetlenül a művész, — de hiában, kívánatukat teljesíteni kell, mert semmirevalóságuk éppen olly nagy, mint szemtelenségök, s a legböcsületesb embert, s művészt is megmarják, ha kiáltó éhségöket le nem csilapítjuk. Hát a magyar írók nem követelnek többet?”

„Azokhoz nem is megyek már, mert egykor nyilvánosan kikeltek az illy — az illy — művelt szókás ellen, s azért jobb őket békésen kikerülni.”

„De mit fognak majd írni?”

„Hihetőleg meggyőződésöket”, — jegyzém meg röviden, s vezetőnk rendkívül megijedt, a nagy művész pedig olly kellemesen mosolygott, mint midőn valamelly igen nehéz, és fárasztó művet kétszer kell a közönség zajos kívánságra ismételnie.

Most egymásután hat vagy hét küldöttség lépett be, mind megannyi jótekonny és közhasznú egyület, társulat, és intézet részéről, kik alázatos esedezésüket nyújták be a nagy művésznak, hogy javukra egy kis előadást rendezni méltóztassék.

Mindezek körülbelül illy választ nyertek:

„Ki nem mondhatom, milly nagy örömet szerez az szívemnek, ha valamelly jótékony cél előmozdításához parányi erőmmel járulhatok, és azért legnagyobb szerencsémnek fogom tartani, ha önöknek csekély tehetségemmel hasznukra lehetek. Nehány nap múlva titoknokom által meg fogom küldeni határozatomat, melly természetesen szerződéseim mikép teljesíthetésétől függ.“

A küldöttségek távozása után csodálkozva szólék:

„Valóban, ez igen nagy áldozat öntől!“

„Oh, — viszonzá nevetve a nagy művész, — csak beszédmód, egyenesen egyiknek sem ígérkeztem, s azért bizony egyik sem számolhat rám. Győzné is az ember a sok jótékonytságot! s csodálom, hogy ez iránt idegenhez folyamodnak.“

Én azonban ezt épen nem csodáltam, mert jól tudom, hogy a magyar mindig csak kérni szeret ott, hol követelnie lehetne és kellene is.

Ezután egy sereg meghívás következett ebédek-re és estélyekre, magasból, és nem magasból, legnagyobb változatossággal.

„Hah, — jegyzé meg a nagy művész — ez az tán a kimondhatlan kín! Ennyi meghívás!“

„Ez mindenesetre azt tanusítja, — vetém utána, — hogy nálunk a művészetet rendkívül tisztelik.“

„Világért sem, csak azt bizonyítja, hogy sokan vannak, kik engem egy kanál levesért, vagy egy csésze theaért szeretnek látni, bámulni, és hallani;

s legszomorúbb az, hogy mi művészek az illy tolkodásoknak engedni kényszerülünk, ha magunkat méltatlan üldöztetésnek kitenni nem akarjuk. Isten neki, oda vetek tehát nekik egy falat hangalamizsnát, és kikacagom őket, hogy ételőket, s italukat jobban megemészthessem!”

Ismét megnyílt az ajtó s egy hajlongó uracs csoszogott be.

„Én Ostobánszky Alfréd vagyok, nyolc külföldi újság pesti levelezője.”

„Ah, van szerencsém! (Félre: Soha hírét sem hallám a szemtelen fickónak)!“

„Erről előre is meg valék győződve. Én hangversenyt, és fülolvasást fogok tartani jótékony célokra.”

„Mellyek azok?”

„Oh, kérem, azokat soha nem szoktam megnevezni, mert mit a bal kéz ad, azt a jobb kéznek nem szabad tudnia. Reménylem, hogy ön szíves lesz hangversenyemben részt venni, miután ezt, ismerően ön nagylelkűségét, már mind a nyolc külföldi lapban előre jelentettem.”

„Igen szívesen! (Félre: Vigyen el az ördög aljas pénzcsló).“

„Ah, köszönöm! Természetes, hogy a jótékony cél iránti tekintetből minden nagyra becsült művész ingyen működik.”

„Oh, világos! (Félre: Bárcsak kidobhatnák gyalázatos kullancs)“

Nekem ezen sajátyszerű jelenetek után borsózni kezdte a hátam, nem a művészekről, kik illy zsarolások alatt nyögnek, s kik nem bírnak elegendő lelki erővel, hogy magukat az effélék alól fölszabadítsák.

Barátom barátjának a barátja kegyes elnézéssel lesz tehát ezentúl is kénytelen-irántam viseltetni, ha tapasztalni fogja, hogy valamint eddig, úgy jövődőre is minden veszélyes, vagy nevetséges kicsapongás nélkül csak amugy szép csöndesen élvezendem a művészet gyönyöreit. —

XV.

Legyünk elmések, s — kezdjünk az időről beszélni!

Olly szép az idő, mint a szerelmes lyánka első igen szava, s a lég olly forró, mint az első, második, és harmadik szerelmi csók; ebből az következik, hogy még ma égi háború leend, valamint a forró csókokat házasság szokta követni, miből azonban csókban épen nem azt akarom következtetni, hogy a kettő közt valami hasonlatosság létezik; mert égiháború után rendesen egészen megifjul a természet, házasság után pedig többnyire megvénül a szerelem, és gyöngeségnek miatta csöndesen kimulik. Azt akarom tehát én itt következtetni, hogy valamint a

házasság ezen átváltoztatási erejét ismerjük, s mégis megházasodunk, úgy a forróságból is megjósolhatjuk az égháborút, és azért mégis elmehetünk sétálni, ha önnek is úgy tetszik, nyájas olvasóm; hiszen legfőlebb csak megázhatunk, s az olvasók megszokták már a vizet, és bizonyosan nem félnek tőle.

Miután pedig már elhatároztuk, hogy sétálni megyünk, tehát csak azt kell még eldöntenünk, hogy tulajdonképpen merre lengessük sétapálcáinkat, s ennek megalapítására igen természetesen gyűlést kell tartanunk, mert istennek hála most már ott vagyunk, hogy a dicső magyar még azt is gyűlésben határozza meg, hogy semmit nem fog határozni, és ha sokáig élünk, mindnyájan minélelőbb gyűlésben fogunk meghalni.

Tehát méltóztassanak elhatározni, tisztelt olvasóim, hogy hová sétáljunk?

A városerdőbe?

„Nem bánom, ott sok delnő szokott lovagolni, és kocsizni.

„Mi az a delnő?”

„Finom dáma.”

„Ah, mivel az urhölgyek mind delik, az az szépek?”

„Oh nem, ugyan ki is merné azt állítani? Hiszen bársonyban, és selyemben is megredősödnek az arcok. Delnő annyit tesz, mint delelőnő az az:

olly nő, ki délig jobbadán csak alszik, vagy heverész.

„Ha, ha, ha!”

„Igen jellemző elnevezés, erre már rég szükségünk volt; de én nem akarok a városligetbe menni, és azért ezen indítványt nem pártolom.”

„És ugyan mért nem?”

„Mert — mert — azért, mert jogom van mindent ellenzeni, mit pártolni nem akarok.”

„„Helyes! Éljen!”

Tehát méltóztatnak talán a temetőbe kísértetni?

„Minő gondolat, oda majd csak akkor megyek, ha akaratom ellen visznek ki.”

„Pedig olly sok pompás síremlék van ott, melyek ezrekbe kerültek.”

„Különben ugysem tudná senki, hogy valaha éltek azok, kik most alattuk porlanak, engem csak azon emlékek gyönyörködtetnek, miket tetteik emelnek az elhunytaknak.”

Vagy a vasutat szemléljük meg?

„Oh csak arról ne szóljon ön, felforr bennem az indulat, mihelyt rágondolok.”

„Hogyan, ön ellensége a vasutaknak, s gyors haladásnak?”

„Világért sem, de ellensége vagyok az ország fokunkénti elszegényítésének.”

„Mikép értjük ezt?”

„Csak úgy, hogy a gőzhajózási társaság részvényesei is jobbadán külföldiek, kik minden évben egy pár magyar milliót zsebelnek föl, s így lesz ez a vasutnál is; utoljára aztán sem pénz, sem posztó, mint a magyar mondja. Ezelőtt lassan dőcögtünk ugyan rossz utainkon, de legalább pénzecskénk nem vándorolt mind idegen zsebekbe. Ezért nem szeretem én a vasutat.“

„Igen, de a kereskedés mennyit fog ezáltal nyerni, és ebből aztán az egész országra haszon háramlik.“

„Majd elvállik.“

„Én sem akarok a vasúthoz menni, mert utálok azon sok galád csalás, és pörlekedés miatt, mikre már eddig is alkalmul szolgált; s nem is esik jól a szemnek látni, hogy majd mind idegenek azok, kik belőle most hasznot húznak, mintha a magyar egyetlen ölnyi földet sem tudna kimérni hazájában.“

„„Nem megyünk!““

Vagy talán a budai hegyekbe sétálhatnánk, már minden zöld.

„Gyönyörű séta, mire kiér az ember, gyomra megtelik kavicsos porral, oldalbordái pedig félig öszszetörődnek.“

„És aztán mennyire kell még fáradni, míg csak árnyékra is akadhat az ember.“

„Különben is vasárnap van, s ilyenkor any-

nyi ott az ember, hogy alig lehet egy jó falatot kapni.

Ezen ellenvetés eldöntő erejű lett, mert a gyomor nem engedi jogait megsértetni, mit nálunk annál kevésbé csodálhatni, mivel a magyarnak igen híres jó gyomra van, minthogy különben körülötte már sok egészen másképp volna, mint valóban van.

Tehát sétáljunk a szigetre.

„Hiszen ott nincs vendégfogadó.”

„Igen, de megismerkedhetünk egy pár műkedvelő széppel, kik ott szerepeiket tanulják.”

„Azokat majd a színházban nézzük meg, és ebéd nélkül különben sem telhetnék kedvünk semmiben.”

Csodálatos, gondolhatná itt némely ember, a magyar is szeret enni, s mégis azt hiszik felőle, hogy nem szeret dolgozni, ámbár munka által szerezhetni csak étvágyat, és azt, mivel az étvágyat kellemesen lecsöndesíthetni, és illetőleg ki lehet elégiteni. Itt tehát valami tévedésnek kell rejleni, melynek megfejtésébe bocsátkozni nem merek.

Vagy méltóztatnak talán Ujpestre kirándulni? Ott vendégfogadót is találunk.

Gondolám, hogy most eltalálám a dolog nyitját, de ismét csalatkoztam.

„Nem megyünk, mert nem szereték a jövődőbe tekinteni.”

„Ön rejtélyekben beszél.”

„Mindjárt világosan szólok.”

„Halljuk! Halljuk!“

Ezen fölkiáltást csak azért tűzém ide, hogy elhigye a nyájas olvasó, mikép csakugyan gyűlést tartunk, mert nincs magyar gyűlés illy kiáltás nélkül, s alkalmasint a sok „Halljuk“ okozza, hogy csak keveset hall az ember.

„Csak egyszer voltam Ujpesten, s azonnal meggyőződém, hogy ott Budapest jövődjét tisztán, s világosan látom, és elszomorodva tértem vissza.“

„De ugyan mit látott ön?“

„Először egy műhelybe léptem, s ott csupa cseh és morvák dolgoztak, csak a kutat huzta egy elgémberedett magyar tót.“

„Mért nevezi ön őt magyar tótnak?“

„Mert kérdésimre csak ezt válaszolá: „Nyem tudok!“ ez pedig magyaros válasz, mert ha a magyar tudná, hogy mivé készítik jóakarói, bizony vastagabb végén nyúlna a dologhoz. Hej, ha a magyar tudná a mit tudni nem akar, vagy valóban nem tud, ugy! — De a műhelyből vendéglőbe mentem s magyar kérdésimre csak német választ nyertem; egy pincér azonban mondá, hogy franciául tud, és romlott olasz nyelven tudakolá parancsimat. Kérdezém tőle: kié azon szép telek, mellyen pincérkedik? X... zsidóé, felele ő. És a szomszéd nagy gyár? Y... zsidóé, felele ő. Hát amott átellenben azon gyönyörű palotaszerű épület? Z... zsidóé, felele ő. Ime tisztelt uraim, és hölgyeim, ez Pest, és illetőleg Budapest,

s voltaképen Magyarország jövődjére, én tehát nem kívánok Ujpestre rándulni.“

„Ám legyen, én sem kívánok oda menni, ám-
bár nem látok annyi aggályt, mint tisztelt uraságod,
mert idegen ajku polgártársink erősen tanulják a ma-
gyar nyelvet.“

„Természetesen, mi pedig örömtünkben össze-
csapjuk kezeinket, s azt hisszük, hogy már mindent
megnyertünk és csupa hivalkodásból szép csöndesen
elnémetesedünk. Még egyszer mondom, Ujpest szo-
morú képe Magyarország jövődjének, melly már
igen közel van, miután legjobb magyarjainkat még a
magyar színházban is majd kizárólag németül halljuk
egymásközt társalkodni.“

Már nehéz lesz határozathoz jutni, mert keserű-
ségekig jutott a gyűlés, akkor pedig azután rendesen
megszoktak eredni a zsilipek, a mi igen természetes,
mert még a galambnak is van epéje.

Talán a császárfürdőbe kellene kísértálnunk? Ma
már zene lesz ott, még pedig válogatott magyar
zene. —

„Valóban?“

Bizonyosan tudom.

„Ez nem rossz gondolat, csakugyan oda kellene
sétálnunk.“

„Gyalog?“

„Dehogy, hiszen minden órában jár a gőzös.“

„Mégis meg kellene előbb fontolnunk, hogy nem változik-e meg rögtön az idő.”

„Oh nem, hiszen egyetlen felhőcskét sem láthatni az égen.”

„Am menjünk tehát, ha úgy tetszik nagyságtoknak.”

„Ah, hiszen már elmúlt tizenegy óra, nem is érdemes, hogy néhány pillanatra kifáradjunk.”

„Ugy van, én azt indítványozom, hogy ezen sétánkat hallasszuk jövő hétre.”

„Helyes! Éljen!”

Igen uraim, és hölgyeim, de hátha akkor nem lesz az idő olly kedvező, mint most? Ha akkor eső, vagy szél leend?

„Eh, reményleni kell; mit érne az élet remény nélkül!”

Igaz, főleg a magyar élet!

Ime, szíves olvasóim, ilyen többnyire a magyar gyűlések eredménye, a sok szó elrabolja az időt, s a határozat jobbadán későn szokott megalapítatni. Én tehát nem vagyok oka, hogy jelenleg egy tapodtat sem sétálhattunk; valamint annak sem lesz oka, ha jövő héten rossz idő, vagy egyéb akadályok miatt a császárfürdői séta ismét el fog maradni.

XVI.

Mult héten gyűlésileg határoztuk, hogy a császárfürdőbe sétálunk; fogadni mernék tehát, hogy nem lesz belőle semmi, mert a magyar gyűlési határozatoknak rendesen ez szokott sikere lenni, s azt csak nem fogja senki kívánni, hogy mi jobbak legyünk más jó magyaroknál; azonban igen természetes, hogy a kimondott határozathoz képest csakugyan neki indulunk, s nem a mi hibánk lesz, ha legyőzhetlen akadályok miatt célt nem érhetünk; mert nem kell felednünk, hogy az utolsó insurrectio óta igen gyakran találkozik a magyar legyőzhetlen akadályokkal.

Azt már többször mondtam a nyájas olvasónak, hogy én Budán lakom, okom lehet tehát hinni, hogy annyi erősítés után ezen igénytelen állításomban kételkedni nem fog; most azonban még meg kell jegyezmem, hogy mint budai ember egyszersmind igen takarékos jó gazda vagyok, mivel a magamféle budai emberek jövedelme rendesen úgy van a hatalmas sors által kiszabva, hogy minden szükségére csak félig jusson belőle, s azért maga is mindent csak félig tehessen meg.

Ebből az következik, s nem látom át, miért ne következhetnék belőle ez is? hogy nem Budán fogok

gőzösre szállani, hanem Pesten, mert a fizetés egyenlő, s azért, mint szegény ember, illő, hogy az egész vitelbért kivegyem a gőzhajótársaságon.

Lakásomat nem akarom megnevezni, s annál fogva nem is mondhatom meg, hogy honnan indultam, a mi egyszersmind magyarságomat bizonyítja, mert a magyar kiindulási pontokat is többnyire csak sejtetni vállalatainknál, de ritkán tudhatni.

Elég legyen tehát mondanom, hogy már darab ideig sohajtozám a budai kövezet jósága fölött, s néha olyanokat botlottam, mintha Pesten jártam volna, midőn azon elkerített udvarhoz érkezém, mellynek belsejében érdekesen mutattatik, hogy mikép lehet állandó hidat igen lassan építeni.

Áttekinték a kerítésen, s látám, hogy semmit sem láthatok, mert ott bizony nem dolgoztak.

Ugyan mért nem?

Mert nálunk nagyon elfáradnak mindenben, minnek állandónak kellene lennie, s mivel nálunk annyira megszokták a levegőbeni, és fölületes építést, hogy nem könnyű az alaprakás a Duna fenekén. — Egyébiránt pedig könnyebb is az erszény fenekére jutni, mint a Dunáéra. Továbbá tekintetbe kell venni, hogy ezen állandó hid a két szomszéd várost tökéletesen egyesíteni fogná, s jól tudhatjuk, milly nehéz munka ez, miután nálunk nemcsak városokat, hanem egypár embert is nehéz egyesíteni.

Körülbelül ezeket gondolám, s én nem tehetek

róla, hogy a sors büntető keze arra kárhoztatá nyájas olvasóimat, hogy minden gondolatomat tudniok kell, ez olly szerencsétlenség, mellyben csöndesen meg kell nyugodnunk.

A mint tovább haladék, nevemet hallám kiáltani, s visszafordulván, egy fiatal ismerősemet láttam felém sietni, kit ezennel mindenki figyelmébe ajánlok.

Nevét nem mondhatom meg, mert azt nem halgatom el, hogy meglehetősen csinos fiu, és nem elensége az édes kalandoknak; félek tehát, hogy névének kimondása sok illatos levelkét varázsolna asztalára, s ki tehet róla, hogy az ember természeténél fogva irigy, s még azt is sajnálja mástól, mit maga már nem is győz fölhasználni?

De egy kalandját mégis el kell mondanom, hogy legalább valami néven mutathassam őt be.

Fiatal ismerősöm szereti a tréfát, olcsó jó lakomát, szép éneket, és a csinos szobaleányokat, s meg vagyok győződve, mikép ezen kitűnő jellemvonásokról senki nem fog ráismerni, és ujjal mutatni kalapjára, mert az elősoroltakat rendesen minden férfi szereti, kit orvosai még nem zaklatnak a parádi fürdőbe.

Ámde mindjárt többet fogok mondani, a mi már érhetőbb leend.

Ifju ismerősöm egyik szobaleány ismeretségénél legujabb időkben igen jól mulatott, és a csinos

*

leányka többször gondolá magában, hogy talán már írnia is kellene szüleihez keresztleveléért?

Hitelesen mondhatom azonban, hogy fiatal ismerősöm ezen gondolatot teljességgel fölöslegesnek ítélte, mert az oklevelek minden regényességet leron-tanak.

Ő legalább ezt hitte, s ugyan azért nevét sem mondá meg a szép szobaleánynak, s ez barátnői előtt mindig Zöld urnak nevezé fiatal ismerősömet, mivel többnyire zöld frakban járt, otthon pedig rendesen zöld pongyolát viselt.

Ha a csinos szobaleány ezen elnevezéssel beért, noha jól tudjuk, hogy a szobaleányi vágyak nem épen könnyen kielégíthetők, tehát valóban mi is mindnyájan megnyughatunk abban, ha fiatal ismerősömet ezentul röviden csak Zöld urnak fogom nevezni.

„Hová, hová?” — kérdé, hozzám érkezvén, s lépéseit az enyimekhez mérséklé, jeléül, hogy társam akar lenni.

„A császárfürdőbe kell sétálnom,” — viszon-zám röviden, mert tudnia kell, vagy legalább lehet a tisztelt olvasónak, hogy én hosszasan szoktam ugyan írni, de annál kevesebbet beszélek, és ennél fogva nem írnak, hanem szónoknak születtem.

„Tehát együtt mehetünk.”

„Örvendek.”

„Egy barátomnál voltam, szép neje lázban szenved, gyógyszert vittem neki.”

„Pestről?”

„Igen. Egy három pengő forintos zártszékjegyet.”

„Ah, tehát Liszt-lázban szenved a szép hölgyecske?”

„Igen. Tegnapelőtt este jót nevettem; Lisztnél valék, s egy német írótól kunyoráló levél érkezett hozzá; mindjárt eszembe jutott ön minapi sétája, melyben elmondá, hogy az illy nagy művészek milly szemtelen zsarlásoknak vannak kitétetve.”

„Legsajnosabb az, hogy még az értelmiség képviselői sem irtóznak illy ocsmányságoktól.”

„Oh még ez semmi! Én beutazám Németország nagy részét, s többi közt egy szerkesztővel ismerkedtem meg, ki egy fiatal énekesnőnek legundokabb ajánlatokat tőn, s utoljára azzal fenyegetőzött, hogy lapjában üldözni fogja őt, ha ajánlatait visszautasítani merészi.”

„Talán nincs azon tartományban fenyítőház?”

„De van, hanem csak szegények számára, kiket az éhség bűn elkövetésére kényszerít.”

„Örvendjünk, hogy nálunk legalább ennyire nem súlyodt még az elfajultság.”

„Ki tudja, nem állunk-e hozzá közelebb, mintsem gondolnók? A haladás nem csak jóban, hanem rosszban is részesít.”

Nem tudom, ezen gondolat némíta é el bennünket darab időre, vagy azon körülmény, hogy már a hajóhídhöz közelítünk, melly vidéken minden szórakozást kerülni tanácsos, ha ép lábakkal akarunk a hídra érni. A részvevő olvasó megnyugtatóására azonban mondhatom, hogy minden veszély nélkül a hídra érkezünk, s beszélgetésünket ismét nyaktörés veszélye nélkül folytathattuk.

„Nem hallotta ön, kik fognak Liszt tiszteletére enni Budapesten?”

„Eddig csak annyit tudok, hogy sokan nem esznek miatta rendesen, mivel hangversenyeit déli tizenkét órakor tartja; akkor azonban minden szem elnyeli őt, míg a fülek hangjait nyeldesik, ez tehát elég kárpótlás az elmulasztott ebédért. Egy társaság készít ugyan tiszteletére lakomát, de a nagy művész nem szeret minden illy kitüntetést.”

„Fogja é magát szinpadunkon hallatni?”

„Bizonyosan.”

Igen sokat beszéltünk még Lisztről, de nem mondom el mind, mert jól tudom, hogy a szives olvasóné még többet szól, és gondol Lisztről, habár soha nem volt is kezében liszt.

Pestre érkezünk, és láttuk, hogy „Donau” gőzös éppen akkor ér parthoz, következésképp nincs még okunk sietni, minek magyarosan örvendettünk.

„Én botrányosnak tartom, hogy Dunánkon, még pedig éppen Budapest közt, „Donau” gőzös uszkál.”

„Sőt igen természetes ez, mert a Dunát német folyónak nevezik a németek, a gőzhajótársaság pedig leginkább németekből áll, kik a magyar pénzt nem találják olly fölöslegesnek, mint hajóik magyar elnevezését. Sőt meglehet, hogy világos gúnyból nevezék magyarosan leginkább épen azon hajókat, melyek sertéseket szállítanak!”

„Könnyen meglehet. Általában nem ismerek magyartalanabb szellemű vállalatot a gőzhajótársaságnál, még a Budapest közt járó hajókon sem hallhatni magyar szót a hajónéptől, sőt még a pincér is mind német.”

„Csak lobogóikon fitogtatják a magyar színeket.”

„Épen mint a német Arenák.”

Ezen beszélgetés alatt följutánk a gőzös szokott állomásához, mivel azonban még először sem csöndült meg a harang, tehát elhatároztuk, hogy a par-ton fogunk várakozni, s addig szemlét tartunk az érkezők fölött, kik részint leültek a piszkos padokra, szinte harangszóra várakozva, részint pedig jól előre a hajóra takarodtak, hogy tetszésök szerint válogathassanak a helyekben.

A háromszori csöngetés közt olly nagy idő telt el, hogy egyáltalában nem várakoztathatjuk a tisztelt olvasót olly sokáig, s azért mindazt, mi ezentúl történt, és részint legalább történhetett volna, valamint hajóra szállásunkat is, nem mondhatjuk el, mert

ezen kirándulás után könnyelmű sétáinkat a kérlelhetlen sors több évre megszüntette. — — —

XVII.

Csodák századában és hallatlanságok tizedében élünk, elannyira, hogy rövid idő múlva már csak a tolvajok lesznek megfoghatlanok, s minden egyéb könnyen megfoghatóvá fog válni.

És ez valamint anyagi, úgy szellemi szempontból tekintve is áll. Az erőművek ugyanis annyi csodát teremtenek immár, hogy nem is mondhatni többé csodának, ha például az erőmű egyik fiókjába négy font rongyot dobunk, s négy perc múlva a másik fiókból négy kötetes regényt veendünk ki.

Épen illy csodásan fejlődik a művészetnek is minden ága. Így például tánc által napjainkban a nagy művészek már azt is ki tudják fejezni, hogy a nap felhők közt húnyt le a távol láthatáron, vagy hogy bizonyos ismeretlen fekete frak bársony gallérára nem táncvigalomban, hanem temetésen ejtett pecsétet bizonyos pannonia-gyertya. Legbámulatosb azonban mindenesetre azon óriásnál is roppantabb haladás, melyet e tekintetben az isteni zeneművészet tőn.

Vatódi hosszú ujjú, hosszú hajú nagy művészek az adagiók, aiegrók sat. sat. járt országutáról

megvetéssel léptek le, s még a szellemi vasuttal sem érik be, hanem egyenesen részint a vihar szárnyain, részint a nap, hold és csillagok sugarain lovagolnak, vagy épen az üstökösök tündöklő farkaiba csimpaszkodva, világ fájdalmakat pityognak, Európa-unottságot szuszognak, vagy legalább ollyasmiket hallatnak, miket még szem nem látott és fül nem hallott.

De lássunk néhány példát. Hallottunk már zongorán svédországi vasárnapi sétát, és ez olly természetes vala, hogy szinte kifáradtunk a sétálásban, ámbár székünkől meg sem mozdultunk. Hallottuk, vagy legalább hallhattuk volna, egy tizenhét és fél éves kékszemű s fekete-haju kisasszony panaszait a miatt, mivel édes anyja nem sötét, hanem világoszöld selymet vett neki a jogászbálra. Mindezen részleteket a siket is világosan megkülönböztethette volna a hegedű szívhez szóló hangjaiból. S midőn azt mondjuk, hogy legközelebb két dobon, egy trombitával s kilenc fagot kísérete mellett a magyar irodalom történetét fogják eljátszani, akkor bizonyosan nem álltunk ollyan, mi fölött valaki csodálkozni tudna.

Ezen előkészületek után pedig méltán remélhetjük, hogy nyájas olvasóink azt is mind egy szálig természetesnek találандják, a mit ezennel el fogunk mondani.

1740-ben bizonyos de Laveillet nevű nagy hírű zeneszerző Párisban egy gyermekszülő asszony kínait játszató el összes zenekar által, mit második ré-

szül a szerencsés szülés utáni öröm követe, miből még azt is világosan ki lehet venni, hogy az új kis világpolgár fiú volt, és a keresztségben Armand, Longin, Bibulus neveket fog kapni. Ezen de Laveillet urtól származik, negyedik ágról, Berlioz Hektor, ki éppen száz év múlva, „Episod egy művész életéből“ cím alatt, zene által azt fejezte ki, miszerint „bizonyos művész, meggyőződve, hogy forró szerelme csak hideg megvetéssel viszonztatik, mákonyal megmérgezte magát; mivel azonban kicsiny volt a mákonyadag, tehát a művész nem hal meg, hanem csak mélyen elalszik!“

Ezen de Laveillet urtól származó Berlioz Hektor úrnak Félicien Dávid, vagy Dávid Félicien nevű tanítványa van, és ez a pesti német színházban „A pusztá“ cím alatt, nagy zeneelőadást tartott, mivel pedig napjainkban a tanítványok rendesen tulatesznek a mestereken, tehát éppen nem csoda, hogy Dávid urtól legalább is olly nagy csodát vártunk, minőt hajdanában a szentirási Dávid teljesített.

Mi már láttunk karón varjut, sőt a hortobágyi pusztán is hallottuk a szelet fúni; de mégis meg kell vallanunk, hogy Félicien Dávid ur „Pusztája“ által rendkívül meglepettünk, és meg kell vallanunk, hogy ehhez képest de Laveillet „szülő anyai kínai és örömei,“ és Berlioz Hektor ur „Episod egy művész életéből“ című remeke mindig csak gyöngye, tündékes árnyképek maradnak.

De lépünk a német színházba, nyájas olvasó, így; ime, ez az elhagyatott „puszta,” melyet így ír le a zene, mikép a nyomtatott programmból mindenki világosan meggyőződheték: „A szellem föl van oldva, tehát nincs megkötve, és a megmérhetlen mélységet akarja megmérni.” A gordonkák és fagotok mély hangjai elhallgatnak, és a közönség hiszi, hogy a megmérhetlen mélységet is meg lehetne talán mérni, ha lehetne. Most „a puszta hallgat (a mi különben is szokása) és mégis — oh titok! ezen álmódzó néma csönd hangosan énekel, és ezen ének az örök hallgatásnak soha ki nem mondott szózata, melyet a homokból lelkén átvonulni érez a szerző.” Mi és a nagyérdemű közönség ezt nem érezzük ugyan, de ezen nem kell megütközni, mert nem érezhet minden ember mindent. Most „a puszta énekel” (a mi különben nem szokása), „és a homok hálát ad Alláhnak, és élő képnek énekli magát.” Erről mi és a közönség is meg vagyunk győződve, mert a nagy piacon szélben sétáltunk keresztül, és a homok csakugyan élt, sőt röpt is. Ezután „a karaván láthatóvá lön, gyorsan föltűnt és letűnt, s mégis lomhán közelite és sátorot fog föltűni, mihelyt az éj beálland.” Ezt igen könnyű volt megérteni, hiszen egypár dobütés is jelentheté, hogy majd leütik a sátorfát. Ez alatt „a karaván vigan haladt,” mert a zene világosan kifejezé, hogy „a lég tiszta s az ég színe világoskék;” azonban kár volt a karavánnak alkony előtt

dicsernie a napot, mert a zene rögtön rémesen tudatá a borzadó közönséggel, hogy „a levegő hirtelen megnehezült, és ólomszínűvé változott, mint a haldokló ember arca (itt egy kis homályosság volt a zenében, mert nem fejezte azt ki, hogy haldokló férfi- vagy néemberarcot kell é értenünk?) a vihar dühöng, a halál angyala fenyegetőzik és a menny futni készül a pokol elől, s mély sír tátong egyetlen szomorú menedékül a szerencsétlen karavánnak.“ A közönség borzad, mert tudja, mit tesz az, midőn Dunánk partján a vihar fölkavargatja a port, s a zene olly élethiven fösti a pusztá gyilkoló porát, hogy a közönség akaratlanul behunyja szemeit és orrát zsebkendőjébe temeti. Ámde csak egy kis „pizzicato“ és „cantabile“ kell, és — „a vihar lecsöndesül, s a karaván utját folytatja, és most ismét minden könnyűnek látszik neki és nem fél már semmitől, mert „ő földet s mennyet akarata alá tud hajlítani (természetesen csak a veszély után, ebben az emberek mindenütt egyenlők), és minden jármat szét-tör.“ Ezt nyugvás követi, mellyben a közönség nem csak osztozik, hanem egyszersmind almat és mákos kalácsot cszik, miben a karaván viszont örömet osztoznék a közönséggel. A zene ismét megharsan, és kétségbe vonhatlanul elhitei a nagyérdemű közönséggel, hogy „a pusztá arcára fátyol esik le (elfojtott gordonhang fagót dűnnyögéssel beszegve), és az égen édes szerelmet élvez az estcsillag, az éj

pedig jótékonyan hat a pihető karavánra, s az Al-meeek úgy táncolnak, mint pipa füstje (ugrándozó pikola hangok, világos!) „A homoknál jobb párna nincs a világon (lágy dobütés), és nemcsak a felhő, hanem a köhögő és izzadó ló is a karaván tulajdona, melly végre a legédesb álmakba merül, mik közt a legédesb szerelmi elragadtatás is méltó helyet foglal el.“ Mig a karaván alszik és szerelmét álmodja, addig a közönségnek is szabad kissé bólintgatni, vagy illető szomszédnéja kezét szerelmetesen megszorítani; a karaván álma azonban fájdalom, csak nagyon rövid, s a közönség megtudja a zenészkartól, hogy „a nap dal gyanánt kel föl biborágyából és a pusztát szerelemmel (s természetesen egyszersmind homokkal) árasztja el, a mecset egyházfia (muezin) vulgo harangozó, imára buzdítja a mozlimeket, és a karaván ismét megindul (hosszú tárogató hang, jelöl, hogy még hosszú ut van a karaván előtt), s rövid idő alatt a távolban szerencsésen eltűnik, mire a pusztá hálát ad Allahnak a karaván eltávozásáért.“ Ebben a közönség is szívesen osztozik, és csöndesen a terített asztlalokhoz takarodik, mellyek mellett mindenestre több az élvezet, mint a homokos pusztában! —

Két testvér.

Az erény útai tövissel hintvék, de végtelen boldogságra vezérlenek, mert az igazság előbb utóbb fényesen diadalmaskodik.

A bűn ösvényét rózsák lepik, de ezek tövissei szúrnak, amaz fenekellen ingoványba vezet; mert az igazság előbb utóbb fényesen diadalmaskodik.

Kívánhat-e szebb vizsgáztatást az igaz uton járó?

Nem elegendő-e ez arra, hogy a jónak ösvényén állhatatosan megmaradjunk?

Igen, és háromszor is igen!

És a következő mit tanít a gyakorlati életben?

Tekintsünk kissé körül s talán majd feleletet találunk e kérdésre. —

* * *

Az őszi már végéhez közelít, s mégis milly gyönyörű az idő, a fákat még most is zöld lombozat árnyékozza körül, mint tavasz kellő közepén; a délutáni szellő olly gyöngéd, mintha az eltávozott nyár feledte volna itt szokott udvari kíséretéből, s a tiszta égboltozat olly sötétkék, mintha a leggyönyörűbb hölgyszemekből alakult volna. Ugy látszik, a természetre is hatással van korunk uralkodó szelleme, és régi rendszerét tökéletesen föl akarja forgatni, azon meggyőződésből indulva ki, hogy a mi évezred előtt legjobb volt is, az nem lehet örökké jó, ha a viszonyok változnak. Vagy talán azért lágyult meg ennyire az idő, mivel az elpuhult nemzedék nem bírja el többé szűk vállain a súlyos kacagányt, mellyt hideg ellen óalmazza?

S ha már illy gyönyörű az idő, és azonkül halottak emlékezetének napja van, mi természetesb, mint hogy Budapest lakosi ezrenként fognak a pesti temetőbe seregleni, kedves halottaik sirjához. És budaiaiak is jönnek ilyenkor Pestre, a helyett, hogy Budán teljesítnék e szomoru kötelességet saját halottaik sirjánál? Oh, igen, mert vannak sokan, kiknek még nincsen halottjuk, egy egy kedvelt nemzeti érdekű ügyön kívül, miknek azonban nem szokás ravatalt emelni, hogy annál hamarább örök feledésbe merüljenek.

Sétáljunk ki tehát mi is a pesti temetőbe, az élők közt olly halottias pangás uralkodik most, melly keletkező viharnek, vagy végső feloszlásnak csallatlan előjele szokott lenni, — talán több s eleve-nebb életre találunk a halottak közt.

De ne várjuk be az estét, mert akkorra elsötétülhet az ég, s koromfekete színét ismét csak hölgy-szemekhez tudnók hasonlítani, hanem menjünk mindjárt délután. Szándékosan nem mondám „ebéd“ után, mert szigoru időkben élünk, és sok embertársunk vaj-mi ritkán mondhatja magáról, hogy már ebéd után van!

Különben is nyilvános ünnepélyekre mindig korán szeretünk menni, hogy a kisszerű előkészületeket, s ugy szólván, mondva csinált elragadtatást látva, minden tulságos lelkesüléstől ment maradjon az ember, mert csak így láthatja aztán valóan és tiszta meztelenségökben a tényeket. —

Milly szép ez a pesti temető, s mégis milly kevesen kíváncznak bele; világosan bizonyítja ez, hogy a valódiulag szépnék kevés buzgó tisztelője van.

Pesten, a poros, zajos, tisztátlan, drága Pesten örömezt laknak az emberek; az árnyas, zajtalan, tiszta temetőben pedig senki nem ohajt állandó lakhelyhez jutni. Csodálatos, holott Pesten szorgalmas dolgozás mellett is alig élhet az ember, s a temetőben még csak egyik oldaláról másakra fordulni sem kénytelen. És ez annál különösebb, mivel Pestet néhány év óta magyarok is lakják, kik a fárasztó munkásságnak nem igen nagy barátai.

És mind e mellett sem vágynak a temetőbe?

Oh, nem, mert annak lakosai közt még nem jött divatba a gyülekezés! Lám, mindennek van oka, csak hogy nem mindig látja ki az ember. —

Milly szép ez a pesti temető, kár, hogy mégsem tökéletes. Egy nagy hibája van, s ez abból áll, hogy egy régi alapmondást sarkaiból fordít ki:

A halál mindent egyenlővé tesz!

Menjetek a pesti temetőbe, s tapasztalni fogjátok, hogy ezen régi igazság többé nem áll. De ugyan minek is állana egyedül, vagy másod magával, miután az igazság többi alapmondásait is megfosztá értékétől a hatalomgyakorlók szentségtelen keze.

A pesti temetőben nem egyenlők a halottak, mert első, vagy második helyre jutnak, a mint tud-

niülük pénzök van, épen mint színházban, csak hogy ebben legalább látnak valamit az élők, de ugyan mit látnak a temetőben a halottak?

Nem is azért van ezen megkülönböztetés, hanem azon egyszerű okból, mivel az első helyen mindig szárazban fekszenek a teljes című halottak, a másodikon ellenben majd minden tavaszkor rendesen vízbe jutnak a címtelen szegények.

Ah, ez nagyon természetes, tehát víztől félnek a gazdag halottak, miután életükben módjuk volt azt magoktól mindig távol tartani; a szegények pedig ugyan mért félnének a víztől haláluk után, miután életükben nem igen volt módjuk a bort megszokhatni? ! —

De mind e mellett mégis csak igen szép ez a pesti temető.

Milly fejedelmi díszű sirboltok és emlékek !

Boldog Magyarország, fővárosod maga egyedül is mennyi nagy férfit és bámulatos lángészt hirt, kiknek emlékeül ezen nagyszerű ravatalok és sirtornyok emeltettek !

Kissé csalatkozol, jámbor hazámfia, ki e vérmes fölkiáltásra fakadtál ; sajnálom, de kénytelen vagyok föllengős álmaid rózsaszínét a valónak homályával eltakarni.

Nagy férfiakat említél ?

Igen, ezekben nem volt hiányunk, de azt mondja a bölcs : nagy férfiak tettek által örököltik emlékeiket.

Ugy van , minek tehát ezeknek kötömegeket emelni magosra, miket egyetlen mennyköcsapás semmivé tehet , miután a valódi nagyságnak az utókor szívében élő emlékét maga az égnek villáma sem sujthatja le.

Ah, tehát rendkívül nagy lehet az elhunyt lángelmók serege , mert e szerint ezen fényes emlékek csak őket illethetik ?

Oh , igen, Pesten sok lángész terjeszte már világosságot , s terjeszt jelenleg is , és az elhunytak közül számosan tiszteltettek meg drága emlékoszlopokkal.

Ime, ezen ezrekbe került emléktömeg alatt N. N. szappanosmester halandó részei porlanak , ő nagy-szerűen terjeszté a világosságot Pesten , míg élt , s az ő gyertyái mellett számtalan szent és üdvös gondolat született meg a haza és emberiség javára , és az ő szappana sok kezet tisztította meg , s vajmi nagy érdem napjainkban a tiszta kéz , már csak rendkívüli ritkasága miatt is !

Azon márvány szoborcsarnok alatt N. N. mészárosmester porhüvelyé várakozik a föltámadásra , s ő megérdemlé e fényes kitüntetést, mert minden ökröknek mindig halálos ellensége volt, és mindig oda törekvék , hogy az ökrök értéke és becse csökkenjen.

Ezen gyászoló szobrok alatt egy ácsmester testi maradványai törekszenek elenyészni , ki életében sok bitófát faragott, örök nyughelyül — mennyiben a

szél engedé — azok számára , kiket a sors nem részesíte nevelésben és kenyérben.

Itt ezen görög ízlésű gyászpépület alatt N. N. fekszik , ő életében nem volt semmi , nem csinált semmit , de egy milliónak törvényes birtokosa volt , s a nagyszerű emléket már csak azért is megérdemli , mivel ennyi pénzzel igen sok roszt tehetett volna.

Az istenért ! hát ez már mindig csak így megy?

És ugyan mért ne menne így ? Századok előtt azt szokták a halottnak kívánni , hogy könnyű legyen fölötte a föld ; az igazságos jelenkor ezen érdemlett jótéteményben csak a jeles embereket részesíti , a nagy hazafiakat , a kitűnő lángelméket ; azok ellenben , kik élőkben terhei voltak a földnek , s másokat nyomtak és zsaroltak , haláluk után kötömegekkel terheltetnek , hogy ugyancsak súlyosan nyomja őket a föld.

Ime , milly szép az osztó igazság ; de szép ám azért a pesti temető is , és ezt már most olly komolyan mondjuk , mintha legalább is nagypénteken szólnánk.

A gazdagok ezen roppant építkezései a sírok fölött nagy pénzösszegekbe kerülnek , s ezek nagy része a munkás néposztály kezeibe jut , mert írva van , hogy a gazdagért nemcsak életében , hanem még halála után is mindig a szegény dolgozzék . S midőn a szegény ember izzadva hurcolja le a lépcsőn a köveket a sirboltozat mélyébe , gyakran e gondolatra fakad :

„Ur isten , milly csodálatos az emberi élet, ime, ezen elhunyt gazdag ember rothadó teste milly pompás csarnokban fog lakni , mig én , élő feleségemmel s gyermekeimmal együtt , eső és szélvész ellen is alig tudjuk munka s éhség által elcsigázott testeinket ótalmazni!“

De ugyan ki tehet arról , mi a világ teremtése óta mindig így volt elrendezve ? !

Ha ezen csekélységeket feledni tudjuk , meg kell vallanunk , hogy a pesti temető mégis csakugyan szép , mintegy olly szépség , melly minden szemnek tetszik ugyan , de mellyel azért állandó viszonyba lépni mégsem kíván az ember.

Ezek után mindazáltal ne méltóztassék ám azt hinni a nyájas olvasó , hogy a pesti temetőben épen egyetlen nevezetes ember sem pihen az élet nyomasztó fájdalmai után. Vannak ott elegenden , s könnyen megismerhetni sirjaikat , mert azokat nem terheli kő , mert azokra nem jut lámpa , azon ezrekből , mikkel most a többi sírokat díszesíték. Ámde azért ne keseregjünk e fölött , hiszen a jelesek eleget világitottak életökben , most tehát veszély nélkül el lehetnek sőtétben is , legalább nem veszik észre neveiket a fa kereszteken a sétálók ezrei , s nem kell nekik szőgyenyülve fölsohajtaniok : milly kevésbé hasonlítunk mi ezen munkás elhunytakhoz , s mennyire eltértünk azon dicső ösvényről , mellyet ők annyi fájdalom , nélkülözés , küzdés után megnyitottak vala!

De mind ezeket feledve, mégis csak szép ez a pesti temető, kivált így halottak emlékezete napján. És milly nagy ez a temető, holott csak parányi emberek fekszenek földében; hátha még mindazon nagy és szent vállalatokat, nemzeti ügyeket ide temették volna, melyek mindnyájunknak meghaltak, oh, akkor a fél ország is szűk lenne temetőnek! Ne ábrándozzunk tehát, hanem nyugodjunk meg egyszerűen a pesti temető szépségében, melyben egyébiránt osztályrészünket örömet átengedjük azoknak, kik már nyugalomra vágnak. — —

Az alkony leveszi válláról köpenyét, s kényelmesen kezdi az ég boltozaton kiteríteni, a nap pedig boszúságból elveresedik, hogy már távoznia kell, s a távol láthatárt vérpirosra festi, és körülötte a hegyekről emelkedő gőzoszlopok rémes alakú felhőfoszlányokat képeznek.

A temetőben már egyes jövők menők láthatók, s a kapukon és sírokon a mécsek ezreit gyujtogatni kezdik. A magas fákról káromgva riadoznak föl a varjak fekete hadai, és ijedve csapongnak szerte a megnépesülő s fölvilágosuló sírok fölött. Azt vélik talán, hogy a koporsók lakói fölkeltek mély üregeikből, s látogatásra akarnak menni a városba. Hah, ez esetben bizonyára sokkal meglepőbb tényeket fognának látni szeretett utódaik körül, mint ezek láthatnak a temetőben!

A temető két kapuja valóságos lángoszlophoz

hasonlított, e világítás árából száz szegény család száz napig élhetne el; de félre ezzel, költészethez nem illik az ily mindennapias számolás, ez csak kalmár-boltba való.

Az égő lámpák ezrei közt tömérdek virág lepi el a sírhalmokat, és ezen sem ütközhetünk meg, mert a kertész is élni akar, s a divat azt kívánja, hogy ma tanult lovaknak, holnap jeles művésznőknek adjunk drága virágfüzéreket, halottak napján pedig kedves elhunytaink sírhalmait ékesítsük gyakran hiteltelized pénzen vásárlott virágokkal. Mind ezeknél csak az a különbség, hogy az élő lovak, kaenguruk, elefántok s művészek mindig külföldiek, mert a hazai ember csak halála után részesül ily virágos megtiszteltetésben, s azután teljes szabadságában áll, örömtől elragadtatva, sirja fenekén csontjait összeverhetni.

A sötétség még nem állott be teljesen, s a lámpák mégis már mind meggyújtják; ugyan minek e sietség, hiszen kivilágításoknál különben a teljes éjszakai sötétséget szokás bevárni. Igen, de a búsongó ezerek, kik kedves elhunytaik sírjai fölött zokogni kívánnak, hét órakor már a színházakban ülni ohajtának, hogy az élet szomorúságát valamelly bohózat csodálása mellett ismét feledhessék.

De mi az, a főkapuhoz fáklyák közelítenek; talán fáklyákkal s zenével kívánnak valamelly nevezetes halottat megtisztelni? Mért nem, hiszen élő halottak is részesültek már ily megtiszteltetésben. De

még!s csalatkozunk, ünnepélyes temetés érkezik; valamely gazdag hült hüvelye, ki talán életében annyira szereté a sötétséget, hogy utósó nyughelyére is csak a nap lenyugvása után kívánt eljutni. Hat ló nehézkes léptekkel közelit, nesztelenül, mert a homok minden zajt elfojt, s a kerekek forgását is hallatlanná teszi. Olly kísértetesen közelít a hosszú kocsi, mintha a földet nem is érintené, s csak légben lebegne. A lovakat fekete takarók fődik, mi első pillanatra, a növekedő sötétség miatt, alig engedi őket gyászlepelbe burkolt rémektől, vagy szerzetesektől megkülönböztetni. A kocsit is fekete posztó borítja, a koporsót pedig arany himzetű, francia bíbor takarja, min épen nem kell elszomorodnunk, mert a magyar földből annyi külföldi táplálkozik, hogy csak méltányos, ha néha földünkbe is jut kárpótlásul valami külföldi. A koporsó oldalait cifra címerek tarkítják, melyek látása azon vigasztalást ébreszti a szegények keblében, hogy a gazdagoknak is meg kell halniok, s hogy a nemes is kénytelen legalább a halálnak adózni.

Ugyan e pillanatban a közel oldalkapuhoz sebesen vágatva egy más kocsi érkezik. Furcsa kocsi, alakja hosszú, fekete ládát képez, mely annyira el van már koptatva, hogy minden pillanatban szétbomlásától lehet tartani. E kocsi fölött varjak keringnek, szomoruan károgva; mily nagy a különbség e hangok, s a másik kocsi kísérője, a teljes zenészkar

között, pedig azok is halottat kísérnek, valamin ezek! Ámde emez igen könnyű halott lehet, mert csak egy ló huzza, mellynek testét nem földi bő redőzetű fekete köpeny, hanem csupán csonthoz ragadó silány bőr; a koporsót pedig nem takarja külföldi bibor, hanemcsak honi levegő, és címer helyett csak rozsdás závár nyikorog oldalán, melly már évek óta nem használtathatik.

E gyászos ládakocsi néhány lépésnyire az oldalkaputól állapodik meg, s a sűrű fák közül két rongyos ember kapaszkodik át az árkon, és káromkodva közelít a kocsihoz.

„Hol késtél olly sokáig?” — kiált az egyik.

„Nem földhettük be miattad a sirt, te részeges kamasz!” — jegyzé meg kedvetlenül a másik.

„Várákoznom kellett a házmesterre, — vizonzá gorombán a kocsis, — mert felesége nem találta a test egyik lábát.”

„Mintha bizony nem hozhattad volna el a nélkül is.”

„Itélet napján ugysis megtalálhatta volna lábát.”

Ezen roppant elmésségre ölnyt röhögött a három férfi, a fekete ládat fölnyiták, belőle fölboncolt holttestet vonszoltak ki, s az árok tövében tátongó nagy sírba hanyák, és ezt aztán tüstént befödni kezdék, a kocsis pedig visszavágtatott a város felé.

A halottnak lecsüngő hosszú haja kétségtelenné tévé, hogy némben vala. A bársonyos koporsóban is némbert temettek. Milly nagy a különbség e kettő

közt, s mégis: amazt nem melegíti a gazdag bíbor, imez pedig mez nélkül sem fázik a csipős éjszakai levegőben. Meghalt mind a kettő, a mellékes különbségek szót sem érdemlenek. —

De ki ezen magas férfi, ki lépteinket kíséri, s arcunk redőiből gondolatinkat nyomozni látszik?

Szólítsuk meg őt.

„Uram, talán kíván ön valamit tőlem?”

„Oh, épen nem, — felele udvariasan az ismeretlen, — sok halottam van itt, s e napon rendszeren meg szoktam őket látogatni.”

„Ah, ön tehát orvos?”

„Igen, — viszonzá kissé meghökkenve az orvos, — köszönöm ezen csipős bókot, s csak azt sajnálom, hogy hasonlóval nem viszonzozhatom. Azonban meg kell vallanom, hogy csakugyan nem ok nélkül követém ön lépéseit.”

„Tehát mégis?”

„Olvasám ön arcán, hogy e két temetés igen fölizgatá ön gondolatit.”

„Valóban, úgy van.”

„Hátha még tudná ön, hogy azon két némben, kik most olly különböző viszonyok és szertartások közt temették el, — testvérek?”

„Testvérek?”

„Ugy van, történetesen mindkettejük orvosa valék; egyikhez palotájába, a másikhoz kórházba jártam. Betegségek sokáig tartott, s ez alatt sikerült

történeteiket megtudnom, valamint azt is, hogy testvérek voltak.“

„Igen kíváncsivá tesz ön, szabad e történetet megtudnom?“

„Mért nem. Én nevezeteseb betegeim történeteit föl szoktam jegyezni, s azt tevém ezekkel is. Néhány óra előtt fejezém azt be, itt van, valamelly kivilágított sírdomb mellett átolvashatja ön; én addig sétálok elhunyt betegeim hajlékai közt.“

Az orvos mosolygva nyujtá a néhány lapnyi kéziratot s távozott.

Ime, itt ezen szabómester sirján görög tűz is lobog, ide telepedjünk a márvány lépcsőre, s olvassuk a két testvér történetét. —

* * *

Szép, tavaszi nap vala, s az üllői uton két fiatal magyar lyány félénken lépdelt a nagy Pest belseje felé. Midőn nagy, ismeretlen erdőbe jutunk, mindinkább növekszik félelmünk, minél mélyebben hatunk sűrűjébe, mert tudjuk, hogy vadállatok s haramják leginkább ott veszélyeztethetik vagyónunkat és életünket. A két magyar lyány félelme is ilyen lehete, minél inkább közelitettek a nagy házakhoz, mintha sejtették volna, hogy azok falai közt veszély várakozik rájuk.

Maris és Rózsa szegény paraszt lányok voltak, szüleiék Pestre küldék őket szolgálni, hogy egy tarka ládát, néhány még tarkább ruhát s két pár cipőt szerezvén magoknak, két év múlva falujokban illendően férjhez mehessenek; mert a szegény öregek saját élő szemeikkel láták, hogy több lány, még rövidebb idő múlva is, ugyancsak jól kiruházkodva tért vissza Pestről, hát az ő lányaik ugyan mért ne részesülhetnének szintolly szerencsében.

Mind a két lány csinos volt, sőt valódi falusi szépségeknek is beillettek. Maris szőke vala és kék szemű, Rózsa pedig barna haju és fekete szemű, s mindketten olly piros arcuak, mintha az ismeretes népdal szerint, piros pünkösdi napján hajnalban születtek volna. Lefüggő hajokban piros szalag pompáztott, s közben piros kendőt tartottak, mellybe az „igazság“ takarva volt, mellyel őket a falusi tanács külön külön ellátta, hogy ebben a furfangos Pestben valamikép bajba ne keveredjenek, mikép a törvénybíró nagy okosan megjegyzé, ki már kétszer utazott keresztül Kecskeméten, s annál fogva igen jól tudá, hogy a nagyvárosi élet ugyancsak nagyban különbözik a falusi tengődéstől. Egyéb málhával nem voltak terhelve a hajadonok, mert hiszen azért jöttek Pestre, hogy itt szerezzenek mindent, mire szükségök lehet.

Az első háromemeletes ház előtt álmélkod-

*

va állapodtak meg, illy csodát még álmaikban sem láttak.

„Jaj, Rózi, nézz csak föl, — szóla hosszú lélekzés után Maris, — ugyan hogyan járnak föl az emberek olyan magosra ?“

„Hát létrán,“ — viszonzá röviden Rózi, ki mindig okosabbnak tartá magát másfél évvel fiatalabb testvérénél.

„Hát olyan magas létra is van a világon ?“

„Hogy van é ? Hiszen magosabb volt az, melyen az angyalok lejöttek a mennyekből és ismét fölmentek.“

„Igaz bizony ! De én mégsem megyek illy magosra szolgálni, mert leszédülnék.“

Ezen okoskodás után már ismét tovább akarának ballagni, midőn egy éltes asszonyság közelíte feléjük, ki az átelleni ház mellől már darab idő óta figyelmesen vizsgálá őket.

„Talán szolgálatot kerestek ?“ — szóla hozzájuk nyájasan a pompás öltözetű asszonyság, kit a tapasztalatlan hajadonok legalább is első rangu grófnőnek tartottak.

Maris szóhoz sem birt jutni zavaródásában, Rózi azonban meglehetősen bátorsággal viszonzá :

„Igen ám, azért jöttünk el hazulról, egy kis ruhácskához szeretnénk jutni itt Pesten.“

Az éltes asszonyságnak Rózi elevensége s bátorsága igen megtetszett, s legott magával vitte őt,

miután a két testvér rövid tusakodás után abban egyezt meg, hogy vasárnap templomban találkozni fognak. Szegény együgyűek, az eszökbe sem jutott, hogy Pesten nemcsak egy templom van, s hogy e szerint sokáig kereshetik egymást, főkép miután órát sem határoztak. —

Maris egyedül maradt, s azért illő, hogy ne hagyjuk őt el, különben e nagy városban könnyen eltévedhetne.

Testvére szerencsájének igen örvendett, s meg vala győződve, hogy róla is csakhamar intézkedni fog a jótékony gondviselés. Ezen reményében csakugyan nem is csalatkozék, mert kevés pillanat múlva egy legjobb koru s urias külsejű férfi megállítá őt, piros arcán s csinos termetén végig jártatá szemeit, és igen példás leereszkedéssel szóla :

„Mi járatban vagy, jó lány?”

Maris minden bátorságát összeszedé, s alig érhetőleg felele :

„Szolgálatot keresek.”

„Van é napi cédulád?”

„Nem tudom, mi az, — viszonzá akadozva a szegény lány, — de igazságom van a felu tanácsától.”

„Hát szolgálati könyvecskéd van?”

„Arról sem hallottam még.”

„De pénzed csak van?”

„Oh, dehogy van, hiszen ha pénzem volna, bi-

zony nem járnék szolgálat után ebben az idegen városban.“

„Hány esztendő vagy?“

„Szülőkötözéskor a tizenhetedikbe fordultam.“

„Hm, — mondá rövid gondolkozás után nagy részvéttel a kérdezősködő, — sajnállak, jó lány, de bajod lesz, mert a város becsukat, ha sem cédulád, sem könyved nincs, sőt még pénzed sincs, mellyen ezeket megvásárolhatnád; azonban ne ijedj meg ezért mindjárt olly nagyon, segíték én rajtad. Állj hozzám szolgálatba, én írás nélkül is hiszek őszinte, böcsületes arcodnak, és befogadlak; utóbb béredből majd vehetsz szolgálati könyvecskét, és aztán minden rendén lesz. Mi a neved?“

„Maris.“

„Hát csak jer utánam, Maris, viseld magadat jól, légy szorgalmas és semmi bajod nem lesz.“

Ime, milly gyorsan akad szerencsájök Pesten a szegény falusi lányoknak, kik szolgálatot keresnek, s utlevélül szép szemet, piros arcot, és ép egészséget hoznak magokkal! —

* * *

De minő zaj ez? Saját szavait sem értheti az ember. Talán fölkeltek a halottak, és a pompás világitásban gyönyörködnek? Nem, hanem a sétáló tö-

megek java is megjelent már, természetes tehát, hogy a hely s alkalom szentsége többé tekintetbe nem vétetik. Tollas kalapok, bársony burkonyok, darázs dereku lovagok, tipegő lépésű finom hölgyek, — mindez tarka vegyületet képez, melly oly igen illik a halottak jámbor emlékezetének ajtatos ünnepélyéhez. Ezen finom nevelésű tömeg jön, megy, majd ismét megáll, szól, szapul és elcéket váltogat.

„Látta ön X sirját?”

„Oh, igen, mennyi rajta a lámpa!”

„De mégsem annyi, mint hátrahagyott adósságainak száma.”

„A. asszonyság még rózsákat is rakatott férje sirjára.”

„Igen helyesen, mert, míg élt, elég része volt a tövisekben.”

„B. ur sirja is cifra, mit nagyon csodálok, mert szép özvegyét katonatiszt karján láttam sétálni.”

„Oh, a szép özvegy még inkább fogja csodálni a sír cifraságát, mert nem tudja, hogy hű férjének kedvese tiszteli így annak emlékezetét, ki őt az élet minden kellemeivel ellátta.”

„Ha ha ha!”

„De ez már mégis sok, C. kisasszony sirját csupa fehér georginák és rózsabimbók borítják.”

„Az ártatlanság színe!”

„Igen, azt mondják, hogy a mult nyarat a parádi fürdőben tölté, pedig én ott voltam, s nyomát

sem láttam. Sokkal valóbbszinü, hogy — néhány hónapra falura kellett mennie.

„Ha ha ha !“

„Ah, ez már mégis sok ! D. ur mint sír és zokog fiának ékesített keresztje fölött, s neje nem sülyed el öntudatának súlya alatt, holott most is velök van X. színész !“

„Már ez csakugyan hallatlan szemtelenség.“

Lám, lám, milly épületes megjegyzéseket hallhatnának a boldogult halottak, ha füleiket a halál jótekonyan be nem zárta volna.

Nemde, lélekemelő ezen keresztyéni szellemű ünnepély, melyet illy felebaráti szeretet fűszerez ?

Nemde, magába száll a lélek e gyászos helyen, s a mulandóságról elmélkedik, és kegyes tettekre magasztosul ?

Hátha még a neveletlen sétálókat hallanók, kik a kesergő anya és nő könnyűit durván kacagják, dévajkodnak, és olly tárgyakról mulatoznak, miket megemlíteni kedvünk egyáltalában nem lehet !

Amde, ki gondolna illy csekélységekkel, visszaélés mindenben és mindenütt van, és ugyan ki mondana le örökre a gombaevésről, csupán azért, mivel mérges gombák is termenek ? !

Világos tehát, hogy a pesti temető csakugyan szép, s a hallottak emlékezetének ünnepélye igen szívemelő, magasztos, és buzgó áhitatra ébresztő.

De térjünk ismét vissza Marishoz, mert ha előérzetünk nem csal, ez inkább érdemli részvétünket. —

* * *

Maris váltóügynédhez juta szolgálatba, olly szégyény kezdőhez, kinek több az adóssága, mint póre, s ki annál fogva sok esetben semmitől nem irtózik vissza, mi által sorsát javíthatni, s nejét és gyermekeit kedvezőbb állapotba helyezhetni véli. Dolga természetesen leginkább csak uzsorásokkal volt, és így könnyen képzelhetni, hogy mindenek előtt lélekismeretét kelle elaltatnia, mert uzsorás ügyét ugyan mikép lehetne éber lélekismeret mellett védni?! Ezen elaltatása a lélekismeretnek csakhamar annak teljes eltompulását szüli, és innen magyarázhatni meg, hogy a leggazabb uzsoraügy is nemcsak védőhez, hanem legfényesebb diadalhoz is bir jutni. A ki pedig egy tekintetben el tudá fojtani lelkének belső szózatát, az utóbb könnyen minden tetterre kiterjeszti e kényelmes köpenyt, s mindenben csak pillanatnyi hasznát követi vezetőül, kicsinyben úgy, mint nagyban, valamint az uzsorás, ki a tíz forintos váltót sem veti meg a százezres mellett, mert aránylag amannak is megvan a maga haszna. —

Illy emberhez jutott a szerencsétlen Maris, ki

első pillanatban nem győzött hálát adni az égnek, hogy illy kegyes családhoz juthatott. Hogy kevés bér mellett sokat kelle dolgoznia, azt föl sem vette, mert nem völt még ismeretségben olly tapasztalt városi cselédekkel, kik őt megronthatták vagy fölvilágosíthatták volna; az első hónap eltölte után azonban mégis kissé aggódni kezdte, mivel bérének kiadásáról szó sem vala, minthogy gazdája szárazon kijelenté, mikép ő csak félévenként szokta cselédeit fizetni, hogy aztán legalább legyen láttatja, s vehessenek magoknak valamit pénzecskéjökön. Az is nyugtalanítá a szegény lányt, hogy testvérével nem találkozott, sőt hírét sem hallhatta.

Illy habozás közt telt el a fél év, mellynek vége felé gazdája olly ajánlatokat kezdte neki tenni, miket eleinte nem értett, s mellyeket iszonynyal útasíta vissza, miután valódi értelmök fölől többé semmi kétsége nem lehetett. Gazdája dühösködni s fenyegetőzni kezdte, majd ismét ígérekhez, hízeltetéshez folyamodott; de a tiszta érzésű, egyszerű falusi hajdon erényét nem ingathatá meg. Más eszközhez folyamodott tehát. A lány fölmondá szolgálatát, s a fél év utolsó napjaiban két ezüst kanál eltűnt, s ugyan ki lehetett volna más a tolvaj, mint a szerencsétlen paraszt lány?!

Az ügyvéd panaszra ment, s mi természetesb, mint hogy Maris, könyei s esküvései dacára, becsu-

katott, olly söpredék nép közé, mellynek mindegyike rég megérdemlé a bitót! —

* * *

Ismét növekedő zaj, lehetlen az olvasást nyugtatta folytatni, Férfiak, bizonyára ugynevezett legjobb körökből, mert többnek lókorbács van kezében, s mindnyájan németül beszélnek; bő nadrágaik pedig igen vékony lábszárakat takarnak, mit a finom thea gyakori használása szokott okozni.

Kénytelenek vagyunk őket kihallgatni, mert megállapodtak, s ilyenkor aztán nem igen könnyen szoktak helyökből kimozdulni.

„Láttad Idát?”

„Igen, de bizony már ő maga is csak fölékesített sírhoz hasonlít.”

„Nem irigylem Arthur sorsát, idejét s pénzét jobban használhatná.”

„De bezzeg a kis Berta!”

„Ah, hagyjátok, egy böcsületes rókavadászat többet ér valamennyi keményített szoknyás kalandaitoknál!”

„Hallgass, hallgass, a szép Rózi szerencsétlensége, tudom, a te köszívedet is megindította.”—

Rózi? Már most figyelnünk kell, ha sejtésünk nem csal. —

„„„Micsoda szép Rózi?""

,Ugyan ne tettesd magadat, vagy olly hamar feledéd a szép falusi rózsát, melly mintegy félév előtt azi utcában olly szépen virított, hogy a te jég-szivedet is tökéletesen el tudta bájolni!'

„„„Ah, arról van szó! És ugyan mi szerencsétlenség érthette azon gyönyörű lánykát?""

,Tehát nem tudod?'

„„„Szót sem tudok, hiszen több hónapig külföldön valék, s csak tegnap érkeztem Pestre.""

,Ah, ugy hát meg kell hallgatnod az egész történetet; mondhatom, valóságos kis regény, mert elég szomorú.'

„„„Kiváncsivá teszesz.""

,Arról még csak emlékszel, hogyné utcán lelé Rózinak, midőn épen testvérével Pestre érkezék szolgálatot keresni, s hogy őt tüstént magával vitte?'

„„„Oh, igen."" —

Nem csalatkozánk, a mi szerencsétlen Rózinak, Maris rokonáról, testvéréről van szó! —

,Tehát jól van. Azt mindnyájan tudjuk, hogy minden tapasztalatlan lány, kiné kezeibe kerül, onnan közvetlenül s igen rövid idő alatt az ördög körmei közé jut. Rózinak igen hamar megtetszett a gondtalan, vig élet, s ugyancsak divatcikké lett; de örömünk nem sokáig tartott, mert az öregy ur ő nagysága nőül vette őt.'

„Ah, lehetetlen!”

„Már ugyan mit csodálkozol ezen? A régi történetekből emlékezem, hogy egy hatalmas kényur, ki csupán hasának élt, annyira meguná a legválogatottabb ételeket, hogy végre csupán ollyasmit evett, mit más ember lábával is gondosan kerülni szokott. A telhetlen kéjencek is ilyenek, s meglehet, hogy végre még mi is hasonló ostobaságot követünk el, s édes granátalma helyett fanyar burgonyához folyamodunk.”

„És ugyan hogy viselte magát fényes állapotában?”

„Még kérdezheted? Igen természetes, hogy hajdani vig barátairól nem feledkezett meg, mert kutyából bizony soha nem lesz szalona; sok kellemes órát töltöttünk nála.”

„Remélem, hogy be fogtok engem is nála mutatni, mert én ...y urat nnm ismerem.”

„Szívesen, tüstént bemutatlak nála, és akár örökre oldala mellett maradhatsz, mert ime, épen amott mélyesztik sirboljába.”

„Ha ha ha!”

„Tehát meghalt?”

„Ugy van, a makacs forroláz örökre meghűté heves érzelmeit.” —

Az uracsok füttyörészve távoznak a kérdéses sirbolt felé.

Szegény Rózi!

Mégis csak sajnós, hogy a tapasztalatlan egyszerűség minden fölfigyázat nélkül illy rut hinárba eshetik, közepén a nagy fővárosnak! A nemes fajú lovakat megtudják őrzeni a farkas vérengző körmeitől, s az ember védelem nélkül van a hienák körmeinek kitétetve!

De bocsánat fölhevülésemért, feledém, hogy Rózi csak szegény paraszt lány volt, ki szolgálatot keresni jött Pestre.

Azonban, ugyan igazat beszéltek é a finom uracsok? Tekintsük csak hirtelen végig az orvosnak Rózit illető tudósítását.

Ugy van. Szóról szóra igazat mondtak. Rózi csakugyan megfélekezett böcsületes szüléinek jó tanácsáról, és vétkezett.

Bocsássunk meg neki, mert bűnhődött is.

Bűnhődött? Ugyan mikép? Hiszen vétkeinek jutalmaul gazdag, tekintélyes nő lett belőle, s ő még akkor sem böcsülte meg magát, míg erényes testvére börtönbe jutott, lopás ocsmány gyanuja által terheltetve. Bűnhődés ez?

Ámde Rózi fiatalsága legszebb virágában halt meg.

Igaz, de ki meri bebizonyítani, hogy a halál büntetés?!

Térjünk vissza kéziratunkhoz, és abban a szerencsétlen Maris sorsához. —

Több napig fetrenge börtönében a boldogtalan lány, a nélkül, hogy valaki vigasztaló szót intézett volna hozzá. Elvetemült fogolytársai szemtelen kérdésekkel ostromlák őt bűnének minősége iránt, s röhgöve találgaták a legiszonyubb vétkeket egymásután annak, olly vétkeket, miknek legparányibb része is irtózáttal tölté el a fiatal hajadon romlatlan kebelét. Utóbb tanácsokat adának neki, hogy mikép viselje magát vallatás alkalmával, fogásokra taníták, mikkel máskor a körö mre jutást elkerülheti, és bűnbarlangok iránt adtak neki utasítást, hol kiszabadulása után kenyeret, és utóbb munkát is kaphat. Mind ezeket hallgatnia kelle, mert nem imádkozhatott magára siketséget; a miket pedig ezenkül látni kénytelen vala, azok tébolyodással fenyegeték agyát, mert azt kelle hinnie, hogy a legiszonyubb pokol legelvetemültebb ördögei közé taszítá őt üldözö sorsának vas kara. —

Végre rá került a sor. Vallatni vitték őt. Remegve követé a poroszlót.

De ugyan mit vallhatott volna egyebet ártatlanságánál?

Ámde ezt nem bizonyíthatá be, s gazdájának szava több nyomatékka l bírt, mert ő nemcsak úgy-

véd, hanem egyszersmind nemes ember, sőt talán még épen táblabíró is volt.

Mért nem vallá tehát ki gazdájának galád csábításait, melyek visszaütését boszuszomját szülte?

Oh, ha az ártatlan lány illy vádnak nyílt elmondására képes, akkor alkalmasint a csábítás elfogadására is hajlandó, mert ha a szemérem elköltözik lelkéből, akkor az erény, mint őrség nélküli erősség, könnyen megdönthető! És különben is, ugyan nem valószínű é, hogy vádja csak rágalomnak tekintetett volna, melly még súlyosb büntetést vonandott maga után?!

A vádlott fiatalsága annyira könyörületessé tévé a vallatót, hogy ezuttal pusztá szóval is beéré; nem mulasztá el azonban fenyegető hangon nyilvánítani, hogy másnap korbács lesz érdemlett jutalma, ha tagadása mellett makacsul megmarad.

A szerencsétlen lány kétségbeesve tért vissza börtönébe, hol a korábbi faggatások ismét megújultak. Ehez járult még azon iszonyu gondolat, hogy másnap testi büntetés alá jutand. Lelki ereje összeroskadott ennyi kín alatt, hite megrendült, s reggel az ajtó sarkán függve találák őt. Ámde az emberek könyörületesek, s nem engedik embertársaikat segély nélkül elveszni, s testöket megmenteni töreksenek, miután becsületüket irgalmatlanul meggyilkolták. Maris leggondosb orvosi ápolás alá vétetett, s ismét magához tért, de csak azért, hogy hosszas

szenvedés után a kórházban csakugyan vége szakad-
jon nyomoru életének.

Ez a két testvér egyszerű története, kik olly
szépek, fiatalok és épek valának, midőn reménytölt
kebellel Pestre érkeztek.

És szülei?

Megtudták a kettős csapást, és csakhamar meg-
nyugodtak benne, mert ők szegény parasztok voltak,
kik az utolsó hajdu akarataiban is tiszteletteljesen
megnyugodni kénytelenek, ugyan mikép mernének
tehát a sors hatalmas végzéseit ellen zúgolódni?! —

* * *

De ugyan mikép áll most az, mi az erény utai-
ról és bűn ösvényéről bevezetésül mondatott?

Oh, az most is rendületlenül áll, mert az erény
csakugyan dicső jutalomban, a bűn pedig szörnyű
büntetésben részesül a — tulvilágon!

Kivánhat é szebb vigasztalást az igaz uton járó,
és nem elegendő é ez arra, hogy a jónak ösvényén
állhatatosan megmaradjunk?! —

Hivatalvadász.

(Tanácssterem a pokol közepén, a falakon azok képei függnék, kik ezt már hivatalos pályájokon megérdemlették. Elnök nincs, mert mindent egyszerű szótöbbség határoz el, melly eljárására nézve a pokol műveletlen árnyai az elnöki tekintélyt veszélyesnek hiszik. A hosszú vörös asztalon törvénykönyvnek nyoma sincs, mivel tartalmát úgy sem követnék az elkárhozottak, miután életökben is megveték azt. Kényelmes karszékekben számos árnytanácsos, fejüket igenlő bólintásban gyakorolva. Árnyaik arcvonásaiból semmit nem olvashatni).

Árnyak. Utóbb Hivatalvadász.

1. Árny. Uraim, én, mint legidősb ezennel megnyitom titkos ülésünket.

Mind. Éljen!

1. Árny. Köszönöm, mennyiben mint holt embernek árnya élhetek. Mindenek előtt kérdeznem kell önöket: künn méltóztattak hagyni meggyőződésüket?

Mind. Igen.

1. Árny. Ugy tehát meg van nyitva az ülés, és véleményét mindenki szabadon kimondhatja, a világ értelmezése szerint, épen, mintha még most is élne.

Mind. Helyes!

1. Árny. Ezuttal kebelbeli ügyeinkről kell szólnunk, mikben némi kellemetlen zavar látszik uralkodni.

2. Árny. Kevesen vagyunk.

3. Árny. Kevés a hasznunk.

4. Árny. Tekintélyünk is annyira csökkent, hogy abban sem igen lelhetünk kárpótlást.

5. Árny. Így aztán nem igen lehet dologra kedvünk.

1. Árny. Különösen azt tapasztalom, hogy minden hivatal-osztály tagjai egymásra szeretik a munka egy részét tukmálni, és így mindenütt sok marad, mihez azután senki nem akar nyulni.

Mind. Ugy van.

1. Árny. Csekély belátásom szerint tehát oly hivatal-osztályt kellene még alkotnunk, mellynek tagjai mind azt tartoznának földolgozni, mit a többiek visszautasítanak.

2. Árny. De ugyan kapunk é ily megvetett munkára egyéneket?

1. Árny. Oh, nincs oly aljasság, mellynek véghezvitelére millió árny ne ajánlkoznék, ha hivatalcím van vele kapcsolatban! Valamennyi elhunyt ügyvéd, táblabíró s tömérdek követ árnya fogja magát első felhívó szavunkra jelenteni.

2. Árny. Én ugyan egészen ön véleményén vagyok, de szabad legyen mégis megjegyeznem, hogy ügyeink talán azért nem mennek elég jól, mivel eddig mindig alkalmas és jeles tehetségű egyéneket választottunk illető hivatalainkra az árnyak között.

1. Árny. És ezt hibának nevezi ön?

2. Árny. Természetesen, még pedig földi ta-

pasztalásimnál fogva, hol én, mint önök mindnyájan igen jól tudják, szinte szép hivatalt viseltem. Ott minden oly kívánt rendben ment, hogy csak a veszélys ujitók zugolódtak ellenünk. Általános elvünk vala: leginkább csak gyöngé eszü embereket alkalmazni, kik nem törík fejöket holmi nagyszerü világjavítási eszméken, minél nevetségesebbet én nem ismerék, hanem szépen megmaradnak a szokott kérekvágásban. Ezek közöl azután oly osztályokba választottuk egyéneinket, mellyhez épen semmit nem értettek.

Mind (csodálkozva). Micsoda?

2 Árny. Ugy van, s mivel nem értettek hozzá, tehát mindenén nagy könnyűséggel földületesen átestek és minden munka legörvendetesb gyorsasággal haladott. Ebből még azon megböcsülhetlen haszon is háramlik, hogy sem az alattvaló nem látja át eljárója gyarlóságát, sem ez amannak gyöngeségét, s így aztán egymást kölcsönösen szépen becsülik, s legpéldásb egyetértésben teljesítik fölvállalt kötelességeiket.

1 Árny. Mennyire tudniillik gyöngé erejük engedi?

2 Árny. Igen, hiszen többre nem is lehet senkit kötelezni.

Mind (lelkesülve). Természetesen!

1 Árny. Ugy hiszem, ezen üdvös rendszert jövőndőre mi is elfogadhatnók.

Mind. Helyes!

Hivatalvadász (észrevétlenül megjelenik és azonnal észrevéttetik, ámbár hajlongásai gyakran elrejtik őt a gondolkozó magosra látók elől. Arcán csak mosoly látható, melyet azonban sirásnak is tarthatni, s szemei félig behunyvák, mintha földi pályája folytán mindig birói hivatalt viselt volna, mit az is tanusítani látszik, hogy sima vonásain semmi jele nem mutatkozik a jellemszilárdságnak. Egyik marka össze van szoritva, a másik pedig nyitott, minek jelentőségét azonban nem tudjuk megmagyarázni.)

1. **Árny** (csodálkozva). Mikép jutott ügyteremünkbe ezen ismeretlen árny?

2. **Árny**. Uram, mit keres ön itt?

Hivatalvadász (alázatosan). A mit kegyesen parancsolni méltóztatnak.

1. **Árny**. És ha semmit nem parancsolunk önnek?

Hivatalvadász. Azt is legnagyobb örömmel és elragadtatással teljesítném.

3. **Árny**. De kicsoda ön?

Hivatalvadász (buzgó áhitattal). Minden, mit belőlem csinálni méltóztatnak. Hallottam, hogy valami új hivatalok fognak itt alkottatni, és azért —

1. **Árny**. Mikép hallhatta ön azt, hiszen csak épen most hoztuk szóba?

Hivatalvadász. Ki olly buzgón ohajt a közállománynak szolgálni, mint én, az előtt a kilenc

lakattal elzárt ajtók is nyitva állanak, mert lelkének magas hivatása minden akadályon ellenállhatlan erővel ragadja őt keresztül. Én használni, szolgálni akarok, és ezen akarat boldogságomat alapítandja meg, ha valósulni fog.

1. Á r n y. Szerzett ön már magának földi pályáján e tekintetben némi jártasságot?

H i v a t a l v a d á s z (sohajtvá). Fájdalom, nem, mert földi életem igen rövid vala, és e szerint hivatához minden iparkodásom dacára sem juthattam, ámbár huszadik éveimtől egészen a hetvenhatodikig folyvást mindenért folyamodtam, s ekkor a halál végét vete buzgalmamnak, épen, midőn már remélhetém, hogy fáradozásimat siker fogja koronázni. Oh, a sors igen kajánul viselé magát irántam! Méltóztassanak elhinni, olyan voltam, mint a selyem keztyű, mindenhez simultam, tágultam és összehúzódltam, mikép a körülmények kívánák; vak, siket és néma voltam annak idejében, sőt utoljára még gondolkozni sem tudtam már, s mégsem segítheték magamon. Huzamos ideig a hatósági pályán keresék előmenetelt, de midőn a fontolva haladókkal tartottam, akkor a szabadelműek győztek, s mihelyt ezekhez állottam, tüstént megfordúlt a kocka, és amazok nyerék el a koncot; néhányszor egészen párton kívül is maradtam, és szilárd önállóságot tettem, de ekkor mindenki irtózva fordult el tőlem, és mindenütt azt mondák, hogy illy veszélyes emberben nem biz-

hatni. Utóbb más úton iparkodtam hivatalhoz jutni, s hízelt szónoklatokat tarték, és hódoló röpíratokat gyártottam, de nem értem célt, mert az illetők csak azt gondolák: ez ugyis a mienk! és nyájas mosolylyal elfordultak tőlem. Megálljatok csak, gondolám, s olly keserűen szóltam, s olly paprikásan írtam, hogy szinte magam is féltem; de ennek sem lett ohajtott sikere, mert csak azt mondák: az illy köpenyforgatóra senki nem hallgat! Mit tehettem volna már ennél többet?!

2. Árny. Épen az a baj, hogy sokat tett ön, semmit nem kellende tennie, és hamarább boldogult volna.

Hivatalvadász. Oh, kérem alázatosan, hiszen én mindig azt gondoltam, hogy csak akkor nem kell már többé semmit tennünk, midőn szerencsésen hivatalhoz jutottunk!

Mind. Helyes megjegyzés!

1. Árny. Minő okoknál fogva reményli tehát ön, hogy most nálunk az árnyak birodalmában alkalmaztatást fog nyerni?

Hivatalvadász. Azon egyetlen okból, mivel semmi nyomos okkal nem bírok kérelmem támogatására.

Mind. Helyes.

Hivatalvadász. Sorsomat egyedül önök nagylelkűségére bízom, tudván, hogy a fontos okok

a hatalomgyakorlók előtt mindenkor sérelmesek, mivel magas akaratukat erőszaktétellel fenyegetik.

Mind. Ugy van.

Hivatalvadász. Ezenkül a földi élet anyyira megszűrt, hogy semmi nem maradt bennem, s olly tükörré változtam, kiből semmi nem néz ki, ha más nem tekint bele, én csak önök gondolatának viszhangja leszek, sőt egészen semmivé változom, ha kívánni méltóztatnak.

Mind. Éljen!

1. Árny. De ön nem is tudja, minő hivatalt akarunk alapítani.

Hivatalvadász. Az mindegy, már életemben is mindig e szókkal fejezém be folyamadásomat: vagy akármelly más hivatalért. Ismétlem, én mindenre kész vagyok, akár magam ellen is szolgálok, ha parancsolni méltóztatnak.

1. Árny. Ha gyalázattal párosulna is új kötelessége?

Hivatalvadász. Mindegy.

1. Árny. A díjt sem tudakolja ön?

Hivatalvadász. Nem, sőt ingyen is kész vagyok beállani, ha kívántatik.

1. Árny. Tud é ön titkot megörzeni?

Hivatalvadász. Megörzeni, és elárulni, a mint parancsolni méltóztatik.

1. Árny. Mi ön tulajdonképi elve?

Hivatalvadász. Elvtelenség.

Mind. Éljen!

1. Árny. Hiszik önök, hogy ez tökéletesen körünkbe illő egyén?

Mind. Igen.

1. Árny. A tervezett új hivatal öné, holnap majd bővebb utasítást fog kapni.

Hivatalvadász (magánkivül). Hálám —

1. Árny. Igéreteinek teljesítése által fogja ön háláját bebizonyíthatni.

(A Hivatalvadász örömittasan távozott, mivel forró vágya legalább halála után teljesült. Hogy életében nem juthatott hivatalhoz, az igen természetes, mert mindnyájan jól tudjuk, hogy nálunk minden hivatalra legalkalmasb egyének választatnak, s hogy részrehajlás vagy helytelen választásnak sehol legparányibb nyomát sem találhatni; ebből azután természetesen önkényt következik, hogy hivatalaink körében visszaélésnek híre sincs, és minden úgy olly lélekismeretes pontossággal tárgyalatik, hogy nyilvános eljárásaink ellen maga a megtestesült kajánság sem emelhetne panaszt).

Nászéj.

Mindenek előtt a nagy tekintélyű, és széles kiterjedésű majom faj védelmére kell, rövid bár, de hatályos szót emelnem; meglevén győződve, hogy ez által minden oldalról hízogó részvétet biztosíthatok magam és igénytelen soraím iránt.

Meghalt Mátyás király, oda az igazság! Ezt kiáltjuk mi hős ivadéakai a párducos Árpádnak, és ezen

nemes elszántságot tanusító fölkiáltásban azután szép csöndesen megnyugszunk, nem is gondolva arra, hogy Mátyás király halála óta bizony talán mégis se-
githettünk volna már valamicskét a bajon. Ezen ál-
lapot igen szomorú volna, ha egyuttal azzal nem vi-
gasztalhatnók magunkat, hogy a főnebbi népsohaj-
tást kívülünk még egész Európa, a többi világré-
szekkel együtt bátran ismételheti, ámbár mind azok-
nak nem volt Mátyás királyuk. Ennek pedig csak az
akar valódi értelme lenni, hogy az igazság többé
nem uralkodik a földön, s azért még a hatalmas ma-
jom faj iránt is igazságtalan a világ.

Lássuk csak közelebbről. Minden utánzóról azt
szokta a közvélemény mondani: ez az ember olyan,
mint a majom, mindent utánó. Ezen állításban rop-
pant igazságtalanság fekszik, mert az ember sokkal
több tekintetben utánozza egymást, mint a majom az
embert. Vagy ugyan ki látta még, hogy a majom
valaha az ember öltözetét utánozta volna? Mikor mó-
dosítá a majom szakállát, vagy üstökét az emberek
közt változó divat szerint? Hány intézetet buktattak
meg a majmok?

Száz meg száz illy kérdést hordhatnék még föl,
mikre a felelet mind kedvezőleg ütne ki a majmok
részére, mert a majom most is régi nemzeti öltöze-
tében jár, s farkát nem áldozá föl a divatnak, mint
hajcsapját a hosszú üstökű magyar, és nem is viselt
álfarkat, mint a kopasz magyar álhajcsapot.

Tisztelet, becsület tehát a majom fajnak, mellynek gúnyképen használtatni szokott neve bizony inkább illeti az embereket, kik annyira utánozzák egymást, hogy utoljára bizony még az erény is utánczókra találánd köztök, — majd idővel.

Komolyan szólva, ugyan van é valami, mit az ember utánozni nem iparkodott? Csak azt csodálom, hogy a nap és hold még nem találtak utánczókra; egyéb nevezetes tárgy azonban alig van már, melly az emberi utánczás dühétől ment maradhatott volna.

Sőt, szó a mi szó, én arra is fogadni mernék, hogy azon mesebeli béka, melly a bikát utánozni akará testének fölfuvása által, tulajdonkép nem is volt béka, hanem — isten bocsássa meg bűnömet — valóságos ember!

Bocsánat, hogy ezeket előszó gyanánt elmondám, de hiában, a magyar bizony szeret mindennek egy kis feneket keríteni, s már most térjünk dologra, és mondjunk el egy kis példát arra, milly nevetséges az emberek utánczási dühe. —

* * *

Rétesfalva csinos helység és olly sáros, hogy akár mezővárosnak is beillenék, nevét épen nem köszönheti a rétesek bőségének, mert atyáskodó földesurok nagylelküleg gondoskodott arról, hogy a

*

rétesfalvai lakosság a száraz kenyeret is husvéti báránynak szokta tekinteni. A falu határa nagyobbrészt ingoványos rétekből állott, s innen kapá hihetőleg nevét a helység; igaz ugyan, hogy ezen terméketlen réteket könnyen le lehetett volna csapolni; de mivel medrök történetesen nem volt hordó, s nem is bort tartalmazott, természetes, hogy magyar kezek nem kívántak ezen unalmas munkához fogni. Ha még azt is elmondjuk, hogy e falu évtizedek óta zsidó kezek közt volt haszonbérben, úgy nem kell ismételnünk, hogy Rétesfalván bizony még az öreg bíró is csak úgy kínlódott, mint az undi kutya a kalogában, habár nem nyelte is el a falu zsiros erszényét, mit már csak azért sem tehetett, mivel az bizony rendkívül sovány volt.

Legujabban mindazáltal fényes jövő látszott Rétesfalva fölött derülni akarni, mert a haszonbér ideje lejárt, és Fuchs Mózes volt haszonbérelő fia, most immár mint Rókásy Arthur báró úr ő nagysága és illetőleg méltósága, tulajdona gyanánt foglalá el a helységet, kastélyát fényesen kijavíttatá, és alattvalóinak megízené, hogy minden csekélységet is kész tőlök elfogadni, ha azzal hű ragaszkodásukat tetteleg tanusítani kívánják; igérvén egyszersmind, hogy ő viszont atyáskodó szeretetét tőlök megvonni soha nem fogja. Ugyan kívánhattak é többet Rétesfalva szerencsés lakosi? Lehet é szegény ember számára ennél nagyobb boldogság?!

Ne csodálja senki, hogy az uzsorás fiából méltóságos úr lett, néhány kedvező törvény, egy két furfangos váltó-ügyvéd s tág lélekismeret, és megvan az egy pár millió, a többi pedig aztán magától jő, s az illy Rókásy Arthurok azt hiszik, hogy a keresztvíz lemossa az uzsora szentes bűneit is, és olly magosan hordják fejöket, mintha minden pillanatban azt várnák, hogy dícskoszorú fog rájuk ereszkedni a magasból, vagy mintha attól félnének, hogy alulról valaki — kötéllel fog nyakuk felé nyulni. A magyar föld szép részecskéje van már illy kezek közt, s mivel az illy kezek rendesen igen enyvesek, tehát alkalmasint ott is fognak maradni, mert csak a magyar volt mindig olly bőkezű, hogy minden kihullott végre kezeiből, akár szellemi jogait, akár anyagi javait veszszük is tekintetbe. Hogy ez még mennyire fog idővel vezetni, az olly világos, hogy nem szükség itt bővebben fejtegetnünk.

A Rétesfalvai kastély elkészült, s termei mindentől pompáztak és ragyogtak, mit a külföld fényűzése kiállíthatott, mert Arthur természetesen azon bölcs hazafiak közé tartozott, kik nem akarják, hogy saját zsirjában fuladjon meg a szegény magyar, s azért a magyar pénzt külföldre szivárogtatják. Csak menyasszony hiányzott még a szép kastélyból, s Arthur erről is gondoskodott. Szeretett volna ugyan grófi házból nőszülni, de szerencsétlenségére éppen nem találkozott számára illy címeres szerencse és

azért kénytelen volt egy igen gazdag mészáros egyetlen leányához nyulni, ki nagyot sohajtott és mindkét szemét behunyá, csakhogy nagyságos és illetőleg méltóságos asszonynya lehessen.

Az esküvőt Rétesfalván határzák megtartatni, mert Budapesten nem is hederítnek illy fényes uraságok nászünnepeire, de a „jóságon“ bezzeg lesz harangozás, cifra beszéd, népünnep, hódolat és minden! Így okoskodott Arthur és mészárosék szeretetre méltó Melániája, és azért csakugyan Rétesfalva mellett maradt meg a határozat, hová több fővárosi főuracs is meghívott; mészárosékról és Fuchs családról természetesen szó sem lehetvén, miután az új fényes rang mulhatlanul megkíváná, hogy csupán nemesek jelenlétében menjen véghez a nagyszerű ünnepély; nem azért, mintha Arthur és Melánia nagyalátók lettek volna, mert hiszen az előbbi hajdan gyufát és nadrágtartót is árult, Melánia hófehér újai pedig néha, csupán atyja szeszélyéből, órákig is fagygyút vagdaltak, — hanem a divat ezt parancsolá, s hőseink annyira bálványoztak az utánzás gonosz szellemének, hogy például, midőn Arthur vőlegény korában köhögött, Melánia így szóla hozzá:

„Oh, Arthur, ne köhögjön illy cudarul, hallgasd csak meg egyszer Tönkfy gróf hadnagy ur zene-szerű finom köhögését és iparkodjék utánozni.“

Arthur annyira elbámult, mintha házaló korában valaki őt csalta volna meg, a helyett, hogy an-

nak rendesen megfordítva kelle történnie, és kétke-
ve kérdé:

„De lehetséges é ez ?“

Minő kérdés, hiszen a durvaság nem született
az emberrel, szokta mindig mondani Sáskváry báró
kapitány úr. Látja, Arthur, én egykor Sepelka gróf-
nőt igen gyönyörűen hallám ásítani, s azóta még
mikor egyedül vagyok is, mindig úgy ásítok. Hallja
csak: u...u...áh...ha! Nemde szépen hangzik ?

„Gyönyörű!“

Fölviradt tehát a nagy nap, s a vendégek sere-
gestől tódultak Rétesfalvára, mert a téns, tekintetes
és nagyságos urak szidják, mocskolják ugyan a ha-
szontalan jött ment új nemeseket, mikép magokat
kifejezni szeretik; de azért lakomáikról elmaradni
nem szoktak, természetesen csak azért, hogy legyen
mit nevetniök, mikép ők mondják, és mit enniök,
inniök, mikép mi mondjuk.

Ugyan minek mondanók el: hány táblabíró vesz-
té el a sulyegyent, hány ülnök lelé helyét asztal
alatt fekve, a helyett, hogy mind végig mellette ült
volna, hányszor akadt meg üdvözlő beszédében a
falú jegyzője, mekkorát éljenezett a falú reménytel-
jes ifjúsága, hányszor nem sült el a tarack és általá-
ban hány botlás történt az egész nagy ünnepély alatt?
Mind ezek olly csekélységek azokhoz képest, mik
az ünnepély után történni fognak, hogy bizvást beér-
hetjük csupán ezen utóbbiak hü elsorolásával.

Esti tíz óra felé vége szakadt az évés ivásnak, mert gyomor helyett fájdalom egy vendégnek sem ajándékozott fenekellen örvényt a mostoha természet, s az iskolamester dadogva kérde: merre van a méltóságos, nem különben nagyságos nászszobája, hogy annak boldogító küszöbén illő neki elkeseredéssel elmondhassa tulajdon keszitményü verseit, mellyek az összes jobbagyság azon forró ohajtását valának kifejezendők, hogy az érdemkoszorús Rókásy család dicshozó nagyságos és méltóságos utódokban soha hiányt szenvedni ne méltóztassék. Azonban ökölnyi csodálkozás fojtá vissza a tudós iskolamester lélekzetét, midőn hallá, hogy a kegyes uraság pontban tíz órakor kocsiba, vagy is tulajdonkép üveges hintóba kíván ülni, és tova fog utazni, mivel a divat kívánja, hogy a magasb ranguak illy regényesen töltsék el a boldogító nászéjszakát, mintegy jelképeül annak, hogy ők a házasság által nem csöndes és elvonult háziasságot, hanem minduntalan újabb tárgyakat élvezni kívánnak.

Az iskolamestert rendkívül leveré ezen hírnek hallása, mert köszöntésében mindenütt csak küszöbről vala szó, a hintónak pedig nincs küszöbe, és így a halhatlan becsü költői műnek még születése előtt meg kelle halnia.

Ez alatt a vendégek nagyobb része eltávozott már, s a méltóságos uraság, fátklyás szolgálk fényes sorában, büszkén lépdelt a tökéletesen fölkészített

pompás utihintó felé, hogy dagadozó párnáin egyenesen a szerelem édenébe utazzanak, mikép új házásokhoz illik.

A boldog menyasszony arcán elégtételség mosolya ült, s lehet, hogy ezen ülés tette azt kissé lapossá, mi azonban neki nagyon illett, mivel ora is kissé lapos vala, mit sokan igen szépnek tartanak, s miben annál-fogva mi is tökéletesen megnyughatunk, főkép ha száz-ezreit illő tekintetbe vesszük. Különben is szája nem épen kicsiny, és így az orrbeli fogyatkozás tökéletesen ki van elégítve. Némellyek talán abban ütközhetnének még meg, hogy kissé sovány, az az kevés hus van rajta; ámde ő ennek örült, mert ez által úri-assá lön termete, mi pedig e körülményt a sors büntető újának tekinthetjük, azon parányi fontért, mely-lyel atyja a hust mérni szokta. Különben Melania való-ságos angyal vala szépségre nézve, mikép azt több fő és alhadnagy s kapitány annyiszor esküvel is bizonyítá előtte, hogy legnagyobb veszélynek tenné ki magát minden halandó, ki ebben kételkedni bátor-kodnék.

Arthur szinte igen csinos negyven éves fiatal ember vala, sokan mondák ugyan, hogy orra szerfölött nagy, de ez nem volt a természet hibája, mert csak a fekete és sárga burnót illendő használatától származott; sovány arcán a himlő hagyott ugyan némi nyomokat, de hiszen a költők állítása szerint az illy gödröcskében a szerelem istene szokott tanyázni és

ezen gödröcskékből még azon haszon is származott, hogy a bajusz és szakáll növést egészen gátolák, az arc tehát mindig szőrtelen maradt, s ez természetesen nem kis mértékben ifjítá a szeretetre méltó Arthurt, kinek csak azon egy rossz szokása maradt meg házaló korából, hogy a fehér ruha gyakori változtatását fölöslegnek tartotta. Ez volt legnevezetesebb jellemvonása, s ennek megtartását a szép Melania sem ellenzé, mert hiszen szinte divathoz tartozik, hogy kitűnő egyéniségek valami kitűnő szeszélyes szokást gyakoroljanak, melly által a közönséges tömegben fölül emelkedjenek, s hogy Arthur ő méltósága ezen szokása igen kitűnő vala, az kétségtelen, mert három lépésnyire mindenki meggyőződheték róla, ki történetesen éppen náthában nem szenvedett.

A szeretetre méltó házaspár méltóságos lépésekkel közelíté a hintóhoz, s a szurokfáklyák lobogó fénye diczkoszorut füstölt fejük fölé, mi különösen megható színt kölcsönze az egész éji jelenetnek, annyival is inkább, mivel az égen egyetlen csillag sem mutatkozott, hihetőleg azért, mert nem mertek Melania ígéző szemeivel vetélkedésbe bocsátkozni.

A négy fekete tatóst Miska kocsis kormányozá nyeregből, Miska kissé nagyot hallott ugyan, de kétőset látott, mert a méltóságos házaspár egészségeért ő is illendően fölemelé jobb karját, annyiszor, mennyiszer lehetett. A pompás bécsi utihintó hátulján az inas és komorna szűk ketrecben kuttogtak, s a mélt-

tóságos asszony még egyszer mosolyga alattvalóira és hintájába suhant, követte őt az ispán karjaiból Ami, a menyasszony huszonöt fontos ölebe, s végre Arthur is fölugrott szép arája után, nem is hallgatva az ispán azon intésére, hogy bizony csak inkább a csöndes alvóterembe kellene vonulniok, mert hűvös szél kezd fúni, s a felhők olly sűrűek és feketék, hogy egy óra múlva nagy eső fog belőlök kerekedni. Mind hiában, a főuri szokást utánózni kell, az első postaállomásig tulajdon fogattal utazni, azután pedig gyors postával folytatni az utat.

Am legyen kedvök szerint, ha épen úgy akarják, mi nem gátolhatjuk őket nevetséges szándékukban.

Miska kiereszté hosszú suhogóját, a sokaság éljenezett, Ami ugatott, a tarackok ropogtak, s a négy táto hátra veté füleit, és a bécsi hintó tova robogott.

E pillanatban a késő ősz dacára széles villám hasítá végig a fekete felhőpalástot, s ezt rossz jelnek magyarázá az egész rétesfalvai lakosság, de a hintó azért mégsem állapodott meg.

„Melania!”

„Arthur!”

„A...grrrrrr!”

Ezen utóbbi megjegyzést a kis Ami tevé, még pedig olly nyomatékosan, hogy Arthur hangosan fölkiálta:

„Átkozott kutya, kezemhez kapott.”

Melania aggályosan viszonzá:

Nem tesz semmit, már ez szokása neki, ha valaki kezemet vagy ruhámat illeti, igen hűséges állatocská.“

„Kezem vérzik.“

„Ah, talán csak nem tört ki Ami fogá? Igen gyöngé fogai vannak.“

Ismét nagyot villámlott, s a pillanatnyi világosságnál a boldog házaspár meggyőződék, hogy Ami fogai épségben maradtak, s Arthur keze nem véres, hanem csak kissé nedves lett az ebecske nyelvétől.

Tennők lábainkhoz a kutyát, — mondá kevés pillanat múlva Arthur, s szavainak lehetőségig lágy kifejezést adni iparkodott; indítványa azonban mind e mellett sem talált viszhangra, s Melania röviden csak ezt viszonzá:

„Ott bizonyosan nem maradna meg.“

„Tehát adjuk ki a komornához.“

„Mit gondol ön, hiszen ott meghűhetné magát. Csak simogassa ön, s majd megszokja jelenlétét. Ami légy jó, ne bánts a bácsit, látod, hiszen ő szereti a nénit.“

Ami ezen barátságos intésre nem felelt, de alkalmasint nem vétkes konokságból hallgatott, hanem mivel e pillanatban borzasztó esemény történt.

Tudni fogja a nyájas olvasó, hogy nincs borzasztóbb ut a világon, mint midőn sárban nagy juhnyáját többször hajtanak el ugyanazon uton, s aztán valami jóféle szél: ezen utat felszárítja; ekkor az

egész ut ezer meg ezer kemény barázdát képez, mi-
ken olly rázva halad a kocsi, hogy nyelvét veszé-
lyezteti az ember, ha ilyenkor szólani merészel.

Illy uton haladott most a bécsi hintó, még pe-
dig gyorsan, mert Miska nem kimólé a suhogót, be-
csületet akarván szerezni lovainak, s mivel ő a nye-
regben nem is érezheté az irtózatot rázást.

Az uj házaspár magánkívül vala, az iszonyu
döcögés majd a kocsi tetejéhez, majd egymás kar-
jaiba veté őket, Ami morgott, mert ő is igen kimé-
letlen érintkezésben részesült többször. Arthur mind-
két kezével az oldalzsebbe kapaszkodott, neje pedig
karjába fogózott, de mindez nem használt, s a zavar
tetőpontra hágott, midőn a sok zökögés Arthur pa-
rókáját leveré, s ez épen Melania keztyűtlen kezére
esett.

Ami mérgesen kezdé a fejtakarót tépegetni.

„Szö . . . ször . . . nyeteg . . . ön . . . pa . . .
parókat vis . . . visel !“

Iszonyu zökögés.

„Hah, . . . fo . . . fogaim !“

És Melania rózsaszíjait közül három hófehér fog
kihullott.

Ami elbocsátá a szerencsétlen parókat, és a
fogak után kapott, gondolván, hogy cukrocskák.

„Gyi . . . gyí . . . gyilkos !“

Folytonos zökögés, Miska pattog, a magosban
pedig mennydörög.

„Mi . . . i . . . iska !“ — kiált Arthur, hiában iparkodván a sötétség fekete öléből szöke parókáját kihalászni.

„Me . . . me . . . ghalok !“

„Mi i iska !“

Iszonyu villámlás és mennydörgés, szélzúgás, a sűrű zápor szakadni kezd.

Ah, milly kellemes az illy regényes nászēj, s milly boldogok a gazdagok, kik illy széditő kéjmá-morban részesülhetnek, a boldogtalan szegényeknek fogalmuk sincs az illy leirhatlan kéjről.

A birkajárásnak vége szakadt, s a zökögés megszünt, és a hintó annál gyorsabban haladott, a házaspár pedig kissé könnyebben kezde lélekezni, ám-bár a vihar pillanatról pillanatra növekedett.

„Talán visszatérnénk,“ — sohajta valamennyire elcsüggedve Arthur, még mindig parókája után motozva, melly helyett azonban csak a mérges Ami fogaival találkoztak tétovázó kezei.

„Mit gondol ön? — viszonzá a paróka felfödözése miatt neheztelő menyasszony, — nevetségessé tegyük magunkat? Mikor hallá ön, hogy valamely főuri házaspár nászutazásából egy óra mulva visszatért volna?“

Ez ellen nem lehet szólni, s a hintó gyorsan haladott előre, mivel azonban a jó zsíros fekete magyar föld hamar elázik, és az országutak telvék feneketlen kátyukkal, tehát az előrelátó bölcs Miska

kocsis letért az országutról, s a gyepnek vágatott; ez mindazáltal föl volt árkolva, és a bécsi hintó irtóztatósat zökkenet, de a négy táto azért mégis elvágatott vele.

Ugy tetszett, mintha gyöngye sikoltást hallottak volna ő méltóságok a hintóban ezen óriási zökkenés alkalmával, de rendkívüli állapotukban illy csekélységre nem igen figyelmezhettek, s legfőlebb csak azt gondolhaták, hogy ezen neveletlen hang a zökkenéstől megijedt komorna műveletlen torkából származhatott, miben alkalmasint nem is csalatkoztak.

Most már puha gyepen haladtak, s csak a meggyült esővíz sustorgott a kerekek alatt, mert a zápor még folyvást szakadt. E közben a sötétség olly sűrű vala, hogy akár kupával lehetett volna mérni, s vilám és csattogó mennydörgés olly gyorsan követék egymást, mintha legnagyobb jutalomért versenyeztek volna.

Ami kissé lecsöndesült, Melania kebléből regényes hatású sóhaj bontakozék ki, s Arthur, miután parókájának megtalálhatásáról jobb ügyhöz méltó férfias elszántsággal lemondta, ezen sohajtást viszonzá, és hangjának legédesb fokozatán suttagá:

„Melania, drága nőm!”

A sóhaj ismételteték.

„Arthur, vigyázzon kezére.”

„Ami alszik.”

„Ah, valóban, milly dallamos a kedves állatoeska lélekzete.“

A rut kis sinkorán iszonyuan horkolt.

„Milly regény“

Zökk . . . megjegyzését nem mondhatá ki a gyöngéd menyasszony, ki épen az első szemérmes csókra nyujtá balzsamos ajakit, mert e pillanatban a hintó első kerekei gödörbe zuhantak, a tengelyszeg ketté törött, Miska a hintó két első kerekével tova vágatott, nem is álmodva arról, hogy a méltóságos uraságot cserben hagyta. Ez azonban még nem volt elég, mert a hintó egyszersmind szépen oldalára fordult, s a nagy megrázkodástól ablakai betörtek és a zápor patak gyanánt ömlött a hintó belsejébe, mi nem igen jól esheték a könnyű öltözetű menyasszonynak.

Néhány percig a boldogtalan házaspár eszméletlenül fekvék a hintó oldalán, mert fejöket a zökkenéskor keményen összekoccinták, Ami keserves vonítása és a hideg eső mindazáltal csakhamar megszünteté az ájulást.

Arthur valamikép kievickelt a hintó ajtaján és bokáig érő vízbe zuhant a különben is nedves természetű réten, azután az inast és komornát szólítá, mert a kocsisnak legkisebb nyoma sem volt többé hallható, a jó legény vetélkedve vágatott tova az ordító viharral. Komorna és inas nem feleltek, most széleset villámlott, s Arthur báró meggyőződék, hogy cselédeinek ülése az első zökkenéskor szerencsésen

leamaradt a hintó hátuljáról, s hogy most jó fél órányi távolban vannak azok tőle, ha nyakokat nem törtek, ő pedig szeretetre méltó nejével egyedül áll a nagy világban, ha Amit is magokhoz nem számítják. Hamis csödben tökéletesen jártas volt ugyan Arthur ő méltósága, de illy regényes kalandon még álmában sem ment keresztül, nem csoda tehát, hogy eszének kerekai elállottak, s nem tudta, mikép kelljen e szörnyű bajon segítnie.

„Arthur, segítség!”

Ez a bájdos menyasszony gyöngye hangja vala, melly kissé recsegett a három ásványfog elvesztése következtében.

„Arthur, megfulunk, segítség! a hintó belseje megtelik vízzel.”

„Adja karját, édes szerelmem!” — sohajtá Arthur olly keservesen, mintha egyszerre kilenc tetemes váltó értékét veszítette volna el.

„Előbb fogja Amit, meg ne szorítsa szegénykét s vigyázzon, hogy meg ne ázzék.”

Ime, milly nemes önfeláldozásra képes a gyöngéd női kebel.

Arthur megragadá Ami bőrét, s a hintó oldalára fekteté a kedvelt kuvaszt, melly legott keservesen vonítani kezdé, mivel illy időhez nem volt szokva.

„Jöjön édesem!”

„Ah, meghalok!”

A méltóságos menyasszony is szerencsésen ki-

kapaszkodék a hintő belsejéből, mely most már valószínűságot fűrdőkádhoz kezd hasonlítani, s hangosan fűlszikolta, midűn selyem cipűvel a vizes fűbe süppedt.

„Oda vagyok!”

„Bár maradtunk volna kastélyomban!”

„Oh, mind ezt csak ön ügyetlenségének kell köszönnünk, mért nem gondoskodott jobb kocsiról!”

„Hiszen a legelső bécsi gyárban vásároltam.”

„Kocsisa részeg.”

„Arról nem tehetek.”

Rövid szűnet után, mely alatt Arthurnak sikerűlt a hintóból legalább vizes uti sapkáját kihalászni, mely nem igen melegíté meztelen fejét, elcsűggedve szóla nejéhez:

„Már most mihez fogjunk?”

Melania sirva viszonzá:

„Oh, hogy őnbén legkisebb szikrája sem ég a regényes lovagiasságnak! Vegyen ön karjaiba s vigyen valamelly vendűgszeretű hajlékba, mert itt meg kell hálnom.”

Hátán ifjúsága első éveiben sokat cipelt ugyan Arthur, mikor még Dávid volt a neve, de karjainak erejét még nem ismeré; azonban azt is hajló volt megkisérteni, miután egyebet csakugyan nem is tehet.

Felölélé tehát Melaniát, ki viszont a kedves Amit szorítá karjaiba, és a kettűs suly alatt meglehetűsen görnyedezve, már épen utnak akart indulni, midűn még jűkor eszébe jűta a nagyságot menyasz-

szonynak, hogy uti táskáját nem hagyhatja, mivel az legszükségesebb háló s kendőző eszközökkel volt megrakva.

„Megálljunk, — szóla tehát hidegtől dideregve, — uti táskámat hátára kell önnek akasztania, édes Arthur.“

„Hátamra?“ — kérdé a megbárosodott vőlegény.

„Mindenesetre, mert a nélkül pillanatig sem lehetek el.“

„Inkább tulajdon uti táskámat akasztom nyakamba, mert abban van pénztárcám, mely húszezer forintot foglal magában, s jobb lesz azt magunkkal vinnünk, mint itt hagyni, hol könnyen martalékul eshetik valami szegény legénynek.“

„Helyes, de azért az én táskám sem maradhat itt, hiszen különben sem nehezek, mind a kettőt könnyen elbirhatja ön, édes Arthur.“

„Mind a kettőt?“

„Oh, ne késkedjék ön, különben tüstént meghalok, s ön lesz halálom oka!“

Arthur versenyt sohajtott a búsan nyögő viharral, mind a két táskát nyakába kanyarította, és ingadozó léptekkel indult neki a borzasztó útnak, finom szarvasbőr topányokban, mellyek illy gyaloglásra igen alkalmasak.

„De merre menjünk?“ — szóla néhány lépés után megállapodva.

„Mindenesetre előre, legalább hamarabb talál-

kozhatunk kocsisunkkal, ki előbb utóbb majd csak észreveszi, hogy a hintó elmaradt tőle, és vissza fog fordulni.“

Melánia tanácsa jónak látszott, vagyis inkább hangzott, mert látni a szörnyű sötétség miatt egyáltalában nem lehetett, s Arthur zubogva és botorkálva haladt előre, mi közben Ami szivrendítőleg fityogott, minthogy Melania kalapfátyola nem igen óltalmazhatá őt a rémitő égháború vizes és hideg befolyása ellen.

Alig haladtak néhány lépésnyire, midőn dobogás csapá meg füleiket, melly feléjük közelíte.

„A kocsis!“

„Bizonyosan Miska tér vissza!“

Ezen véleményen annyira megörvende a boldog házaspár, hogy e pillanatban minden bűnét készek voltak megbocsátani a szerencsétlen buzgalmu Miskának.

A dobogás közelíte, s a menyasszonyi és vőlegényi keblek is dobogtak, csak Ami folytatá követ is megindítható siralmas nyöszörgését, mintha állati ösztönének élessége előre megérezte volna vele, hogy a közelítő dobogás nem a méltóságos uraság lovaitól származik, mellyek talán más uton haladtak tova, miután az országut melletti réteket annyi fiókut szokta rendesen mindenfelé átmetszeni, hogy kivált sötétben bizony minden boszorkányság nélkül is el lehet köztök az igazit veszíteni.

Ami sejtelsei, ha csakugyan érzett illyesmiket, csakhamar félelmesen valósultak; a sötétséget több egymást gyorsan követő villám néhány másodpercre eloszlatván, a boldogtalan új házások világosan láthaták, hogy egy kis farka szarvas marha vágat feléjük, néhány lovas ember által üzetve, kik ugy hasonlítanak valóságos szegény legényekhez, mintha a legügyesb színházi öltöztető kezei közül épen e pillanatban kerültek volna ki.

Arthur ijedtében bizonyára elejtendé szép terhét, ha ez görcsösen nyakába nem kapaszkodott volna.

„Fusson, Arthur, fusson!” — rimánykodék elhaló hangon Melania.

„Lábaim nem bírnak!” — viszonzá elkeseredve Arthur.

„Oh, ön szívtelen! Nem gondolja meg, milly szörnyű veszély várja menyasszonyát, ha ezen bárdolatlan zsványok — hah, megörlök e rémitő gondolatától!”

Arthur is megborzadott, mert e pillanatban egyszersmind pénzére gondolt, és végső erejét összeszedve, futásra kezdé kidőlésre készülő szarvasbőrös lábait kényszeríteni, miket a nemesítés nem igen gyorsított meg.

E pillanatban mindazáltal majd elgázolá őket egy brzas csikó, s a hátán ülő férfi cifra kanyarítás után illy udvariasan szólítá meg a méltóságos uraságot:

„Megálljatok, vagy pisztolyommal tanítlak emberségre. Mi járatban és kik vagytok ?“

Arthur remegve viszonzá :

„Én Rókásy báró vagyok , s ez itt nőm , az utban —“

A zsvány félbeszakasztá őt :

„Mindjárt elnyeletem veled nyelvedet , cudar léhűtő , hogy mersz így hazudni , mit keresne báró éjféli tájban feleségével a rétség közepén , gyalog ? Nyakad közé csipjek ezzel a karikással ?“

A zsvány egyet kanyaríta hosszú ostorával , s Arthur siránkozva szóla :

„Mondom , Rókásy báró vagyok , innen Rétesfalváról , hintónk nem messze fekszik innen fölfordulva , s kocsisom a két első kerékkel eltűnt a sötét-ségben ; segítsenek rajtunk , hogy szárazra juthassunk , különben feleségem szörnyet hal. Segítsenek , jól megfizetem az urakat , van nálam elég pénz , csak könyörüljenek rajtunk.“

„Cimborák , — szólalt meg ismét a zsvány , — álljatok csak odább a marhákkal , én addig majd czekekkel végzek , és ismét nyomotokba érek fakómmal.“

„Mennénk ám , — dörmöge egyik társa a parancsolónak , — de ez a sánta tehén annyira tartóztat bennünket , hogy még nyomunkba szagol valami éhes kopója a nemes vármegyének.“

„Hagyjátok itt , s pusztuljatok előre , mert haj-

nalra harmadik kézen kell már lenni az egész falkának.”

A zsványok előre terelék a lopott falkát, s a hátramaradt cimbora, alkalmasint parancsolója a többinek, kötelet vete a beteges tehén szarvaira, és ismét a remegő uj házaspárhoz fordula, mondván:

„Láthatta a nagyságos ur, ha már csakugyan az, hogy olly járatban vagyunk, melyben bizony nem igen segíthetünk más baján, hanem arról kell gondoskodnunk, hogy tulajdon bőrünket szárazra szállítsuk; de talán mégis fordíthatunk a dolgon, hol a nagyságos ur pénze?”

„A pénzem?” — hebegé Arthur s fogai vacogtak, mintha erős láz rázza volna tagjait.

„Szaporán, atyafi, mert ha pisztolyommal világítok, úgy majd magam is rátalálok.”

A zsvány kétcsövé pisztolyának sárkányai kettőt csattantak, lova két lépést közelíte és Amit kezdé szaglálni, melly szerény állatka most már szuszszanni sem merészlett.

„Hol a pénz? ilyen”

„Ezen táskában, hátamon!” — rebegé félholtan Arthur.

„A barnában!” — sípegé Melania, saját táskáját megmenteni akarván, melyben több tartalék fog is lappangott, egyéb nélkülözhetlen szénipítési eszközök közt.

„Majd csak mind a kettőt elviszem, hogy hiba

ne történjék, így la, könnyebben elbirom én ezeket; de lopni nem akarok, hanem cserében átadom ezt a sánta tehenet, üljenek hátára nagyságtok, és baktassanak előre ezen az uton, jó fél óra múlva a kupakos csárdába érhetnek, ott aztán megszáritkozhatnak; addig pedig a nagyságos menyecskének jól esik majd az én szűröm, itt van lelkem, kanyarítsuk a nyakába, így la, ráadásul meg is csókolnám, ha sietnem nem kellene.“

Ezzel éleset fűtlyente az udvarias zsvány és olly gyorsan tűnt el, mintha négy karcsu láb helyett nyolc villám hordozta volna fakóját.

Melania didergő testének olly jól esett a meleg szűr, hogy illatában épen nem birt megbotránykozni, ámbár boldogabb időkben hihetőleg sokért nem maradt volna meg vele egy szobában.

„Mihez kezdjünk most? — kérdé leveretve Arthur, s többször ismételve azon ohajtást, bár neki is juttatott volna a zsvány egy szűrt, azon roppant pénzmennyiségért, mellyhez olly könnyen jutott, mint akármelly finom műveltségű uzsorás, azon kis különbséggel, hogy az ő nyakára kötél, az uzsorására pedig arany lánc szokott simulni.

„Kövessük a lovagias szellemű zsvány tanácsát, — viszonzá némileg megnyugodva a szép Melania, — és siessünk mielőbb a nevezett csárdához jutni.“

„Helyes, én tehát fölülök a tehénre és önt ölembe veszem.”

„Ám legyen, de vigyázzon ön.”

„Ugy tartom, — esenge félénken a hidegtől remegő vőlegény, — hogy ezen szűrrel mindketten betakarózhatnak.”

„Nem bánom, ha — Aminak is marad elég helye.”

Ezen gyöngéd megjegyzés után Arthur letevé mennyasszonyát a vízbe s fölkuporodék a türelmes tehénre, a szűrt magára vevé, azután Melaniát fölsegíté, s nagy örömeikre a szűr csakugyan olly bő vala, hogy mindhármukat meglehetősen betakará.

A szerencsétlen sánta tehén csodálkozásból e szokatlan teher fölött, vagy más meg nem magyarázható érzésből, keservesen elbődült; panaszos hangja azonban nem talált könyörületre, s Arthur ugyancsak döngeté oldalait sarkával. Ámde ezen hevenyészett paripa igen csökönyösnek mutatkozott, s teljességgel nem akart előre haladni, hanem mindig hátra fordult, és az eltűnt falka után iparkodott bicékelni, hová alkalmasint női, vagy anyai érzelmek vonák a szánakozásra méltó kesergőt.

Arthur báró annyiszor visszafordítá a szarvas paripát, ez pedig annyiszor ismét megfordult, hogy végre a nagy sötétség miatt a regényes lovagok már magok sem tudák, merre haladnak, s nemes elszánt-

sággal egészen ál pejköjokra bizák szomorú sorsukat. —

Néhány percig csöndes szemlélődésekbe merülten, szó nélkül haladtak, előre é, vagy hátra, azt csak sánta élő mozgonyuk bírta volna megmondani, ha sejthető vala, hogy kettejük közül valamelyik meg fogja szavait érteni, melyek olly kurta bögcisélesek-ből állottak, hogy bizonyosan csupa eredeti gyököszók valának.

A csöndet ismét lódobogás zavará meg, melly kétségkül a nászéjt ünneplők háta mögül közelíte. Most tehát csak kettőt képzelhettek, vagy azt tudniillik, hogy a zshiványok, nagylelkűségöket megbánva, visszatérnek, és iszonyuan akarnak velök bänni, vagy pedig, hogy a csökönyös tehén csakugyan kedve szerint fordult meg, s a falka után viszi öket, és a lódobogást a visszatérő Miska négy alattvalója okozza. Ezen utóbbinak örvendének, de az előbbi lehetőség meggondolása méhében fojtá meg ez örömet.

„Hah, — sohajta iszonyodva Melania, — azon zshivány, ki bennünket megfoszta, csókot említe, vérem jéggé fagy, ha meggondolom, milly rettentő sors várakozik rám, ha azon szörnyetegek csakugyan visszatérnek.”

„Nyugodjék meg, édesem, — viszonzá bátorítólag, de fogvacogva Arthur, — azon esetben meg szabadítom önt, dicső tervem van erre. A nemzeti

színházban egykor bizonyos Tobozo, vagy Dobozy halálát látám, az szinte így nyargalt szerelmes nejével, s a törökök üldözik őket; midőn már látá a férj, hogy nem szabadulhat meg hatalmukból, nejét meggyilkolá. Ezt fogom én is tenni, szerencsére jó éles tör van zsebemben.“

„Azt jól fogja ön tenni, de az istenért, vigyázzon, Arthur, ne hirtelenkedjék, előbb meg kell győződünk, hogy csakugyan elkerülhetlen a végső veszély, csak akkor használja ön a tör, ha mondani, ha világosan mondani fogom.“

A dobogás villámgyorsan közelít, a léget óriási villám nyargalá keresztül, mintha egész dühét egyszerre akarná kiönteni a háborgó természet.

„Hah, itt van egy zsvány, a sánta tehén hurokra keríti, megállj, akasztófa virága! János, Péter, kötözzétek meg, János; te kísérd őket a faluba, te pedig Péter, siess utánunk, a többit nyomozni.“

E szókat lövés követé, s a golyó Arthur füle mellett röpült el, mi annyira megrémíté őt, hogy szeretetre méltó menyasszonyával együtt a lóvá nemesített tehénről a pocsolyás fűbe zuhant.

Sejtéseik tehát nem valósultak, mert nem a zsványok tértek vissza és nem is Miska közelít, hanem a tekintetes vármegye pandurjai jelentek meg a szomorú történetek színhelyén. Kápláruk társaival elvágatott, János és Péter a nagyságos házaspárt megkötözték, Péter a többiek után iramodott, János pedig

*

indulásra nógatá uri foglyait és a sánta tehenet, mert — métkő fájdalommal kell megvallanunk, — mind a hármat egy kötélre hurkolá, mellynek végét nyeregkapájához erősíté, hogy kezei szabadon maradjanak, lovát igazgatni, és szükség esetén pisztolyait használni.

„Ember, — kiálta föleszmélve dühösen Arthur, — mit merészel kend tenni? Én Rókásy báró vagyok.”

„Én a bárónő!” — tevé hozzá szinte elég erőlyesen Melania, kinek lábait a hideg sár és víz igen kellemetlenül érinték.

„Mért nem mondtátok ezt a káplárnak, — dörögé pipára gyujtva János, — én csak az ő szavára hajtok, azért voltam katona.”

„Becsukatlak, gazember.”

„Hol van ebecském?”

„Itt cammog a tehén mellett.”

„Hah, semmirekellő!”

„Csak előre szaporán, és hallgassunk, mert fontosom mindjárt táncot jár börtökön.”

János olly hideg határozottsággal beszélt, hogy az új házások hallgatva ballagtak előre. Mintegy fél óra múlva fölfordult hintajokhoz érkeztek, hol nagy örömökre Miskát pillanták meg, ki épen akkor iparkodott a kényelmes hintót nagyából összetákolni, s összezsapá feje fölött kezeit, midőn nagyságos uraságát ezen siralmas állapotban megpillantá. János kö-

szívüése azonban nem tágitott, Miskát pisztollyal fenyegeté, s foglyait tovább terelé, mert ő csak a káplárnak tartozott engedelmeskedni.

„Ugy kell nekik, — dünnyögé utánok boszusan Miska, — mért hozattak Bécsből hintót, hiszen olyan gyöngé volt ez, mintha üvegből csinálták volna, mert a németnek az utja is olyan sima, mint a pofája! Mintha bizony nálunk nem tudnának böcsületes hintót csinálni.“ —

Rétesfalván a helységháznál természetesen minden fölvilágosodott hajnal felé, a méltóságos uraságot sajnálkozva a kastélyba kísérék, hol a hintó hátuljáról lecsöppent komorna és inas már ki is alutták magokat, mert lepottyanásuk után tüstént visszasiettek, minthogy a tova robogó hintót úgy sem érheték volna el.

Melania és Arthur hónapokig veszélyes betegséggel küzdöttek, mellynek szerencsés elmulása után nem volt többé kedvök a nászét hintóban eltölteni.

Ami életben maradt ugyan, de a nászéjben nyert náthájától soha nem szabadulhatott meg.

Végre mind azoknak, kik lelketlen utánzókká törpülnek, kívánjuk, hogy illy erélyes gyógymódon menjenek keresztül!

A nagy orr.

Swift, az angol irodalom egyik legnagyobb bajnoka, dicsérő beszédet írt egy ócska seprőnyel fölött, még pedig olly kitünőt, hogy az most is, századok után méltán csodáztatik.

Mi lehet tehát könnyebb, mint dicsérő beszédet írni? gondolám, miután illy parányi, silány tárgyról is olly jeleset lehet írni, még pedig annyi év előtt.

De rövid fontolgatás után is csakhamar megkelle győződnöm, hogy a föladat sokkal nehezebb, mintsem első tekintetre gondolni lehetne.

Nagy ember a kis tárgyat is nevezetessé tetheti, mint például kalapját Napoleon, a kis ember ellenben ezer hálát adhat istenének, ha a legnagyobb tárgyból képes valamicskét csinálni.

Ezen meggyőződés után tisztán láthatám, hogy igen nagyszerűs nevezetes tárgyra írhatok csak dicsérő beszédet, melly legalább némileg feledtetni legyen képes erőm csekélységét.

De hol keressek nagyszerű, valódilag nevezetes tárgyat Magyarországon, melly erőm parányiságán, saját érdemeinek bokrossága által, illően segíthetne?

Szemeimet végig futtatám hazám határi közt a

gondolat villanyos vasutján, és szomoruan kelle megvallanom, hogy bizony nem élünk mi most a valódi tiszta nagyság korában, mióta a nagyságosak száma annyira megszorodott; a multból pedig nem merék tárgyat választani, miután csak nem rég bizonyult be, hogy az egész magyar nemzet sem birta legnagyobb fiát parányi emlék által megdicsőíteni. Ugyan mikép merhetnék tehát én elhunyt nagyaink, vagy tetteik illő dicsőítéséhez fogni?!

Lám, lám, minő való az, hogy sokkal könnyebb valamit gyalázni, gunyolni, mint dicsérni.

Vagy talán azért van ez így, mivel a dicséretre méltó tárgy kevesebb?

Mindegy, meg kell lenni, dicsérnem kell valamit minden áron, hogy elnémitsam azokat, kik mondaní szeretik, hogy mindig csak hurogatni, fitymálni, gunyolni szoktam.

De mit? Kis tárgyban nem kaphatok nagy tetteket, nagy egyéniségeket pedig nem látok, minek szemeim roszasága lehet ugyan oka, de az mindegy; egyébiránt pedig nemcsak én vagyok illy zavarban, hanem mások is, mert például, más művelt országokban a tudós társaságok új tagjait dicsérő beszéddel szokás bevezetni, míg nálunk ezt senki nem meri tenni; épen nem azért ám, mintha bennök dicsérni valót nem találának, hanem mivel érzik, hogy a dicsérés általánosan igen nehéz mesterség.

De hiába, elcsüggednünk azért mégsem szabad

egészen, tekintsünk tehát ujonnan szét, még pedig most már nemcsak hazánk szűk határai közt, hanem az egész nagy teremtésben.

Ime, ezen utóbbi szó határozott irányt ada gondolatomnak, a teremtés remeke az ember, ez tehát a legnagyobbyszerű, legnevezetesebb tárgy széles e világon, és így elbizottság nélkül remélhetem, hogy ebben parányiságom dacára is találhatok legalább felényi dicsérni valót, mint mennyit a nagy Swift az elnyűtt seprőnyélben felfödözhetni szerencsés vala.

De mit dicsérjek tulajdonképen az emberben, a teremtés e remekében?

Ez ismét olly kérdés, melynek megoldása, főképp helyes megoldása az enyinnél sokkal derekabb erőnek is ugyancsak dolgot adna.

Sok magasztos van az emberben, ő világokat hódít meg; de a legszentebb jogokat is eltapodja.

Az ember sok hasznost tőn, ő hozá divatba a burgonyát és bükfataplót; igen, de a löport és lögyapotot is ő találta föl, sőt még a dohányzást is, melly mellett füstbe megy a sok idő, mit különben jóra lehetne és kellene használni.

Az ember leghatalmasb a földön, elannyira, hogy a sokkal erősebb elefántot és oroszlánt is parancsai alá tudja görnyeszteni; igen, de ő viszont egy üveg pálinkától is összerogyik, és szánandóbbá válik a leggyöngébb állatnál, miknek különben ezreit is egyszerre eltapodhatja.

Nem, nem, én nem bírok az ember fölött dicsérő beszédet tartani.

És nemcsak én vagyok illy gyarló, mert különben is csak halála után, sírja fölött szokás az embert megdicsérni, és akkor mindig e közmondást kell követni: a halottakról csak jót!

Én azonban mégsem esem egészen kétségbe, hanem folyvást remélek.

Hátha az ember egyes részét találhatnám korlátlan dicséretre méltónak?

Ezen eszme jónak látszik, ezt meg kell ragadnunk.

Vizsgáljuk meg tehát az embert, a teremtés e remekét tetőtől talpig, és csak azután hintsünk fejünkre hamut, mély gyász szomoru jeléül, ha egyetlen részecskét sem födözhetünk föl rajta, melyet dicsérhetnénk, a nélkül, hogy egyszersmind gáncsot és roszalást kellene magasztaló szavainkhoz csatlanunk.

De hol kezdjük a szigorú vizsgálatot, hogy mielőbb ohajtott célhoz juthassunk, és milly rendben folytassuk bíráló észrevételeinket?

A fontolva haladók meg akarják a magyart talpalni, azaz: alant szeretnék a javítást kezdeni, folytatni s hihetőleg bevégezni is; az ellenzékiek ellenben azt hiszik, hogy inkább meg kellene a magyart fejelni, és ennél fogva én is a fejen kezdem tudományos vizsgálataimat, és olly rendben fogom

folytatni, minő jelenleg nálunk uralkodik, azaz : rendellenül és minden következetesség nélkül.

Ki tehetne ennél jobbat ?

Tehát vegyük figyelemre a fej tulajdonságait, és tartsunk fölötte ítéletet.

A fejben sok jó van, azt nem tagadhatni, benne születnek a gondolatok, és ő viseli a kalapot, mely a szabadság jelképének tekintetik ; ámde mennyi rossz gondolat születik minden pillanatban, mily káros következményű a fejesség, mennyire fejétől szagosodik a hal ! Nem, én a fejet föltétlenül dicsérni nem tudom.

Két láb , állj elő , ti talán több szerencsével bírtok.

A láb igen hasznos része a testnek , főképen katonára nézve , de magosra nem juthatni általa , mert oda csuszni kell , és ez a mai világban olly nagy hibának tartatik , hogy bizony nem merem a lábat dicsérni , mellynek különben még az is bűne , hogy a tyukszemeknek szállást ad.

A homlok mellett azon állítás látszik szólani , hogy az a lélek tükre ; igen , de a tükör gyakran igen rutat mutat , és ki nem tudja , hogy a homlokon szarvak is tenyészni szoktak !

A szemet sok költő megéneklé már , és alig van szép szó , mellyel rá nem ruháztak , pedig bizony kár volt , mert például : mennyi rossz történt már négy szem közt , hányszor gyújtottak a szemek olly lán-

gokat, miket semmiféle víz nem bírt eloltani ; mennyi szomorúság származik abból , ha mindent látunk , és mennnyi szomorúságot szül az , ha szemeinket annak idejében behunyjuk.

A fül mellett sem merek szólani , mert életünk legtöbb baja és keserősége abból származik , a mit hallunk.

A száj mellett szólhatna ugyan szám némi jót , de nem akarok részrehajló lenni , mint némelly bírálóink , s némelly politikusok , kik a lóköttöt is dicsérik , ha pártjokhoz tartozik ; különben is csak az jó a szájnál , mit befogad , de a mit szélnek bocsát , az bizony elég kárt okoz.

Hát az ajkak mit vétettek ?

Sokat , rajtok terem a csók , s még az üdvöztőt is csókkal árulták el , hát azóta mennyi árulás történt ez uton ! Ám ábrándozzanak a költők eperajakról , de én nem feledem , hogy az eperbokor mellett gyakran még kigyó is lappang.

De a nyelv ?

Megvallom , ezt sokra böcsültem , míg gyűléseinket rendesen nem látogattam ; de miután hallám , mint iparkodnak némelly politikusok minden jót lefontani , bizony csak a füstölt nyelvet tudom magasztalni ; de nem ám a dohányfüstös enbernyelvet , hanem a kéményben tanyázó ártatlanabb marhanyelvet. —

És a torok ?

Ez napjainkban nagy szerepet játszik, sokat elnyel, és sokat erőködik kiáltozásra; de én nem bírom böcsülni, már csak rendkívüli szolgálalkúsége miatt sem, mellynél fogva keserűt, édeset, savanyut minden ellenszegülés nélkül nyel le. Ugyan ki birna illy nyomoru rabszolgát magasztalni? Ezért aztán olly silány az, a mi torkok által, kiáltás és lenyeléssel határoztatik el.

A mell ellen csak nincs önnek alapos kifogása? —

Sőt igenis van, tisztelt olvasó.

A mellet két részre kell osztanunk: külsőre és belsőre. A belsőben sok mindenféle részecskét találhatni, mellyek közt azonban csak a sziv érdemel megemlittetni, de ennek belsejét nem láthatni, s így látatlanban dicsérni én nem akarok. A mi pedig a mell külső részét illeti, ugyan mit ér az, bár mint ragyog is, mit rajta láthatunk, most, midőn hazáért kapott sebek nem díszlenek ott többé, fölvilágosult békés szellemü századunkban.

Mosolygani látom a nyájas olvasót, mert bizonyosan azt gondolja, hogy a gyomor és has leendő dicsérő beszédem magasztos tárgya.

Csalatkozni méltóztatnak, kik ezen véleményben vannak.

A gyomor, főkép a magyar gyomor igen jó, ezt nem tagadhatni; de én épen azért gyöblölöm, mivel mindent megemészt, a has pedig annyi urodalmat

fogyasztott már el, baráti frigyben a gyomorral, hogy megvetés nélkül rá sem gondolhatok.

Patvarban, hiszen e szerint már végig mentünk az egész testen.

Még nem.

Van az embernek még nyaka, de ezen már annyi ember akadt fön, ki nem érdemlé, s annyi tartja most is rajta magosra fejét, ki a fönakadást megérdemlette, hogy jobb lesz, ha hallgatunk róla, mert különben még nagyon is sokat találnánk mondani.

Két kezet is adott a természet az embernek, hogy magán és másokon segíthessen velök; ánde az ember szörnyen visszaél e szép adománynyal, s kezeivel testet, lelket, gondolatot egyenlő kegyetlenséggel gyilkol. Aztán kezével adja el az ember szabadságát.

E szerint tehát —

Kérem, még nem vagyunk készek.

Foga is van az embernek és sok fogas ember sokat eszközölhetne, ha akarna; de kinek életében csak egyszer fájt is foga, bizonyára nem kívánandja, hogy épen a fogat válasszam dicsérő beszédem tárgyaul. Pedig kinek nem fájt már életében foga? S minél szebb hölgyre, vagy fényesb hivatalra fájt például valakinek foga, bizonyára annál inkább megérdemli szánakozásunkat.

Azon tisztelt hazánkfiat, kik azt hiszik, hogy ülve is előmozdithatni a haza boldogságát, alkalma-

sint azt hiszik, hogy minden egyébből kifogyván, dicsérni fogjuk azt, mi az ülést lehetővé teszi; azonban mi sokkal buzgóbb barátja vagyunk az ernyedetlen haladásnak, hogysem illyesmire használnók tollunkat, melly különben sem termelt még — mogyorót, következésképp nem is illy nemzeties érintkezésre való.

Szomoruan kell tehát csakugyan tollunkat letennünk, miután az emberen és emberben semmi dicséretre méltót nem találunk.

Na, gondolja a nyájas olvasó, e szerint mi emberek, mi urai a teremtésnek, ugyancsak megfoghatjuk orrunkat, és —

Bocsánat, ön orrot méltóztatott említeni, tisztelt olvasó?

Hiszen erről még nem is szóltunk.

Milly föltűnő az orr az emberen, és mégis kifeleedtük a sorozatból.

Illyen a valódi érdem sorsa ezen igazságtalan gyarló világon.

Nem tréfálok, az orr legkitűnőbb része az embernek, mert még akkor is rendkívül föltűnik, ha — nincs!

Mondhatni é ezt a test más részéről illy teljes határzottsággal?

Nem, nem, nem.

Hány fejtelen ember van, s bármilly magosan áll, mégsem veszik észre.

Mennyi a szemtelen ember , s ugyan a legnagyobb , legfényesb társaságban is ki látja e hibáikat ? —

Hány ember adja el száját , nyelvét , s megbízói mégsem veszik észre mély hallgatásuk okát.

Sok embernek nincs szive , nem segít senkin , és mégis olly tiszteletben részesül , mintha csupa szivvel volna béelve és kisujtásozva.

Másoknak nincs kezök , mellyel embertársaikat fölemelhetnék , s ők mégis zsebre , gyomorra s bőcsültre nézve úgy megtelnek , mintha száz kézzel tömögetnék testöket és zsebeiket.

Még több embernek végre lelke sincs , mert a legszentebb ügyért sem bír föllelkesülni , s a többi emberek még ezen roppant hiányt sem veszik észre , mert ha észrevennék , úgy illy emberekkel bizonyosan nem fognának cimboráskodni , hanem gondosan kerülnek őket , mert a lelketlenség olly ragadós , mint a himlő.

Ellenben , ha valakinek orra nincs , ez mindjárt rendkívül föltűnik , s az illy szerencsétlen embert még legnagyobb ellensége is sajnálja.

Meg van tehát mutatva , hogy az emberi test külön részei közt legkitűnőbb , következképen legnevezeteseb rész az orr.

Lássuk csak közelebbről.

Hazánknak hajdan dicső vezérei voltak , ezeknek utódjától tehát ki merné a dicsőséget megtagadni?

Senki!

És ki a magyarok mostani fővezére?

Az orr.

Micsoda?

Igen, mert hazánkban nincs egyetértés, hanem minden ember legbölcsebbnek tartja tulajdon fejét, és azért csak saját orra után jár, mert neki úgy tetszik.

Ezen állítás mellett küzd azon régi szokás is, mely szerint a hölgyek, midőn a férfit vezetik, többnyire orránál fogva szokták ezt tenni.

Hajdan a magyarok nyeregbe ugrottak, a tárogatót harsogtatták, és villogó kardokkal rohantak ellenségeikre; most ellenben székeikről fölugrálnak, az asztalra is, ha épen kell, nyelvöket s torkukat harsogtatják, és azután nagy elégtétellel e szókra fakadnak:

„Most ugyan jó borsot törtem a..... (az ellenség neve, címe) orra alá.”

Itt is tehát legnevezetesebb tárggyul az orr tűnik föl.

Ha valaki rendkívül megsértetik, nem szokás róla mondani, hogy megboszulandja magát, vagy elégtételt fog kapni, hanem mindent e kifejezés foglal magában:

„Nagyon orrolja a dolgot!”

Ha valaki nagyszerű tervekkel, vagy indítványokkal lép föl, s a tömeg nem bízik benne és os-

tobának tartja őt, e véleményét egész egyszerűséggel csak így fejezi ki :

„Haszontalan ember, nem lát tovább az orránál.”

Ime, illy fontos ügynél is főszerepvivő az orr.

Ha valaki megsért bennünket, s mi férfias elégtételt követelünk tőle és ő azt megtagadja, mit cselekszünk ?

Bíróhoz megyünk ?

Nem.

Megöljük őt ?

Nem, mind ez csekélység ; az illy gyáva férfi orrára fricskát nyomunk, és örökre meg van bélyegezve.

Tehát böcsületbeli ügyben is legfőbb bíró az orr.

Ha valamely tisztviselő negyven évig minden erejét kötelessége teljesítésére fordítja, s azután öreg-ségi elgyengülés miatt némi kis hibát követ el, talán jutalommal nyugalomba bocsátatik ?

Nem.

Vagy valami rendkívüli, s egyszersmind jövedelmező kitüntetést kap ?

Nem, hanem — orrot kap, s ezen kitűnő jutalomban csöndesen megnyughatik.

Ha valamelly gyermek makacsul tagadja az elkövetett pajkosságot, anyja így szól :

„Ne tagadd, orrodon látom, hogy te tetted.”

És a gyermek legott sirva megvallja bűnét.

Világos tehát, hogy birói vallatásoknál is igen fontos szerepet játszik az orr.

Testünk minden részecskéje kisebb nagyobb mértékben működik, de mind azt föl sem veszik; mindön ellenben prüszköl az ember, tüstént minden oldalról hangzik :

„Kedves egészségére váljék !“

Ha valami politikai pártnagyobbító embereket keres célai előmozdítására, s mindenféle szép szóval csábítgat, az, ki e csábításnak ellene szegül, többnyire így szól :

„Sok szépet mondott ugyan, de én megszagoltam a pecsenye illatát, és kiadtam neki az utat.“

Milly kitűnő a szerepe tehát itt ismét az orrnak !

Hadúr a magyarok paradicsomában egykor idegen embert is szeretett volna látni, megszólítá tehát fegyvernökét :

„Miska, szállj csak le magyar földünkre, éz hozz föl egy németet.“

„De miről ismerek rá ? — kérdé Miska, — hiszen magyarjaink annyíra elcsenevészültek már, hogy alig lehet őket egymástól, vagyis a németektől megkülönböztetni.“

„Csak az orrára nézz, Miska, s ha nagyon tobakos, tehát csipd föl.“

Lám, milly nevezetes megkülönböztetésre szolgál tárggyul az orrr.

Tudjuk mindnyájan, hogy a kutyánál nincs tü-

relmesebb állat a világon, és ki nem ismeri mégis e közmondást:

,Orráért a kutya is haragszik!’

Nem mutatja ez is, hogy az orr legjelesb része az emberi testnek?

Ha valaki mindenhez szól, mindenhez lát, és semmihez nem ért, mit szoktunk felőle itélni?

Gyalázzuk őt?

Nem, csak egyszerűen azt mondjuk:

Ez az ember mindenüvé üti orrát.

Jóban, roszban, mindig, és mindig csak az orr azon központ, mellyhez az emberi ítélet, határzat, és jellemzés vonatkozik.

Ha fontos titok birtokában vagyunk, melyet nem akarunk emberek közé juttatni, meghitt barátunkat többnyire így szoktuk hallgatásra inteni:

,Aztán e titkot ne kösd ám senki orrára!’

Ez a legfőbb, mit ez esetben mondhatunk, mert az orron mindent megláthatni.

Ha valakit inteni akarunk, hogy a csúszós, ónos kövezeten el ne essék, így szólunk:

,Vigyázzon ön, hogy orrára ne bukják!’

Nem jele ez is annak, hogy a test legnemesb része épen csak az orr?!

Azt mondják, hogy a szem legbecsesb része a testnek.

Tagadom, mert még a vakot is lehet vezetni, ha

jó orra van ; például gyertya helyett — pézsmát, kel a lámpába tenni , s a vak is utána megy.

Ha valakinek valami nem tetszik, nem rugdalózik, nem ordít, nem forgatja szemeit, hanem egyszerűen csak orrát fintorgatja.

Kedvesünk pedig, ha a találkozás helyén későn jelenünk meg, ugyan mikép mutatja ki haragját ?

Hát földuzza orrocskáját, a mint mondani szokás.

A szemet minden csinos arc megvesztegetheti, a nyelvet egy pohár bor is lekötötheti, s az egészembert is okkal móddal megnyergelhetni ; ámde az orra csak egy ülhet büntetés nélkül, s ez az egy a — pápaszem, és ez is csak azért, hogy a látást élesítse, következésképen a fölvilágosulást előmozdíthassa.

Az orr tehát legfüggetlenebb része egyszersmind az emberi testnek, s mint ilyen, leghőbb tisztelünket méltán igényelheti.

De hát a nátha ?

Igen, igen, talán ez is kellemes ?

Csak lassan, ha szabad kérnem. Tudva van, hogy az olaszok soha nem náthásak, s létezik egy olasz közmondás, melly szerint az olaszok a németektől csupán a nátha jótékonyágát irigylük.

Kellhet é ennél fényesb dicséret az orr ezen egyetlen emberi gyarlósága ellenében, melly egyéb-iránt épen olly magasztos és üdvös, mint a mennydörgés, melly a levegőt tisztítja.

Végre, jól tudjuk mindnyájan, hogy mostani

romlott századunkban mindent, de mindent el lehet nyomni; de ugyan el lehet é föjtani a prűszkölést?

Nem, s e szerint tehát az orr legnagyobb szabadságnak örvend, s egyszersmind legszilárdabb önállósággal dicsekedhetik.

Hogy pedig mind ezen méltányos dicséret leginkább a nagy orrt illeti, az igen természetes, mért hegy, épület, művészet, vitézség, sat. sat. annál dicsőbb, minél nagyobb, s már a nagy Napoleon is így okoskodott:

„Ha munkabíró férfira van szükségem, rendesen azt választom, kinek — illő kiképzettség mellett — legnagyobb orra van, mert az illy férfi szabadon s bátrán bír lélekzeni, tiszta s hideg agy, tüdő és szívnek birtokában van. Tapasztalataim még mindig teljesen igazolták, hogy a nagy orr rendesen tiszta s nagy észszel van kapcsolatban.” —

E nagy férfi magasztaló szavai után nincs többé mit szólnom, s dicsérő beszédemet bizvást bezárhatom, egyedül azt ohajtva, hogy a nyájás olvasó ne csapja be orrom előtt az ajtót, hanem mindenkor szívesen fogadjon. —

TARTALOM.

Ajánlás	Lap.
Előszó	V.
Szegény, ne igyál	XI.
Fővárosi nem adózó	1
Fürdői képecskék	12
Budapesti séták I—XVII.	34
Két testvér	65
Hivatalvadász	187
Nászéj	216
A nagy orr	223
	252

30/11/401

PH
3291
.N32
S9
1852

Digitized by Google

MAR 15 1904

